# Estrategia sinkala: Burujabetza osoko gizarte berrirantz

Biltzar nagusia

Zbkia
ZABALTZEN DOKUMENTAZIO ZENTROA
TXT 20153

LAB
25 urte lanean

# ESTRATEGIA SINDIKALA: BURUJABETZA OSOKO GIZARTE BERRIRANTZ

AURKIBIDEA

1.- EUSKAL HERRIAREN EGOERA SOZIOEKONOMIKOA
- 1.1. Balorazio orokorra
- 1.2. Bilakaera makroekonomikoa
- 1.3. Lan-merkatuaren egoera
- 1.4. Langabeziagatiko prestazioaren bilakaera eta aberastasun banaketa
- 1.5. Politika sozio-ekonomikoak eta hauen ondorioak

2. EUSKAL LANGILE-MUGIMENDUAREN EGOERA
- 2.1. Gogoeta orokorra
- 2.2. Euskal sindikalismoaren bilakaera
- 2.3. Negoziazio Kolektiboa: Biltzarren arteko balantzea

3. EKINTZA SINDIKALA, SUBIRANOTASUNEZKO MARKOA GORPUZTEKO
- 3.1. Sarrera
- 3.2. Gizarte-Babespen eta Lan-Harremanetarako Euskal Esparrua
  - 3.2.1. Gogoeta orokorrak
  - 3.2.2. Lan-alorreko legeria
  - 3.2.3. Babes soziala
  - 3.2.4. Negoziazio Kolektiboa eta LHEE.
- 3.3. Euskal Gune Sozio-Ekonomikoa
  - 3.3.1. Euskal sektore publikoa
  - 3.3.2. Zerga - eta aurrekontu - politika
  - 3.3.3. Lurralde - eta gizarte - egituraketa
  - 3.3.4. Politika sektorialak
- 3.4. Elkartasuna Euskal Gune Sozio-Ekonomikoan
- 3.5. Euskal osasun-sistema
- 3.6. Euskal hezkuntza-sistema

4. EKINTZA SINDIKALA, EUSKAL GIZARTE BERRIA ERAIKITZEKO
- 4.1. Sarrera
- 4.2. Enplegu osoko gizartea
  - 4.2.1. Lana eta enplegua
  - 4.2.2. Lanaldia banatu eta enplegua sortzeko politikak
  - 4.2.3. Enplegu-batzorde lokalak
- 4.3. Enplegu egonkor eta kalitateduna
  - 4.3.1. Lanbide heziketa
  - 4.3.2. Laneko osasuna
- 4.4. Euskal gizartearen elkartasunezko eredua
  - 4.4.1.Aberastasunen banaketa. Soldata soziala
  - 4.4.2.Prestazio eta zerbitzu sozialak
  - 4.4.3.Giza bazterketa eta Ekintza Sindikala

5. EKINTZA SINDIKALAREN EREDUA
- 5.1. Ezaugarri orokorrak
- 5.2. Euskal Langile Mugimendua egituratzeko ekintza sindikala
- 5.3 Negoziazio Kolektiboa, estrategia
- 5.4. Ekintza sindikala genero ikuspuntutik
  - 5.4.1. Gizarte eredu ez patriarkala lortzeko ekintza sindikala
  - 5.4.2. Sindikalgintzaren zeregina
  - 5.4.3. Sexu-genero zapalketa egoeraren azterketa lan mundua. Ezaugarri nagusiak
  - 5.4.4. Sexu-genero diskriminazioari aurre egiteko Ekintza Sindikala
- 5.5. Gazteria eta ekintza sindikala
- 5.6. Ekonomia soziala
- 5.7. Ekintza sindikala eta euskararen normalizazioa

6. EKINTZA SINDIKALAREN BATASUNA

Gure produkzio-ehunaren garapen bidezkoa egitea, lan-indarraren egonkortasuna eta kualifikazioa gauzatzea edo eskakizun sozialak asetzea posible bihur dezaketen aldaketa estrukturalak eragiteko ez dira aprobetxatzen ari, hazkunde ekonomikoa bete-betean bizi dugun arren.

# 1.- Euskal Herriaren egoera sozioekonomikoa

## 1.1. Balorazio orokorra

(1) Euskal Herriaren egoera sozioekonomikoa euskal ekonomiaren menpekotasun estrukturalak baldintzatzen du, Estatu espainiar eta frantsesaren jardueren arabera: marko horiexetan erabakitzen dira euskal gizarte - eta produkzio - ehunean eragina duten funtsezko politikak. Gure azkeneko bi Biltzar Nagusien arteko epean euskal Administrazioek jarraitu egin diete estatu espainiarraren politikei, hau da, ez dira gauza izan politika ekonomiko eta sozialaren funtsezko elementuetatik bakar bat ere ikuspegi nazionaletik jorratzeko.

(2) Gure produkzio-ehunaren garapen bidezkoa egitea, lan-indarraren egonkortasuna eta kualifikazioa gauzatzea edo eskakizun sozialak asetzea posible bihur dezaketen aldaketa estrukturalak eragiteko ez dira aprobetxatzen ari, hazkunde ekonomikoa bete-betean bizi dugun arren.

(3) Enpresa-etekinaren gehikuntza ikaragarria finantza-kapitalaren eta banku handien eskuetan utzi da; horrek, finantza-politika espekulatzaile eta monetaristak eta produkzio ehunaren bilakaeraren arteko desmaila ekarri du, egunetik egunera larrituz doan desmaila, izan ere.

(4) Euskal gizarte - eta ekonomia - ehuna kohesionatzea dela eta, Gasteiz eta Iruñeko Gobernuen lagakeria dute nabarmentzekoa. Erakunde horien jarduerak motzak izan dira, urriak: baliabideen asignazioa merkatuaren eskuetan uztea eta lanpostuak sortzeko edo produkzio-ehuna garatzeko balizko ekimenak enpresa-etekintzat baloratzea baino ez.

(5) Ostrukaren politika praktikatzen dute oraindik: funtsezko alorretan (energia, industria, finantza, azpiegitura eta antzekoetan) geure politika eragileak martxan jartzeko ardurak asumitu gabe.

(6) Plangintza edo egokitzapen estrategikorik egiteke, etekinak hobetzeko unean Hego Euskal Herriko gobernuen erabateko sostengua izan du euskal enpresarioak, kostu sozial, ekologiko eta laboralen ardurari saihets eginda, gainera.

(7) Prezioa lehenetsita - produktuaren kalitatea atzera utzirik - lehiatzeko joera generalizatua dago, lan-indarra debaluatzeari esker kostu laboralak jaitsiz, egonkortasu-

Euskal gizarte - eta ekonomia - ehuna kohesionatzea dela eta, Gasteiz eta Iruñeko Gobernuen lagakeria dute nabarmentzekoa. Erakunde horien jarduerak motzak izan dira, urriak: baliabideen asignazioa merkatuaren eskuetan uztea eta lanpostuak sortzeko edo produkzio-ehuna garatzeko balizko ekimenak enpresa-etekintzat baloratzea baino ez.

naren, prestakuntzaren eta kualifikazio laboralaren bizkarretik.

(8) Horrelako jarduera publiko eta pribatuen kostua langileek eta euskal gizarte osoak ordaintzen dute, esplotazioa, prekarietate laborala eta bazterkuntza soziala gehitzearen truk.

## 1.2. Bilakaera makroekonomikoa

(9) Azken hamarkada honetan ekonomiak Hego Euskal Herrian izan duen bilakaeran bi etapa bereizten dira, zehatz-mehatz: aurrenekoan, ziklo espantsiboaren amaiera eta berregokitzapen ekonomiko edo sistemaren krisi ziklikoaren fase berria dugu; bigarrenaren bereizgarria, 1998 arteko hazkuntza ekonomikoa da.

| | 1991-1993 | 1994-1998 |
|---|---|---|
| BPGaren % | -0,5 | 4,1 |
| Enpleguaren % | -1,3 | 2,7 |
| Produktibitatearen % | 0,8 | 1,2 |

Iturria: geronek kalkulatua, "Serie Enlazada del Producto y la Renta"-tik abiatuta (FUNCAS).

(10) 1991 Barne Produktu Gordina %2,3 gehitu zen arren, gehikuntzaren eragina ez zen nabaritu enpleguaren sorreran. Alderantziz, 1992-93 krisiaren ondorioz, Araba, Bizkaia eta Gipuzkoan ia 65.000 lanpostu eta Nafarroan 12.000 inguru galdu ziren bi urtean bakarrik, Eustat-ek eta INEk emaniko datuen arabera.

(11) Joeraren aldaketa horren emaitza garbia honela labur daiteke: egiazko BPGaren beherakada gertatu zen, bataz besteko 0,5eko tasara, 1990aren ondorengo hiru urteetan. Baina gainbeheraren ondorioak nabarmenago azaldu ziren enpleguaren suntsiketan: bataz beste, urteko %1,3ko erritmoan jaitsi zen eta.

(12) Bi elementu horien eragin konbinatuari esker, balio erantsiari dagokionez, lana faktorearen azaleko produktibitatea (hau da, langile bakoitzak sorturiko aberastasuna) bataz beste urtean %0,8an igo zen, garai horretan.

(13) 1994az geroztik, krisiari buelta emanik, behetik gorako fasea hasi zen: hurrengo bost urteetan ekonomia hazi egingo zen. Egiazko BPGk gora egin zuen 1994-1998 urteen bitartean, urteko %4,1ean. Enplegua ere suspertzen ari zen, baina motelago. Era horretan produktibitatea batez beste %2,7an igo zen urtero.

(14) Horrenbestez, atzera-garaietan enpleguaren suntsiketa itzela den bitartean, ekonomiak hobera egitean jarduera ekonomikoaren eta aberastasunen gorakadaren zati

Horrenbestez, atzera-garaietan enpleguaren suntsiketa itzela den bitartean, ekonomiak hobera egitean jarduera ekonomikoaren eta aberastasunen gorakadaren zati bat besterik ez da enplegu bilakatzen, baina prekarietatez eta baldintza okerragoetan. 1991tik 1998ra bitartean behin-behinekotasuna %26tik %31,5era igo zen (EPA) eta, soldatapeko herritarrak gehiago ziren arren, kontratu finkoa zutenak urritu ziren.

bat besterik ez da enplegu bilakatzen, baina prekarietatez eta baldintza okerragoetan. 1991tik 1998ra bitartean behin-behinekotasuna %26tik %31,5era igo zen (EPA) eta, soldatapeko herritarrak gehiago ziren arren, kontratu finkoa zutenak urritu ziren.

(15) Horregatik, langabezi tasa goraka ari da historikoki eta -orain bezala - hazkuntza ekonomikoa gertatzean, jaitsi egiten den arren, gainbeherakoetan geroz eta okerragora joan ohi da.

(16) Hazkuntza ekonomikoaren onuradun nagusiak enplegua eta soldatak izan ez badira, bistan da aberastasunen gehikuntza enpresa-errentetara joan direla. Horrelaxe frogatzen da errenta erantsien azterketa egin ondoren:

(17) 1992-93 urtebiko krisiarekin batera sistema kapitalistaren azken birmoldakuntza handia iritsi zen Euskal Herrira, kapitalaren mozkin-tasa areagotzeko helburuz. Langileria ahultzeko eta indar-koerlazioa patronalaren aldera bultzatzeko, lan-harremanen eta gizarte-babesaren alorrean hainbat aldaketa egin ziren.

(18) Langabeziarekin amenazu egitea, langabeziagatiko prestazioak jaistea eta geroz eta prekarietatezko kontratu gehiago egitea dira sistemak erabiltzen dituen tresnak soldaten kontrako politika praktikan jartzeko (soldatak produktibitate-gehikuntzaren azpitik mantenduz). Horrela lortu dute soldaten kontrako aberastasun-banaketa: 1993tik gaur arte, sorturiko aberastasunean jornalaren portzentaia jaitsi egin da, enpresa-errenten mesedetan.

(19) Oraintxe dabiltza enpresen etekinak mailarik altuenetan, aspaldiko partez. Banco de Españak berak aitortu duenez, erakunde horri kontabilitateaz informazioa ematen dioten enpresen errentagarritasunak goraka segitzen du oraindik.

(20) Enpresen eskandaluzko mozkinen (hortxe daude, 1999ko apiriletik ekainera bitarte Ibex-eko enpresek irabazi zituzten 560.000 milioi pezeta horiek, aurreko urtean baino %34,6 gehiago, hain zuzen) beste aldera ditugu langabezi eta prekarietate gorriak, Euskal Herriaren arazo sozioekonomiko nagusia, alegia.

## 1.3. Lan-merkatuaren egoera

(21) Lanean dabilen jendea sekula baino gehiago dela aldarrikatzen ari zaigu aspaldian, handi-mandiro. Langabetuen kopurua ere inoiz baino altuagoa denik, ordea, ez dute esaten: azken urte hauetako ekonomiaren gehikuntza ez da gauza izan hazkuntza demografikoaren ondorioz lan-merkatuan sartu nahi izan duen jendeari lanpostua emateko. Izan ere, jarduera-tasak bere horretan irauten du, 1991az geroztik aldatzeke.

Patronalak erabilitako kontratazio-moduak eta lan-merkatua malgutzeko helburuz egin diren lan-erreformak dira laneko baldintzak gaiztotzearen eta prekarietatea areagotzearen errudunak.

| | E.A.E. | | NAFARROA | |
|---|---|---|---|---|
| Hiruhilab. bataz bestekoa | 1991 | 1998 | 1991 | 1998 |
| Enplegua | 755.900 | 779.800 | 183.900 | 203.900 |
| Langabezia | 158.000 | 168.400 | 21.900 | 22.700 |
| Langabez tasa | 17,3% | 17,8% | 10,6% | 10% |

Iturria: PRA eta EPA.

(22) EPA delako inkestaren arabera, 1998 urtearen kondarrean Hego Euskal Herrian, 162.200 pertsona eta, Ipar Euskal Herrian 13.400 pertsona zeuden langabetuta. Kontuan har dezagun, dena den, Eustatek eginiko inkestaren arabera, EAEko langabetuak 17.800 gehiago ziren EPAko datuetan agertutakoak baino. Hortaz, langabeziak 1998 urtearen amaieran eta Euskal Herri osoan, 190.000 pertsona zigortzen zituela esan dezakegu.

| HEGOALDE | GUZTIRA | EMAKUMEAK | GAZTEAK | GIZONEZKOAK |
|---|---|---|---|---|
| Lanean | 936.000 | 341.400 | 94.200 | 594.600 |
| Langabezia | 162.200 | 99.900 | 42.100 | 62.400 |
| Langabezi tasa | 14,8 | 22,6 | 30,9 | 9,5 |
| Enplegu tasa | 42,5 | 29,6 | 26,5 | 56,7 |
| Jarduera tasa | 49,9 | 38,3 | 38,3 | 62,7 |
| Behinbehinekotasun tasa | 30,0 | 32,9 | 75,2 | 28,2 |

Iturria: EPA, 4 trimestre 1998ko

(23) Bost urtetan zehar ekonomia goraka doala eta enpresa-mozkinak astronomikoak izaki, Hego Euskal Herriko langabezi tasa Europakoa baino bost puntu altuagoa izaterik ezin da onartu.

(24) Egungo eredu ekonomikoaren ondorio latzak ez dituzte kolektibo guztiek berdin nozitzen. Emakumeena, lan-merkatutik kanporatutako kolektiboa izanik eta gizonezkoak baino jarduera-tasa txikiagoa duela, langabezian dauden emakumeak herritarren %61ak dira. Emakumearen hemengo langabezi tasa EBkoaren bi halakoa da.

(25) Gazteriaren langabezi tasa Hego Euskal Herriko orokorraren bi halakoa da eta EBko gazteena baino 12 puntu altuagoa. Badago, ordea, merkatuaren beste alderdi bat, larri-larria eta nabarmendu beharrekoa: behin-behinekotasuna. 1998ko laugarren hiruhilekoan Hego Euskal Herriko soldatapekoen %30a eta gazteen %75a egoera horretan zeuden.

Emakumeak eta gazteak jasaten duen egoera bereziki latza da. Langabetuta dagoen biztanleriaren gehiengoa emakumezkoa bada ere, 1998 urtean kontratu guztien %42 baino gutxiago sinatu zuten emazteek. Emakumea da, aldi berean, behin-behineko eta zatikako kontratu gehien (ezinbestean) sinatzen dituena. Areago, lanean sartzen diren emakume gehienak bi kontratu horietako batean zein bestean aritzen dira.

**Prekarietatea kontratazioan**

(26) Patronalak erabilitako kontratazio-moduak eta lan-merkatua malgutzeko helburuz egin diren lan-erreformak dira laneko baldintzak gaiztotzearen eta prekarietatea areagotzearen errudunak.

(27) 1998an, mugagabeko kontratuak guztiaren %8a bakarrik ziren. Bestetik, azken lan-erreformak sartutako kontratu egonkor plegu berriaren arabera egiten ari dira mugagabeko kontratuen %70a; horrek ondorioztatu du mugagabeko kontratu arrunta desagertzea. Kontratu-modu berriari langilea kanporatzeagatik dagokion indemnizazio txikiagoak laneko segurtasunik eza areagotzen du. INEMek berak aitortu duenez, horrelako bost kontratutik bat hautsi egin da, enpresarioari gizarte-segurantzaren kuotan beherapen galantak egiten zaizkion arren.

(28) Kontratu mugagabeen kopuru txikiak eta zatikako denborako kontratazioaren zabalkuntzak (gaurregun, sinatutako kontratuen %25era iritsi da) argi eta garbi erakusten du enpresariak bere etekinak gehitzeko erabiltzen duela prekarietatea: ehun kontratutik, 93 prekario dira.

(29) Kontratua berrituko bazaio, langileak nozitzen duen prekarietate eta esplotazioan eragina duen beste faktore bat, lan-errotazioaren areagotzea da.

(30) Mugagabeko kontratazioaren printzipioari dagokionez, orain dagoen desregulazioak eta behin-behineko kontratuak iruzurrez erabiltzeak, iraupen labur-laburreko kontratuak bata bestearen atzetik (eta justifikaziorik gabe) egitea ekarri du. Iraunaldi mugatuko behin-behineko kontratuen %79,3ak, izan ere, hiru hilabete baino gutxiago irauten du.

(31) Emakumeak eta gazteak jasaten duen egoera bereziki latza da. Langabetuta dagoen biztanleriaren gehiengoa emakumezkoa bada ere, 1998 urtean kontratu guztien %42 baino gutxiago sinatu zuten emazteek. Emakumea da, aldi berean, behin-behineko eta zatikako kontratu gehien (ezinbestean) sinatzen dituena. Areago, lanean sartzen diren emakume gehienak bi kontratu horietako batean zein bestean aritzen dira. Emakumeei eginiko kontratu guztien %6,8a bakarrik izan ziren mugagabeak; gizonezkoen kasuan, portzentaia hori 8,8an zegoen eta gazteenean, azkenik, 5,2an.

(32) Gazteriak nozitzen duen langabezi tasa altuak eta laneko egongaiztasun gorrigorriak agindurik, ikasteko urteak luzatu behar ditu edo ABLE enpresetara jo behar izaten du.

(33) Lan-artekaritzan aldi baterako lan-enpresak sartu izanari esker, horrela kontratatuen esplotazioa eta egongaiztasuna goraka ari dira etengabe, gazteen artean, batik bat.

ABLEak legeztatu zirenetik (1994), behin-behineko kontratuekin lanean ari diren pertsonen siniestralitate-tasa igo egin zen. Harrezkero, aldi baterako lanpostuan istripua izateko probabilitateak ugaldu egin dira etengabe.

(34) 1998an INEMen erregistraturiko lau kontratutik batean esku hartu zuten ABLEek, hau da, 1997an baino %25 gehiago. ABLEak, legeztatu berri zirela, 1995ean Hego Euskal Herrian egin zen behin-behineko kontratazioaren %10a harrapatu zuten; 1998an kopurua %27raino igo zen.

Behinbehineko kontratu guztien aldean ABLE enpresek eginiko kontratuen portz.

| 1995 | 1996 | 1997 | 1998 |
|---|---|---|---|
| 10% | 18% | 23% | 27% |

Iturria: INEM eta Lan eta Gizarte Arazoetarako Ministerioa.

(35) ABLEen kontrako borroka beti helburua izaki, lan ber-berak egitearren baldintza eskasagoak eskaintzen dituzten azpikontraten eskutik datozen prekarietate - eta esplotazio - modu berrien aurrean ere erne egon beharra dago, zer gerta ere.

(36) Behin-behineko kontratuen hamaika moduak abusuz erabiltzeak, ABLEak baliatzeak eta egunean baino egunean gora doan azpikontrataziora jotzeak, lanean errotazioa azkarregi egin behar izatea ondorioztatzen dute: horrek langileari eskarmentuaz eta trebakuntzaz jabetzea galarazten dio. Arrisku-faktore erantsi horrek ezbeharren kopuru altuan ere badu eraginik: laneko istripua izateko aukera lanpostu finkoan batekoa izaki, bikoa da behin-behinekoan.

Laneko istripu-kopurua 1000 langileko

| | Kontratu-motaren arabera | | |
|---|---|---|---|
| HEGOALDE | Mugagabeak | Behin-behinekoa | Erlazioa |
| 1993 | 59,5 | 81,1 | 1,4 |
| 1994 | 59,5 | 84,0 | 1,4 |
| 1995 | 60,6 | 93,0 | 1,5 |
| 1996 | 56,9 | 101,6 | 1,8 |
| 1997 | 53,3 | 108,9 | 2,0 |
| 1998 | | | |

(37) ABLEak legeztatu zirenetik (1994), behin-behineko kontratuekin lanean ari diren pertsonen siniestralitate-tasa igo egin zen. Harrezkero, aldi baterako lanpostuan istripua izateko probabilitateak ugaldu egin dira etengabe.

Langabe daudenei kalitatezko bizimodu duina bermatzeko bezainbesteko diru-sarrerak emango lizkiekeen langabeziagatiko babespenik ez egotearren, langabezia geroz eta lotuago dago pobrezia eta bazterkuntza sozialarekin. Izan ere, langabetuta dauden hiru pertsonatik bat pobrezia gorrian bizi da.

## 1.4. Langabeziagatiko prestazioaren bilakaera eta aberastasun banaketa

(38) PSOEko Gobernuak, 1992ko Decretazo haren bitartez aldaketa latzak eragin zituen langabezia babesteko sisteman: prestazioak jasotzeko betebeharrak gogortu eta laguntzaren kopuruak eta iraupenak laburtu ziren. 1993 urteaz geroztik eta behin-behineko kontratu-motak ugaltzearren, aldi baterako kontratuak izugarri biderkatu ziren; hauen iraupena, berriz, ikaragarri jaitsi. Langileriaren eskubideak hondatzea helburu zutela, bi neurri horien eraginez langabeziaren babesa geroz eta eskasago izan da gaur arte.

(39) Langabeziagatiko babespenaren etengabeko gainbehera horretan 1998ra iritsi ginen: orduan, langabeturik zeuden pertsonen %30ak bakarrik jasotzen zuen INEMeko prestaziorik, Hego Euskal Herrian.

(40) Langabe daudenei kalitatezko bizimodu duina bermatzeko bezainbesteko diru-sarrerak emango lizkiekeen langabeziagatiko babespenik ez egotearren, langabezia geroz eta lotuago dago pobrezia eta bazterkuntza sozialarekin. Izan ere, langabetuta dauden hiru pertsonatik bat pobrezia gorrian bizi da.

(41) Dualizazio sozial horri aurre egiteko, ezinbestekoa da enpleguaren eta garapen sozialeko politika garatzea bideratuko diguten tresna politikoak eta legegintzarako eskuduntzak guk edukitzea, batetik, eta lana eta aberastasuna banatzeko neurriak hartzea, bestetik.

## 1.5. Politika sozio-ekonomikoak eta hauen ondorioak

(42) Neoliberalismoak bederatzigarren hamarkadan eragin zuen eraso ideologikoaren bitartez - ekonomiaren globalizazioa eta nazioartean lehiakortasuna areagotzeko premia aitzakia harturik - politikarik antisozialenak jarri ditu martxan. Kapitalaren onurak handitzeko, era guztietako politikak gauzatu dituzte, hurrengo helburuekin:

(43) - Soldaten kontra eta kapitalaren alde, errentaren bestelako banakuntza lortzea;

(44) - Ekonomian alor publikoaren garrantzia arindu eta baliabide publikoak alor pribatura ekartzea, metatze-prozesua azkartzeko;

(45) - Gastu publikoa murriztea, gastu eta zerbitzu sozialak urrituz;

(46) - Enpresei eta kapital-errentei zergak arintzea eta karga astunak, ostera, ekonomikoki ahulenak diren sektore sozialen bizkarrean jarri.

(47) Azken urteotan indarrean ipinitako politika-multzo horrek langileriaren egoe-

Langileen Estatutuko 52 c) artikuluaren idazketa berriaren bidez, langilea kaleratzeak ez zuen zertan motiborik izan eta, gainera, merkeago izango zen, kanporaketa gehientsuak bidezkotzat hartuak izango zirelako aurrerantzean. Behin-behineko kontratu guztiak mantendu ziren eta, noski, horrelakoak egiteko arrazoirik agertzea ez zen nahitaezkoa izango.

ra larritu egin du: langileak langabeziaren mehatxua zuzenago nozitzen du, lan-baldintzen prekarizazioak eta prestazio sozialen etengabeko murrizketek ekarri baitute gizarte-desmailen eta bazterkuntza areagotzea.

**Lan erreformak eta lan-merkatua malgutzea**

(48) Lan-merkatuaren malgutzea 1984an (Langilearen Estatutua aldatu eta kontratazioan kausalitate-printzipioa ezabatzearen ondorioz) hasi bazen ere, prozesu horren eraginak zenbait urte geroago hasi ziren gordinkeriaz nabarmentzen. Denborari lotuak ez zeuden lanak egiteko iraupen zehatzeko kontratuetatik hasita, behin-behinekotasunak ziztu bizian egin zuen gora.

(49) Soldatapeko langileen herena prekarietatera kondenatuz, behin-behineko enpleguak finkoa piskanaka ordezkatzearen ondorioz sorturiko lan-merkatu bikoaren indarrez egin zen 1994ko lan erreforma. ABLEak legeztatzeko, zabor-kontratuak indarrean jartzeko, kanporaketaren zergatiak ugaltzeko, mugikortasun geografiko eta funtzionala edota ordutegi-aldaketak errazteko... kontratazioaren eta lan-sorreraren mesedetakoak izango zirela aitzakiatu zuten. Hitz batez, langileriaren lan-baldintza eskasak okertzeko neurri guztiak hartu ziren sasi-argudioak erabiliz.

(50) Azken erreforma (1997) ere enpresarioen eskakizun tradizionalen arabera egin zen. Langileen Estatutuko 52 c) artikuluaren idazketa berriaren bidez, langilea kaleratzeak ez zuen zertan motiborik izan eta, gainera, merkeago izango zen, kanporaketa gehientsuak bidezkotzat hartuak izango zirelako aurrerantzean. Behin-behineko kontratu guztiak mantendu ziren eta, noski, horrelakoak egiteko arrazoirik agertzea ez zen nahitaezkoa izango.

(51) Ereduzko neurria ere hartu zen: kanporatzeagatik indemnizazio txikiagoa xedatzen zuen mugagabeko kontratazioa sustatzeko kontratua jarri zuten indarrean. Horrek eragiten dituen kontratu-deuseztapen ugariak kontuan izaki, alferrikakoa gertatu da (behin-behinekotasun larria konpontzeari dagokionez) baina, beste aldetik, Gizarte Segurantzaren enpresa-kuotari aplikatu ohi zaizkion beherapen handiei esker, honelako kontratuak erabiltzean soldataz kanpoko kostuak murriztea lortu da.

**Sektore publikoaren kontrako erasoa**

(52) Sistema kapitalistaren birmoldaketa horrekin lortu nahi zen beste helburuetako bat, gastu publikoaren zabalkuntza eta erabateko enpleguko politiken ondorioz, ekonomia estataletan Estatuaren garrantzia arintzea da.

(53) Kapital pribatuaren ikuspegitik, - diru publikoaren bidez saneatu ondoren - errentagarri diren enpresa eta zerbitzu publikoen pribatizazioa eta antzeko neurriak sartzen

Era horretan, industria eta zerbitzuen sektore publikoa desmantelatzen da, berorek ekonomiaren suspertzaile - eta sektore estrategikoen berme - eginkizuna bazterrean utzita.

dira antolamendu horretan. Aldi berean, enpresa publiko "defizitarioen" itxiera dekretatzen da, nolako premia sozialak betetzen dituzten jorratu gabe.

(54) Era horretan, industria eta zerbitzuen sektore publikoa desmantelatzen da, berorek ekonomiaren suspertzaile - eta sektore estrategikoen berme - eginkizuna bazterrean utzita.

**Gastu sozialen murrizketa**

(55) 1992 urte inguruan beste krisialdi ekonomiko bat agertu zen. Harrigarria bada ere, lanik eza sekula baino indartsuago zen unean, langabeziagatiko babes-sistema birmoldatzea egokitu zen. Egunez egun larriagotuz zihoan babespen gabeziak sakonetik urratu zituen langileriaren eskubideak; era berean, babes-tasa geroz eta urriagoa izateak gizartean pobrezia eta bazterkuntza ugaldu zuen.

(56) Geroago, Toledoko Ituna aplikatzearen ondorioz, Ley de Consolidación y Racionalización del Sistema de Seguridad Social izenekoa onetsi zen. Lege berria indarrean sartzeak (1997) pentsio-sisteman murrizketa gaitza eragin zuen: horren bitartez, Gizarte Segurantzan 25 urte baino gutxiago kotizatu duten langileen pentsioak urritu egiten direnez, pentsionista-kolektibo jendetsuak nozituko ditu eraginak. Beste aldetik, erregulazio-oinarriak kalkulatzeko urteak orain arte 8 baziren, aurrerantzean 15 izango dira; diru-kopuruak, espero bezala, eskasagoak.

(57) Pentsio-murrizketarekin batera eta aurrezkia finantza-sektore pribatura bideratzeko helburuz, prebisio sozialeko sistema pribatuentzat mesedegarri diren neurri fiskalak ere hartu ziren.

**Kontrarreforma fiskala**

(58) Zerga-sistemak, dirua biltzeko helburua izaki, berdintasun- eta progresibitate-irizpideetan oinarritua behar luke, gehien daukana gehien ordain dezan moduz, errentaren birbanaketa egiazkoa gertatuko bada. Estatu espainiarreko egungo politika fiskalak, ordea, ez omen du konpromisorik gizarte zuzen eta solidarioago baten eraikuntzarekin.

(59) Egungo zerga-egitura eta beronen bilakaera aztertuz gero ondoriozta dezakegu Elkarteen gaineko Zergak bilketa osoarekiko geroz eta garrantzi gutxiago daukala, BPGan enpresa-errentek duten karga geroz eta handiagoa den arren. Egungo iruzurraren maila altuari eta zerga-kenketa, "oporraldi fiskalak", ezarpen-tasa nominalaren murrizketa eta antzekoak biltzen dituen sareari esker, zerga hori diru-iturri urria bilakatu da.

(60) PFEZ eta BEZ bihurtu dira zerga-sistemako bilketa-iturri oparoenak. Zerga-bilketaren oinarri sendo bat BEZ izateak sistema fiskalaren progresibitatearen printzipioa hautsi dela esan nahi du, balio erantsiaren gaineko horrek kontsumoa zamatzen duelako,

Baskongadetako Hitzarmen Ekonomikoak eta Nafarroako Itunak dituzten eskuduntza eskasak, enpresen fiskalitatea murriztu eta lan-errentek nozitzen duten diskriminazioa areagotzeko erabili izan dira beti, denetan.

errenta apalenen kaltetan.

(61) PFEZ, praktikan, lan-errenten gaineko zerga da: PFEZgatiko diru-sarreren %82 baino gehiago errenta horietatik datoz (gainera, zergen guztirako bilketan geroz eta karga handiagoa hartzen ari da). Datu argigarria: lanetik aitorturiko batez besteko errenta baino %23-%36 (herrialdeen arabera) apalagoa da jarduera enpresarial eta profesionalengatik aitorturikoa.

(62) PFEZren arestiko erreforma zela eta, presio fiskala arintzea agindu zitzaigun arren, beste zerbait gertatu da: errenta-maila zenbat eta altuago izan, orduan eta zerga-beherapen handiagoa egiten zaio. Era berean, jarduera profesional eta enpresarialen eta kapital-errenten aldekotasuna finkatu egin da.

(63) Erreforma hori dela eta PFEZrengatiko diru-bilketaren murrizketa, euskal presio fiskala eta Europako bataz bestekoa berdintzeko norabidez kontra doa. Horrek eta iruzur-maila handia galarazi nahi ez izateak berretsi egin dute zergengatiko diru-sarreren munta handitzeko bezainbesteko margena badagoela. Gastu sozialeko politikak finantzatzera eta lana banatzeko neurriak aplikatzera ederki asko bidera litezke diru-sarrera horiek.

(64) Baskongadetako Hitzarmen Ekonomikoak eta Nafarroako Itunak dituzten eskuduntza eskasak, enpresen fiskalitatea murriztu eta lan-errentek nozitzen duten diskriminazioa areagotzeko erabili izan dira beti, denetan.

(65) Horrelako egoeran eta EAE eta Nafarroako zerga-arauen kontra PPk etengabe egiten dituen erasoak horrelakoak izaki, zerga-gaietan erabateko eskuduntza geureganatu beharra dago: gizarte zuzenago eta solidarioago sortzeko helburua betetzeko balioko duen zerga-sistema indarrean jartzea ezinbestekoa dugu, herri honen gehiengoaren interesek aginduta.



# 2. Euskal Langile Mugimenduaren egoera

## 2.1. Gogoeta orokorra

(66) Klase-sujetuaren desegituraketan neoliberalismoak eta globalizazioak izan duten eraginak - langileriak bizi dituen errealitate desberdinak integra ditzakeen osotasu-

Langileriaren baitan gaitz bat bezala zabaltzen ari zen korporatibismoa gainditzeko beharra eta Euskal Herriaren egoera ekonomiko sozialari erantzungo liokeen eskuhartzea jorratzeko premia izan dira LABen jarduera sindikal eta sozialaren ardatzak.

nezko erantzuna egituratzea erakunde sindikalei zailago bihurtzeaz gainera - markatu ditu euskal sindikalismoaren kezka eta jarduera.

(67) Langileriaren baitan gaitz bat bezala zabaltzen ari zen korporatibismoa gainditzeko beharra eta Euskal Herriaren egoera ekonomiko sozialari erantzungo liokeen eskuhartzea jorratzeko premia izan dira LABen jarduera sindikal eta sozialaren ardatzak.

(68) Enpresetaraino zabaldurik zegoen desegituraketari erantzuteko tresna den aldetik, Negoziazio Kolektiboak fase honetan erakutsi duen gaitasun eza eta honen ondorioz korporatibismoa areagotzeko arriskua bera ere izan dira gogoeta egiteko eta bestelako norabideak jorratzeko tresnak. Negoziazio Kolektiboa dela eta, azpimarra dezagun Administrazio publikoek erakutsi duten jarrera boikotatzailea, erakunde sindikalen eginkizun eta jarduera eragozteko.

(69) IV. Biltzar Nagusian, sindikalismoan eskuhartze - eta aztertze-alorretan - astinketa egiteko premiaz egin genituen adierazpenak gauzatu egin dira lana eta aberastasuna banatzeko erreibindikazioak suspertzean: hauei esker, Euskal Langile Mugimendu osoaren erantzuna globalizatu ahal izan da.

(70) Soldata sozialak, 35 lanorduko asteak, aparteko lanorduen ezabaketak, ABLEen kontrako erantzunak eta bestek harturiko erreferentzialtasuna irabazi du euskal sindikalismoak; sisteman magaldurik eta eskuin politiko-ekonomikoarekin etengabe itunak eginez bizi diren CCOO-UGT erakundeekiko loturak hautsita, sindikatu abertzaleak gauza izan dira langileak eta beste gizarte-sektore batzuk altxatzeko eta, beraz, klase-borrokako defentsan, lehenaldiko geldiunea gainditzeko.

(71) LAB, ELA, ESK, STEE, EHNE eta HIRU erakundeek etengabe elkarlanean jardunez, euskal sindikalismoak erreibindikatze - eta eskuhartze - alorretan lortu duen autonomia, sekulako jauzia izan da euskal mugimendu sindikalaren etorkizunera begira.

(72) 1998ko Ordubeteko Greba eta 1999ko maiatzeko 24 orduko Greba izan dira mobilizaziorik adierazgarrienak; hauen osagarri izan da nazio, herrialde, eskualde eta sektore-mailako mobilizazio-dinamika bizkortzea. Hauei esker, 35 lanorduko astea eta soldata soziala bilakatu dira euskal langileria eta gazteria bategiteko erreibindikazioak.

(73) Mobilizazio - eta eskuhartze - dinamika horri esker, beste kolektibo batzuei ere erantzun sindikalik eman zaie eta indar handiko fronte soziala egituratzen hasiak gara dagoeneko. Euskal gazteria mugitzen den alorretako jarduerari, langile emakumea baztertzearen kontrako jarduera sindikalean integratzeari eta bazterketa sozialaren aurkako borrokan dabiltzan erakunde sozialekiko elkarlanari esker, baikorrago ikus dezakegu euskal sindikatu eta langileen mugimenduaren bilakaera.

LAB, ELA, ESK, STEE, EHNE eta HIRU erakundeek etengabe elkarlanean jardunez, euskal sindikalismoak erreibindikatze - eta eskuhartze - alorretan lortu duen autonomia, sekulako jauzia izan da euskal mugimendu sindikalaren etorkizunera begira.

(74) Klase-borrokan aurrera doala, bere burua suspertu eta ugaltzeko sektore estrategikoekin (gazteria, emakumea, baztertuak, etab) harremanetan diharduen eta, horrenbestez, fase ofentsiboago batera pasa den euskal sindikalismo horren bereizgarriak dira klase-erantzuna elkartzen duten erreibindikazioak garatzea, mobilizazio-dinamika sustatzea eta CCOO-UGT erakundeekiko orain arteko morrontza haustea.

(75) Gogoeta honek ez du alferrikako ametsen sortzaile izan behar. Eskuhartzeko unean aski antzua zen sindikalismoaren defentsazko etapa gainditu dugu eta norabide egokian goaz orain. Halaz ere, enpresan, eguneroko ekintza sindikalean, gainditu beharreko jokaerak topatzen ditugu oraindik. Aparteko lanorduei, prekarietateari, laneko osasunari eta besteri lantokian lantokiko erantzun egokiaz osatu gabeko jarduera konfederalak galarazi egingo digu klase-borrokan koherentziaz eta eraginkortasunez aurrera egitea.

(76) Azken urte hauetan gaztea lan-merkatuan sartzeak -prekarietatez eta gehiegikeriazko baldintzetan bada ere - ekintza sindikala suspertzeko balio behar du.

## 2.2. Euskal sindikalismoaren bilakaera

(77) Goien esandako guztiari esker, Euskal Herriko klase-borrokak egundoko astinketa nozitu du eta indar sindikalen arteko gorabeherek azken urteotako joerak finkatzen dute.

(78) Hego Euskal Herriko sindikalismo abertzalearen ordezkaritza %58ra iritsi delarik, CCOO-UGT sindikatuena %42an dago.

(79) UGTren beherakada eta LAB, ELA eta CCOOen gehikuntza xumeak izan dira azken hauteskundeen ezaugarri nagusiak. Nafarroan LABek gora egitea eta Baskongadetan - UGTren gainetik - hirugarren indar sindikal izatea dira bereizgarri nabarmenenak. Baina Araba eta Bizkaian jasotako emaitzak kezkagarriak ditugu, espero bezainbeste igo ez dugulako.

(80) LABen ikuspegitik, horiexek dira hauteskundeetako daturik adierazgarrienak, aurrera begira duen garrantziagatik: enpresa-komiteetan LAB eta ESK geratu dira bigarren tokian, ELAren atzetik eta UGT eta CCOOen aurretik.

## 2.3. Negoziazio kolektiboa: Biltzarren arteko balantzea

(81) Biltzar Nagusien arteko negoziazio kolektiboaren balantzeak gora-beherak agertzen ditu: ekimen interesgarri eta emaitza onuragarrien ondoan, inertzia zaharrek

Parte hartzeko espazioak zabaldu egin behar ditugu: hauxe dugu negoziazio kolektiboa ez indargabetzeko helburu nagusi eta iraunkorra. Alor honetan ere aurrera goazela ahantzi gabe, azpimarra dezagun gure liberatuen delegazionismoa, benetako fenomeno kezkagarria delako

bere horretan segitzen dute.

(82) Negoziazio kolektiboaren barne-antolamenduan urratsak eman ditugu, negoziazioen hasiera aurreratuta eta estrategia sindikalaren araberako erritmo egokiagoak ezarrita; askotan, patronalak prozesua geroratzeko erabiltzen dituen maniobrak galarazi egin ditugu, baina alor honetako dinamika bizkortu behar dugu. Geure erreibindikazio-proposamenak homogeneizatzen ahalegindu gara, eskuhartze-ildoak koordinaturik mantendu nahian (metal-sektorean, batik bat). LABen, beraz, negoziazio kolektiboaren prestaketalanak hobera egin du, oro har.

(83) Delegatuen, afiliatuen eta langileen eskuhartzeari dagokionez, ordea, ezin dugu esan balantzea mesedegarria denik. Honetan, langile-mugimenduaren desegituraketak eta indarren erlazioak (patronalaren aldekoa, bete-betean) sekulako eragina izan dute. Parte hartzeko espazioak zabaldu egin behar ditugu: hauxe dugu negoziazio kolektiboa ez indargabetzeko helburu nagusi eta iraunkorra. Alor honetan ere aurrera goazela ahantzi gabe, azpimarra dezagun gure liberatuen delegazionismoa, benetako fenomeno kezkagarria delako: delegatuek daramate askotan negoziazioaren zama eta, joera hau ez bada zuzentzen, burokratizazioaren arrisku gorria gainean dugu.

Negoziazio kolektiboko emaitzak direla eta, hurrengo puntuak nabarmendu behar ditugu:

(84) a) Negoziazio kolektiboaren euskal markoa garatzeko helburuari dagokionez, epelak izan dira emaitzak, baina ez alferrikakoak. LAB aitzindari dela, sektoreko hitzarmen kolektibo estatal batzuen negoziazioa euskal esparrura ekartzea dela eta, erretorika hutsetik errealitatera etorri gara. Badakigu, ordea, honakoa epe ertain eta luzerako borroka dugula.

(85) b) Lanaldiaren murrizketa eskakizun sindikalaren funtsezko puntuetako bat izan den arren, sail honetako aurrerakada eskasa izan da, inondik inora. Itundutako lanaldiaren murrizketa 2,45 ordukoa izan da 1997-96 eperako, 2,57 ordu 98-97rako eta 3,38 ordukoa 99-98rako. Kontuan izan dezagun, sektoreko konbenio handietan (metal eta eraikuntzan, batez ere) hitzartutakoak eragin duela murrizketa globalean, neurri handi batean.

(86) 1999 urterako hitzarmen kolektiboetan 1.730 orduko lanaldia hitzartu da, hau da, 38 ordu asteko, gutxi gora-behera. Enplegua sortzea dela eta, lanaldia murrizteko unean ohiko negoziazio kolektiboak daukan ahalmenaren - ahalmen eskas-eskasaren - berri zehatza ematen digu datu adierazgarri horrek. Ez hori bakarrik: kontuan izan dezagun zenbat eta zenbat ordu estra sartu diren: horien murrizketa zorrotza da mugimendu sindikalak pendiente daukan gai nagusietako bat.

(87) c) Soldatei dagokienez, Biltzar Nagusien arteko epean negoziatu diren hitzar-

men kolektiboek gutxienez mantendu egin dute eros-ahalmena, soldatak apal mantentzea taktika nagusia izaki. Halaz ere, sektore batzuetan eros-ahalmen horren galera gertatu da. Nolanahi ere, produktibitatearen gehikuntza soldaten igoera baino askozaz ere handiagoa izan dela nabarmendu behar dugu; beraz, langileak sorturiko aberastasunean jornalak duen portzentaia beheraka doa etengabe.

(88) Azkenik, "soldata-eskala bikoitza" ugaltzen ari dela esan behar da: langile kontratatu berriari soldata apalagoa ematea ere bazterketa-mota bat da eta, horrenbestez, aurre egin behar diogu guk. Horra hor adibide gordinak, Volkswagen eta E.Orbegozo enpresetan.

(89) Administrazio Publikoetan, Nafarroan izan ezik, langile publikoen soldata bere horretan mantentzeko erabaki unilateralak galarazi du negoziazioa. Horrelako politikak praktikatuz, negoziazio kolektiboa bera ere baliorik gabe geratzen da.

(90) d) Kontratuen prekarietatea funtsez murriztea dela eta, negoziazio kolektiboak dituen muga zorrotzak izan behar ditugu gogoan: horien gora-beherak legearen bitartez daudelako araututa. Hortaz, urte hauetan hitzarmenek jasotako emaitzak apalak izan dira. Ikasketa-kontratuen kasuan gutxienekotzat harturiko ordainketen gainekoak finkatzea eta lan edo zerbitzu jakin baterako kontratuak nolabait lotzea izan dira aurrerapen bakarrak, praktikan; areago, behin-behineko kontratuak desnaturalizazioa nozitu du, bere izaera kausala ezabatuz doalarik.

(91) Azpimarratzeko moduko aurrerakada egin dugu Aldi Baterako Lan Enpresei (ABLE) dagokienean. ABLEak ez erabiltzeko konpromisoa salbuespenezko zerbait bada ere (egiaz eredugarria da EAEko Ikastolen Hitzarmena), horiez baliatzeko kasuak mugatzeko joera antzematen da. Bestetik, sektoreko hitzarmen askotan maila berdinean utzi dira ABLEek igorritako langileen eta enpresakoen lan-baldintzak.

(92) e) Nabarmen dezagun, era berean, 1999ko urtarrilaren 15eko LHKan sinatu diren akordioen bilakaera. Aparteko lanorduak desagertzeari buruzko akordioa onuraz garatzen ari da sektoreko hitzarmen batzuetan (Gipuzkoako metalean eta hainbat enpresa handitan, adibidez). Plantilak berritu eta ordezkatzeko akordioa aplikatzen ari da: adierazgarria da, ikuspegi horretatik, Irakaskuntza eta Ikastoletako itun kolektiboetan aintzat hartu eta sartu izana.

(93) f) Hauteman dezagun, beste aldetik, emakumeak lanean izan beharko lituzkeen baldintzen berdintasunaz edo negoziazio kolektiboen ildoez (langile emakumeak berariaz nozitzen duen diskriminazioa gainditzeko neurri eta guzti) LHKak eginiko adierazpenak gora-behera, oso hitzarmen gutxitan jasotzen da alor horretako punturik.

Bada garaia Euskal Herritik eraiki dezagun geure egitura sozio-laborala, euskal gizarteak harturiko erabakiek eta euskal sindikatu, enpresa eta erakundeen akordioek bakarrik baldintzatua.

(94) g) Azkenik, negoziazio kolektiboaren ondoriozko BGAEen (EPSVen) finkapen eta zabalpena: Geroan zeramika, beira, okindegiak eta trantsitorioak sartu dira, esate baterako. Bestetik, Elkarkidetzan izan dugun eskuhartzeari esker, inbertsio-estrategia norabidez aldatzen, sindikatuen partehartzea bultzatzen eta prestazioak egokitzen ari dira. EAEko gainerako Administrazioetara hedatzeak nolako helburuak izango dituen, zehaztako dago oraindik. Bi erakundeetan LABek dituen eskuhartze-ardatzak, 1998ko otsaileko Konferentzia Nazionalean onetsitakoaren arabera garatzen ari dira, orduan erabakitakoa indar-indarrean baitago orain ere.

# 3. Ekintza Sindikala, subiranotasunezko markoa gorpuzteko

## 3.1. Sarrera

(95) Egoera politikoari buruzko azterketak eta ondorioz Euskal Herriaren eraikuntza-proiektuaren alde egin dugun apustuak aginduta ekintza sindikalaren estrategia eratu behar dugu, elementu nagusi bat bereizgarri duena: euskal gizarte zuzen eta solidarioaren euskarri izango den politika sozio-laborala egituratzeko beharrezkoak diren tresna eta eskuduntza guzti-guztiak lortzea, hain zuzen.

(96) Koiuntura politiko berri honek eta nazio-eraikuntzan ematen ari diren urratsei jarraiki, LHEE (Lan-Harremanetarako Euskal Esparrua) eta EGSE (Euskal Gune Sozio-Ekonomikoa) erreibindikatzean jarrera ofentsiboa hartu behar dugu. Bada garaia Euskal Herritik eraiki dezagun geure egitura sozio-laborala, euskal gizarteak harturiko erabakiek eta euskal sindikatu, enpresa eta erakundeen akordioek bakarrik baldintzatua.

(97) Adiera horretan, LHEE eta EGSE eraikitzeko interes objetiboak euskal enpresarioak ere baditu, nazioartean ongi kokaturik egongo den ekonomiaren euskal eredua sortu eta egonkor bilakatzeko tresnak baitira bi esparru edo guneak. Bide horretan enpresarioek emaniko urrats epelak - onuragarri badira ere - interes berehalakoiak gainditu ahal izateko, sakondu egin behar dira.

Guri dagokigu LHEE gorpuzteko beharrezkoak diren osagariak aportatzea, marko politiko-juridiko berria eratzeko eskuduntzak xedatuz eta, kanpotiko interferentzien arriskua gainean, geure garantia juridikoak zehaztea.

(98) Subiranotasunezko markoa egituratzean gure estrategia sindikalaren funtsezko elementuak - LHEE eta EGSE - gauzatzeko ahalegin sindikal guztiak eta bi egin beharko ditugu: beraz, sindikalismoaren funtsezko egnkizuna berriro eskuratu behar dugu, ezinbestez.

## 3.2. Gizarte Babespen eta Lan Harremanetarako Euskal Esparrua

### 3.2.1. Gogoeta orokorrak

(99) Gizarte Babespen eta Lan Harremanetarako Euskal Esparrua (aurrerantzean, LHEE) eskakizun estrategikoa da, LABen programan aspaldi-aspaldian sartu zena. Gure sindikatuak 1992 eta 1996 urteetan egin zituen Biltzar Nagusietan, LHEE osatzen duten funtsezko elementuak eta oinarri teorikoak finkatu ziren.

(100) Guri dagokigu LHEE gorpuzteko beharrezkoak diren osagariak aportatzea, marko politiko-juridiko berria eratzeko eskuduntzak xedatuz eta, kanpotiko interferentzien arriskua gainean, geure garantia juridikoak zehaztea.

(101) Aldarrikatzen dugun gizarte-aldaketa hori egingo badugu, LHEE ezinbesteko eskakizuna dugu, euskal langileen mugimenduaren egiazko kezka eta premiei lotua. LHEE lortzeko, gehiengo sindikal eta sozial sendoak bildu behar ditugunez, funtsezkoa da norabide horretan indarrak metatzea. Erreibindikazio demokratikoa da LHEE, alor soziolaboralean euskal erabakiunearen parekoa delako. Euskal Herriko erakundeen eta bertako eragileen erabaki eta akordioak errespetatzean datza horren garrantzia: erakunde eta eragile horiek ezin urratu edo ignoratu ditzakete hemendik kanpoko instantziek, Espainiako Epaitegi Konstituzionalaren ebazpen judizialak izan edo Estatu osorako itunak izan. Erreibindikazio integratzailea da, era berean, fronte - edo bazterketa - konnotaziorik gabea. Prozesuan langileriaren gehiengoa integratu nahi dugu: bere klase-interesak erarik hoberenean defendatzeko eta Euskal Herriko gizartea kohesionatzeko modurik hoberena LHEE dela sinetsita hartu behar du esku langileak.

### 3.2.2. Lan-alorreko legeria

(102) Biltzar Nagusien arteko aldi honetan laneko legeriak aldaketa garrantzitsuak izan ditu: denetan nabarmenenak, 1997ko lan-erreformari buruzko Akordio Interkonfederalen ondoriozkoak, dudarik gabe. Lan-merkatuan legezko erreforma horrek izan dituen eraginak ponentzia honetako lehen kapituluan adierazi dira. Gogora dezagun

Biltzar Nagusien arteko aldi honetan laneko legeriak aldaketa garrantzitsuak izan ditu: denetan nabarmenenak, 1997ko lan-erreformari buruzko Akordio Interkonfederalen ondoriozkoak, dudarik gabe. Gogora dezagun langilearen kanporaketa objetiboa erraztu eta merkatu egin dela, eta negoziazio kolektiboa zentralizatzeko asmo zurruna duela: hori aldatzeaz ohartarazten du Langileen Estatutuko 84. artikuluak.

langilearen kanporaketa objetiboa erraztu eta merkatu egin dela, eta negoziazio kolektiboa zentralizatzeko asmo zurruna duela: hori aldatzeaz ohartarazten du Langileen Estatutuko 84. artikuluak. Lanaldi partzialeko kontratua ere aldatu dute, lanaldiaren malgutze-prozesuan beste urrats bat emanik: CEOEk horrelako denak arbuiatzen omen zituen arren, enpresarioak laneskua (femeninoa, batik bat) erabilgarri behar du. Familiako eta laneko bizitza elkargarri bihurtzeko Lege-proiektua tramitatzen ari dira orain: legea onesten bada, langile emakumearen egoera okertu egingo da, inondik inora.

(103) Aldakuntza horiek guztiak Estatuak emaniko lan-alorreko legeria zabalari dagozkio eta lan-harremanen elementu funtsezkoen eta adierazgarrienak arautzen dituzte. Esan gabe doa, indarrean dauden botere-erlazioen arabera, Estatuko legeria eta aldaketa horiek indarrez aplikatzen direla Euskal Herrian, bertako eragile sozial eta botere publikoek dituzten iritzietatik at. Subsidiariotasun hau gainditzeko asmoz, LHEEaren aldekoek urte hauetan hainbat hipotesi eta proposamen jorratu dituzte. Horra horietako batzuk:

(104) a) Lan legeriari buruz, Estatuak bakarrik dauzkan eskuduntzak transferitzeko aurreikuspen konstituzionalak aplikatzea. Jarrera honek egiazko arazoari saihets egiten dio, LHEE oraingo antolamendu juridikoan kabitzeko egokitzapenak bakarrik egin nahi dituelako; helburu hori ez da bideratzeko modukoa, jakina. Gure proiektu sindikalak aldaketa politikoa exigitzen du: botere-arazoa denez, aferaren izaera juridiko-konstituzionala dezente erlatibizatu behar dugu. Halaz ere, amets eta sasi-konponbideak ebitatzearren, iragar dezagun: Marko-Legeek eta Espainiako Konstituzioko 159 artikuluko 1 eta 2 ataletan aurreikusiriko Eskuordetze-Legeek, lege-gaiak Euskal Herriko egungo autonomi erakundeen eskuetan uztea galarazi, debekatu egiten dute. Horren adibide garbia: azken 20 urteotan ez da horrelako transferentziarik izan; beraz, behinola espektatibarik piztu bazen ere, piskanaka edo bat-batean itzali egingo zen, honezkero. Bestetik, Konstituzioaren xedapenetatik abiatuta, saiakera egiteak ez luke eskainiko marko soziolaboral berriaren egonkortasuna mantentzeko beharrezkoak diren garantiarik: transferentziak, horrela, Estatu espainiarrak eginiko kontzesioak lirateke, Euskal Herriaz kanpoko interpretazio politiko eta judizialek baldintzatuak.

(105) b) Lan Harremanen Kontseiluak dituen ahalmenez baliatzea, LHEE piskanaka egituratzeko bere baitan sinaturiko Lanbidearteko Akordioen bitartez. Proposamen honen lehen muga lurraldezkoa da, erakunde horren esparrua EAEkoa delako. Horrez gainera, lan-harremanen sistema bat egituratzeko alderdiek duten autonomia kolektiboa handia bada ere, gure ikuspegitik ezin da LHEE -bere izaera jatorrizkoan ulerturik - eta negoziazio kolektiboaren euskal markoa nahastea: honako hau LHEEaren funtsezko zatia da,

Lan kontuetan, erabateko lege eskuduntzak exigitzea. Hauxe da LABen jarrera politikoa. Lan-alorreko harreman indibidual eta kolektiboak osatzen dituzten gaiez legislatzeko eskuduntzaz ari gara, ez lan-negoziazio eta ordezkotzaren eskubideei dagozkienez.

ordezkaezina, baina ez dauka, inondik ere, haren dimentsio osoa. Negoziazio kolektiboaren koordenadak zorrozki baldintzatuak ditu laneko legeriak.

(106) Negoziazio kolektiboaren euskal markoak garantia juridikoak bermatzea ez da aski (areago, Langileen Estatutuaren 84. artikulua gure aldera aldatuta). Estatuko legeriak kontratazioen edo kanporaketen funtsezko elementuak arautzen dituen neurrian, lanbidearteko akordioen edo itun kolektiboen bitartez kontratu-sistema bat egituratzea oso lan aldrebesa, neketsua da. Lan Harremanetarako Kontseiluan bertan, Plantilak Ordezkatu eta Berritzeko Akordioa -ziurtasun juridikoz - eratzeko unean topatutako zailtasunak ere horren adibide adierazgarria dugu.

(107) c) Lan kontuetan, erabateko lege eskuduntzak exigitzea. Hauxe da LABen jarrera politikoa. Aurreko ataleko gogoetarekin lotua, lan-alorreko harreman indibidual eta kolektiboak osatzen dituzten gaiez legislatzeko eskuduntzaz ari gara, ez lan-negoziazio eta ordezkotzaren eskubideei dagozkienez. Lanaldia, soldatak, laneko bermeak, kontratua aldatu, indargabetu eta haustea, izaera bereziko lan-harremanak eta beste alderdi askoren funtsezko edukiak, euskal erakunde nazionalek eginiko lan-legeriaren bidez arautu behar dira.

(108) Alderdien autonomia kolektiboaren eginkizunari gehiegizko balioa aitortzen dieten sektore sindikalek aldarrikaturiko "abstentzionismo legislatibo" horrez beste aldera, euskal botere publikoen protagonismo handia agertuko duen LHEEaren alde dago LAB. Interbentzionismo reglamentistaren alde jardun ordez, hitzarmen edo itun kolektiboa eta legea aplikatzea elkarren osagarri izan daitezen proposatzen dugu, horixe baita metodo egokia lan-harremanen sistema aurrerakoia egituratzeko.

(109) Horrela, enplegu-politika egonkor eta kalitatezkoa garatzeko funtsezko ardatzak finkatzea euskal erakunde nazionalen kontua litzateke. Horrek ez luke sindikalismoaren eginkizuna urrituko edo langileriaren interesen ordezkari-izaera ahulduko. Alderantziz: sindikatuen autonomiatik, euskal gehiengo sindikala eta bertako indar politiko eta sozial ezkertiarren arteko elkarlanean aurrera egiteko oinarriak finkatzen ditu eskema honek.

### 3.2.3. Babes soziala

(110) Babes sozialaren alorrean ere gertatu izan dira aldaketak, azken bi Biltzar Nagusien arteko epe honetan. Denetan garrantzitsuena, Toledoko Itunaren aplikazioz, 1997ko pentsioen erreforma izan zen. Horren ondorioz, jubilazio-pentsioen arau-oinarria zehazteko beharrezkoak diren kotizazio-urteak ugaldu egin dira eta horien munta kalkulatzeko eskalak txarrera egin du. INSS erakundeak, bere aldetik, zeharo politika murriztailea

Autonomien eskuduntzak, gizarte-segurantzaren erregimen ekonomikoa gestionatze hutsari dagozkio, Estatuaren oinarrizko legeriak baldintzaturik, nolanahi ere. Gernikako Estatutuak aurreikusiriko eskuduntza motzak ere ez dira bete 20 urte honetan.

lea egiten du oraindik ere, elbarritasun iraunkorrak halakotzat jotzeari dagokionez.

(111) Ponentzia honen helburua ez da babes sozialaren problematika osoa jorratzea, gogoeta eta proposamen nagusiak LHEEren ikuspegitik kokatzea baizik. Adiera horretan, hausnarketa geure gizarte-segurantzaren marko propioa lortzeko beharrezkoak diren eskuduntzetara zuzentzea dugu bidezkoa.

(112) Gai hau politikoki subiranotasunezko klabean jorratzeko, bi eskuduntza-maila bereizi behar ditugu, argi eta garbi: arautzaile diren eskuduntzak eta gestio hutsari dagozkionak. Lehenbiziko horiek gauzatzeko botere politiko zabala, subiranotasun osoa eduki behar da eskuan, babes sozialaren alderdi behinenak arautzeko gaitasunari dagozkiolako: aplikazio-alorra edo babesgintza zehaztea, halako edo bestelako prestazioak jaso ahal izateko betebeharrak, horien munta eta iraupena zehaztea eta erregimen juridiko orokorra eratzea, alegia. Gai horiek guztiak gaur regun Estatuak arautzen ditu, Espainiako lege-sareak horrela xedatua duelako. Alor horretan euskal erakunde autonomikoek ez dute inongo eskumenik.

(113) Autonomien eskuduntzak, gizarte-segurantzaren erregimen ekonomikoa gestionatze hutsari dagozkio, Estatuaren oinarrizko legeriak baldintzaturik, nolanahi ere. Erregimen ekonomikoa egituratzen duten arauak xedatzea ere Estatuko erakundeen kontua da. Baina, alor honetan, Gernikako Estatutuak aurreikusiriko eskuduntza motzak ere ez dira bete 20 urte honetan. Ederki ikusten da hemen, beste inon baino argiago akaso, autonomi sistema agortu egin dela: autogobernu-tresnatzat ez du inolako baliorik.

(114) Gizarte-segurantzaren erregimen ekonomikoa eta INEMen eskuduntzak osorik transferitzeari uko egiteko Espainiako botere zentralak, Gobernuak eta Epaitegi Konstituzionalak eman duten aitzakia "Kutxa bakarra" izan da. Berez, kontabilitateari dagokion "kutxa-batasuna" kontzeptua sakralizatu egin dute, elkartasun eta berdintasunezko sasi-argudioak erakutsiz: printzipio jator horiek ez dute zerikusirik gizarte-segurantzaren sistema egituratzeko molde tekniko batekin (kutxa bakarrarekin). Baina Kutxa Bakar hori bera ere auzitan jarri - areago, indargabetu - dute, jubilazio eta kotizazio gabeko elbarritasun-prestazioak (hauek ere Gizarte-Segurantzaren eskukoak) Foru Diputazioak kontzertu ekonomiko gisa gestionatzen dituztelako, Kotizazio Gabeko Pentsioei buruzko 26/90 Legea onetsi ondoren. Kotizazio gabeko pentsioen munta kotizaziopeko pentsioena baino askoz ere txikiagoa denez, horien gestioa transferitzeari Estatuak emaniko ezetza erraz ulertzen dugu. Horren guztiaren eraginez, langilearentzat - eta euskal proiektu nazionalarentzat - funtsezkoa den gai hauetan eskuduntzarik ez dago.

(115) Planteamendu horietatik ondorioak ateraz, LABen proposamena hauxe da:

Gizarte-segurantzaren erregimen ekonomikoa eta INEMen eskuduntzak osorik transferitzeari uko egiteko Espainiako botere zentralak, Gobernuak eta Epaitegi Konstituzionalak eman duten aitzakia "Kutxa bakarra" izan da. Berez, kontabilitateari dagokion "kutxa-batasuna" kontzeptua sakralizatu egin dute, elkartasun eta berdintasunezko sasi-argudioak erakutsiz

babes sozialari buruzko lege-eskuduntza guzti-guztiak garatuko dituen Gizarte-Segurantzaren Euskal Institutua sortzea, onuradunei behar bezalako prestazio duinak emango dizkien gizarte-segurantzako sistema publikoa egituratzeko. Institutu horrek finantza baliabideak bildu, gestionatu eta administratzeko eskumena izan beharko luke, kutxa bakar eta autonomoaren printzipioari jarraiki

(116) Proposamen hori beste batekin osatzen da: Enplegu eta Lanbide-Heziketaren Euskal Institutua sortzea, INEM osoa euskal instituzioetara transferitu ondoren. Erakunde horrek enplegua eta prestakuntza osotasunezko ikuspegitik jorratuko lituzke, bai enplegua sustatu eta gestionatzeari dagokionez, bai lanbide-heziketa okupazionaleko bertoko politikari dagokionez ere. Politika pasiboak, langabeziagatiko prestazio ekonomikoak aitortu eta ordaintzea ere, Enplegu eta Lanbide-Heziketaren Euskal Institutuaren kontuak lirateke.

(117) Institutu horien gestioan sindikatuek esku hartu beharko lukete, eragile sozial aktibo diren heinean: horrela sustatuko litzateke Euskal Administrazio Publikoaren demokratizazioa.

### 3.2.4. Negoziazio Kolektiboa eta LHEE

(118) LABen iritziz, negoziazio kolektiboak - alderdien autonomia kolektiboaren printzipioaren adierazpena den neurrian - sekulako betekizuna du lan-baldintzen hobekuntzan: ekintza sindikalaren funtsezko tresna da. Hortaz, Euskal Herrian negoziazio kolektiboa egiteko markoa lortzea da amets handia, LHEE egituratzeari begira.

(119) Negoziazio kolektiborako euskal markoaren aldeko apustua egin du LABek, printzipio demokratikoak errespetatzean oin hartuta. Euskal gehiengo sindikalak euskal langileen lan-baldintzak negoziatzeko aukera izan behar du osoko garantia juridikoekin, gaitasun erreibindikatibo eta organizatiboa muga bakarra izaki. Biziki antidemokratikoa da Espainiaren menpeko sindikatuek - Euskal Herrian gutxiengo izanik, enpresa eta sektore askotan - indarreko Espainiako legeriak aitortzen dizkien abantaila eta pribilegioez baliatzea beren legea indarrez ezartzeko.

(120) Negoziazio kolektiborako euskal markoaren defentsa egiten dugu, sindikalismo abertzalearen balizko jarrera autarkiko edo intsolidarioetatik zeharo beste aldera. Egiaztapen objetibo hau dugu abiagune: euskal langileen interesak Euskal Herrian hobeto defendatzen dira Euskal Herritik kanpo baino. Horrelaxe frogatzen dute, izan ere, errealitate sozio-laboralaz (hitzarmen kolektiboen edukiez, bereziki) egindako ikerlanek. Datu adierazgarrietako bat: EAEn itundu den urteko lanaldia 1730 ordukoa den bitartean, Estatu

Euskal gehiengo sindikalak euskal langileen lan-baldintzak negoziatzeko aukera izan behar du osoko garantia juridikoekin, gaitasun erreibindikatibo eta organizatiboa muga bakarra izaki.

espainiarreko bataz bestekoa 1,767 ordukoa da. Euskal langileen soldata-maila, jakina denez, Estatuko gainontzeko langileena baino dezente altuagoa da.

(121) LABek alor honetan egin duen apustua garbi dago: negoziazio kolektiborako euskal markoa finkatu, zabaldu eta sakontzea. Asmo hau gorpuzteko, fase honetan Langileen Estatutuko 84 artikuluz baliatzea proposatzen dugu: betebehar horrek (gehiengo sindikal eta enpresarialek hala erabakitzen duten denetan) gure esparruan negoziatzeko aukera babesten du.

(122) Baina horrela jokatzeko sekulako zailtasunak daude: lehendabizi, hitzarmen estatala duten langileen kontzientzia (oraindik) eskasagatik, ez dute presioa eragiten hitzarmen horiek Euskal Herrian negozia daitezen. Bigarrenik, bide horretan joango liratekeen saiakera serio batzuk (erostexe handien sektorea) urratzen dituzte epaileen erabakiek. Hirugarren mailan, 1997ko lan-erreforman jaso zen "Negoziazio kolektiboari buruzko Akordio Interkonfederal" izenekoak, egundoko eragina du arazoan: Akordio horretan, UGT, CCOO eta CEOEk negoziazio kolektibo artikulatuaren beren eredua egituratzen duten oinarrizko printzipioak aipatzen dituzte. Bertan, negoziatu beharreko gaien banaketak zehatza izan behar duela azpimarratzen dute: horrela, gai batzuk alor sektorial estatalean negoziatuko lirateke, eta beste batzuk maila apalagotan (nolanahi ere, Estatuaren zainpean beti). Negoziatzaile espainiarraren asmoa nabarmena da: estatalaren azpiko negoziazio-esparru guztiak haren menpean egon daitezen ituntzea. Baina, sektore batzuetan (eraikuntza, egurra, ostalaritza, garraioa eta metalgintza, azken honetakoa lanbide-sailkapenari buruzkoa) hitzarmen eta akordio estatalak daudelako, inboluzio zentralistaren saiakera horrek zailtasun handiak topatu ditu bidean. Ondorioz, Langileen Estatutuko 84 artikulua aldatzea eskatzen duten aurreneko ahotsak entzun dira dagoeneko. Esan beharrik ez: erreforma hori gauzatzea euskal sindikalismoaren kontrako eraso latza izango litzateke, Euskal Herrian lan - eta sindikatu - harremanetan ezin igarrizko ondorioak izan litzakeena.

(123) Planteamendu horri aurre egiteko, lehen-lehenik, euskal esparruan ituntzeko Lanbidearteko Akordioak (lanabes konbentzionala) ditugu. Arazo Kolektiboen Konpontze-Prozesuei, Lanbide-Heziketa Jarraiari eta Enpleguari buruzko Lanbidearteko Akordio horiek erreferente onak dira. Gainean dugun erronka, berriz, lanaldia murrizteari buruzko akordioa da, baina hau beste kapitulu batean jorratuko dugu.

(124) Marko interkonfederaleko negoziazio kolektiboa, sektore eta enpresetako hitzarmen eta akordioekin osatu beharra dago. Beraz, negoziazio-mailak egokiro antolatu behar dira, euskal langileriaren lan-baldintzak piskanaka hobetzea bideratuko duen hitzarmen kolektiboen sare trinkoa osatzeko.

Langileen Estatutuko 84 artikulua aldatzea eskatzen duten aurreneko ahotsak entzun dira dagoeneko. Esan beharrik ez: erreforma hori gauzatzea euskal sindikalismoaren kontrako eraso latza izango litzateke, Euskal Herrian lan - eta sindikatu - harremanetan ezin igarriżko ondorioak izan litzakeena.

(125) Negoziazio kolektiboaren egiturari dagokionez, soldatapeko langile gehientsuak biltzen dituztelarik, gehienbat enpresa txiki eta ertainez osaturiko produkzio-ehuna dugu abiagune. Eskura dauzkagun datuen arabera, 1.997an EAEn zeuden 56.435 enpresetatik 368k bakarrik dituzte 101etik 250 bitarte langile; 107k 251tik 500era bitarte; eta 45 enpresatan dabiltza 500 langile baino gehiago. Enpleguaren tertzerizazioa (hirugarren sektorera pasatzea) areagotu egiten ari da oraindik ere: zerbitzu-sektorean, adibidez, zerbitzu administratiboak eta merkataritza dira enpleguaren gehikuntza handiena izan duten bi azpisektoreak. Industrian, berriz, siderometalurgiak eta metal-transformatuek, oro har, gora egin dute urte hauetan; orain, industria sektoreko enpleguaren %69,5a dauka. Negoziazio kolektiboaren mapa dela eta, euskal esparruan sinatutako hitzarmen kolektiboak eta akordio arautzaileak %82,6 dira; gainerako %17,4ak estatalak dira. Sektore pribatuan, berriz, hitzarmen sektorialak %78,2raino igo dira eta enpresa-hitzarmenak, azkenik, gainontzeko %21,8ra.

(126) Gure lehentasunetako bat, egun, hitzarmen sektorialen alde jardutea da, bai euskal esparru osoan, bai herrialdeka ere: hauexek izan behar dute sektorean sektoreko langile guztien erreferente bakarra. Hitzarmen hauek baliogabetzeak kinka larrian jarriko gintuzke: ahal den tokian negoziatu beharrean, berez negoziatzeko gauza ez diren enpresa txikietako langileak bide-ertzean (hitzarmen estatalean, seguruenik) abandonatuta. Ez dugu enpresa-itun horien balioa auzitan jarri nahi, sektoreko lan-baldintzak hobetzeko baliagarriak dira eta. Honekin beste gauza bat ohartarazi nahi dugu: herrialdeko markotik enpresa handiak ateratzeak ondorio kaltegarria du eta, gainera, marko sektoriala ere ahuldu egiten da.

(127) Azken proposamena, Arazoak Ebazteko Prozedura Estrajudizialei (AEPE = PRECO) eta Nafarroako Lan Epaitegiari dagokiena. Prozedura horiek negoziazio kolektiboaren lanabes laguntzaile gisa sortu dira, negoziazio-prozesu batzuetan erabili beharreko osagarritzat. Horien eginkizuna suspertzeko, egungo AEPEri aldaketaren bat egitea proposatzen dugu, bere funtsezko egitura ukitu gabe. Aldatu beharreko alderdi ugarietako bat hauxe dugu: AEPEk bereganatu behar du lan-arazo kolektiboen gestio guztia, Lan-alorreko Aginteak adiskidantza administratiboa egiteko dituen eskuduntzak aldatuz; alderdi bakoitzeko %60tik gehiengo osora jaistea adostasuna lortu ahal izateko; eta hitzarmen kolektiboen negoziazioa blokeatzekotan, derrigorrezko bitartekaritzarako epeak laburtzea. Era berean, AEPEren baitan, gatazka indibidualen ebazpenei buruzko akordioa sinatzeko elkarrizketei berriro heltzea proposatzen dugu. Beste aldetik, UPN eta PSOEren sostenguarekin UGT, CCOO eta CENek Nafarroako Lan-alorreko Epaitegian LABen presentzia onartzeari ezetza eman diotenez eta sindikatu horiek sektoreko eta enpresako hitzarmen batzuetan Lan-alorreko Epaitegia onartzeko klausula erabili dutela jakinik, LABek bere sinadura ez dio baldin-

Gure lehentasunetako bat, egun, hitzarmen sektorialen alde jardutea da, bai euskal esparru osoan, bai herrialdeka ere: hauexek izan behar dute sektorean sektoreko langile guztien erreferente bakarra.

dintzatuko klausula hori onartu edo ez onartzeari, negoziazioaren emaitza globalari baizik. Bide horretan barrena, Gatazkak Konpontzeko Nafarroako Organoan geure burua sartzea ahalbidera dezaketen ekimen guztiak egingo ditugu.

## 3.3. Euskal Gune Sozio-Ekonomikoa

(128) E.G.S.E., IV. Biltzar Nagusian genion bezala, funtsezkoa da nazio-eraikuntza sendotzeko eta, era berean, ezinbesteko lanabesa, eraikuntza-prozesu hori euskal gizarte osoaren mesedetan egin dadin beharrezkoak diren baliabide eta gizarte - zein produkzio - indarrak sortzeko.

(129) Eraiki nahi dugun E.G.S.E. horrek gure inplikazio sindikal, sozial eta instituzionala eskatzen du, sistema ekonomikoaren eraginkortasun soziala helburu nagusi izango duen garapen endogeno eta iraunkorra Euskal Herrian bertan egitura dezagun.

(130) Garapen endogeno eta iraunkorrak esan nahi du, geure errealitate ekonomiko eta sozialetik abiatuta, teknologiaren aurrerapenak asumitzeko aukera eta gaitasunak edukitzea, geure balioak eta geure independentzia politiko eta ekonomikoa galdu gabe; horrela jorratuko ditugu, geure subiranotasunetik, elkartasunean eta elkarlanean oinarrituriko nazioarteko harreman berriak.

(131) IV. Biltzar Nagusian erabakitako garapen-eredua, funtsez, berretsi egiten dugu. Halaz ere, martxan doan prozesu politikoaren haritik, "garrantzi erantsia" duten kontuetan bereziki sakondu nahi dugu.

(132) EGSE eraiki ahal izateko, batetik, Europar Batasuna osatzen duten Estatuek bezalaxeko eskuduntza-maila izan behar du Euskal Herriak, ezinbestean; bestetik, oraingo Europaren eraikuntza-politika ultraliberalaren norabide-aldaketa bizkortzeko herri mugimendu zabal eta indartsua antolatu behar da.

(133) Horretarako plan estrategikoa egin beharra dago: plan honen muga bakarrak, euskal gizarteak gehiengoz harturiko erabakiak izango dira eta euskarriak, LABen iritziz, ondoren aipatzen ditugunak.

### 3.3.1. Euskal sektore publikoa

(134) Euskal sektore publiko indartsua garatzea ezinbesteko baldintza dugu nazio-eraikuntzako lanei ekin eta Euskal Herria lurraldez eta gizartez egituratu ahal izateko. Honek, bistan da, Estatu espainiarreko marko juridiko-politiko konstituzionalaren aurrez

Eraiki nahi dugun E.G.S.E. horrek gure inplikazio sindikal, sozial eta instituzionala eskatzen du, sistema ekonomikoaren eraginkortasun soziala helburu nagusi izango duen garapen endogeno eta iraunkorra Euskal Herrian bertan egitura dezagun.

aurre ipintzen gaitu. Ez dago nazio-eraikuntzarik, bera planifikatzeko estrategiak eta exekutatzeko tresnak lanean jartzen ez badira. Estrategia horren eragilea euskal sektore publikoak izan beharko luke oraintxe.

(135) Euskal Herriko politika ekonomikoa diseinatzeko funtsezko erreferente izan behar du euskal sektore publikoak. Finantza-kapitalaren erabateko hegemoniak etsai ugari ditu, korporazio transnazional handien bitartez, mundu zabaleko herrien ekonomiaren egonkortasunari eta garapen iraunkor eta harmonikoari oztopo gaindiezinak sortzen dizkielako. Jende ugari da herri askotako gobernuei askozaz ere jokaera ausartagoa eskatzen dietenak, deslokalizazio - eta espekulazio - joerak galarazi edo mantsotzeko, gutxienez. Euskal sektore publikoak hauxe izan behar du, horrenbestez, jarduerako lehen erreferentea.

(136) Euskal sektore publikoak errotik aldatu behar du bere barne-egituraketaren estrategia eta euskal gizarte osoaren eskakizunen araberako plangintza estrategikoa egin. Horretan aurrera egiteko, gizartearen partaidetza eta herritarrenganako arreta lehentasunezko helburutzat estrukturalki integratuko dituen sektore publikoaren eredu garden eta demokratikoa eratu behar dugu.

(137) Besteen gizarte-eredu estrategikoa ere zeharo aldatu behar da: beren ardurei saihets egin ordez, geure baliabideen mobilizazioa indartu behar dugu; sektorearteko oreka egokiaren mesedegarri izango diren politika sektorial eragileak zehazteko, langilearen kualifikazioan eta produktuaren kalitatean oinarrituko den produktibitatea bultzatzeko, sistemaren eraginkortasuna premia sozialen ikuspegitik ebaluatzeko, eta lan-errentak diskriminatuko ez dituen fiskalitatea eta aberastasuna bestela banatuko duen gastu-politika planifikatzeko.

(138) Planteatzen ari garen erakunde-eredua lurraldez integratua izango denez, herrialde, eskualde eta herriei garrantzi handiagoa emango zaie bertan. Politika publikoak eratu eta ebaluatzean eragile sindikal eta sozialen adostutako eta baterako eskuhartzeari ateak zabalduko dizkion eredua izango da, gizartearen parte hartzean oinarritua. Sektore publikoaren oraingo eredua administratibista izaki, eredu sozialera pasa behar dugu, hitz batez.

(139) Horrelakorik, ordea, orain arte ez da egin. Behin eta birritan kritikatu izan dugun bezala, Hego Euskal Herri osoko sektore publikoaren gestoreak bat datoz ideia neoliberal funtsezkoekin: merkatuaren eskuetan uzten dute baliabideak izendatzeko ardura, industria eta zerbitzuetan sektore publikoa pribatizatzeko estrategiekin ados daude eta, funtsez, norbaiten kontu bankarioak gizentzeko balio duten desgrabazio fiskal eta subentzioak entregatzen dizkiete enpresarioei.

(140) Iruñea eta Gasteizko Gobernuek lehenbailehen hasi behar dute politika

Euskal sektore publiko indartsua garatzea ezinbesteko baldintza dugu nazio-eraikuntzako lanei ekin eta Euskal Herria lurraldez eta gizartez egituratu ahal izateko. Honek, bistan da, Estatu espainiarreko marko juridiko-politiko konstituzionalaren aurrez aurre ipintzen gaitu

publikoak martxan jartzen eta, bidezkoa bada, euskal enpresa publiko industriala sortzen, euskal partaidetza edo estatala duten enpresa guztiekin, gutxienez; euskal finantza-sistemaren sorrera sustatzeko, bertako eragilea Euskal Herri-Erakundea izaki; bertoko baliabide naturalak aintzat hartuta, gure gizarte eta lurraldea egituratuko dituen azpiegitura-politika garatzeko; alternatibazko energi politikak bultzatzeko eta teknologiaren berrikuntza bizkortzeko.

(141) Euskal sektore publikoa finkatu ahal izateko bestelako betebeharrak ere ikusten ditugu: euskal markoan, gaitasun normatibo osoa edukitzea eta, gainera, lan baldintzak eta negoziazio kolektiborako beharrezkoak diren lanabesak (sektore publiko horretako langileen Estatutua eta antzekoak, adibidez) erabili ahal izatea: horien helburuak, proposatzen dugun sektore publikoaren ereduaren araberakoak izan behar du, lanharremanen markoa sektore publikoan ezartzeko.

(142) Euskal administrazio publikoek beren lan-politika propioa egin behar dute, Estatuko funtzio publikotik geroz eta zentralizatuago dauden lokarriak hautsita: sektoreko negoziazio kolektiboa egiteko gaitasun osoa eskuratzea lehentasunezko estrategiatzat asumitu behar dute. Baina, zoritxarrez, ez bata ez bestea asumitu dute orain arte euskal administrazio publikoek.

### 3.3.2. Zerga eta Aurrekontu politika

(143) Aurreko gogoetak abiagune hartuta, tamalez berretsi behar dugu Iruñea eta Gasteizko Gobernuen urte hauetako politika fiskalak gure proposamenekin bat ez datozela eta, areago, aurkakoak direla.

(144) Euskal fiskalitatearen kontra PPren Gobernuak Europar Batasunean zabalduta ko krisiaz ari ginela gogorki kritikatu genuen moduan, fiskalitate hori hankamotz dago eta, Europar Batasuneko Estatuek bezalaxeko eskuduntza fiskalak ez dauzkagun bitartean, euskal fiskalitatea moztu eta judizializatu egingo dute beti.

(145) Ezinbestekoa da, beraz, funtsezko arazoa konpontzea: euskal subiranotasun fiskalaren alde jardun behar dugu, Europako markoan agerpena izan dezan zerga zuzenak, zeharkako zergak, itunpeko zergak, itunez kanpoko zergak, eta zerga berrien inguruan.

(146) Halaz ere, subiranotasun fiskalik ez izate horrek ez ditu Hego Euskal Herriko bi Gobernuak beren arduretatik salbuesten ezta indargabetzen beren eskuduntza fiskalen gestioari egiten diogun kritika erabatekoa ere.

Politika publikoak eratu eta ebaluatzean eragile sindikal eta sozialen adostutako eta baterako eskuhartzeari ateak zabalduko dizkion eredua izango da, gizartearen parte hartzean oinarritua. Sektore publikoaren oraingo eredua administratibista izaki, eredu sozialera pasa behar dugu, hitz batez.

(147) Ultraliberalismoaren sindromepean egiten ari den politika fiskalak baliabide publikoak ito, ongizatea desagertu, ekimen enpresariala lehenetsi (lehentasunezkotzat jo) eta presio fiskala arintzea nahi du. Estrategia fiskal horren erruagatik - BPGarekiko - gure presio fiskala Europako bataz bestekoaren azpitik dago, errenta altuenentzat eta kapital-errententzat onuragarri da PFEZren azken erreforma, fondo publikoak 50.000 milioi pezeta baino gehiagoz urritu dira eta urteko iruzur fiskala Hego Euskal Herrian 600.000 milioi pezeta ingurukoa da.

(148) Politika fiskalaren norabidea aldatu beharra dago, oinarri-oinarrietatik hasita: beharrezkoa den inposizio fiskala euskal gizartearen funtsezko premien arabera planifikatzea; produkzio-ehuna garatzeko beharrezkoa den inbertsioa egitea; enplegua sortzea; aberastasuna gizabidez banatzea; eta produkzio lana sozializatzea.

(149) Errenta guztiek - lanekoak izan edo kapitalekoak izan - proportzio berean lagundu behar dute. Iruzur fiskal enpresariala gaur bertan galarazten hasi beharra dago, baliabideak eta epeak jarrita. Kontu hauek jorratzea ezinbestekoa da, politika fiskalaren norabide-aldaketa mesedegarritzat joko badugu. Badira, ordea, gai honetan bestelako erreibindikazioak ere: osasunaz kontrako edo kaltegarri diren jarduerek eragindako kostuak zeharkako fiskalitateak jasotzea; enpresako mozkinen erreinbertsioaren alde jokatzea; ezarpen-egitura errenta apalenen alde aldatzea; eta, premia-premiazko ondasunei BEZik ez ezartzea.

### 3.3.3. Lurralde- eta gizarte-egituraketa

(150) E.G.S.E. egituratu ahal izateko beste erronketako bat, bai gizarte-ekintzaren alorretik, baita Administrazioetatik ere, politika publikoak aplikatu beharreko barrutia zehaztea da eta, bestetik, jarduera publiko eta pribatuak bidezko estrategia batean ados jartzea.

(151) Proposatzen ari garen lurralde-egituraketa erreala izan dadin, behar-beharrezkoa da jardueren marko geografiko-politikotzat euskal lurraldea hartzea eta, horrenbestez, lurraldeen egituraketa oraingo alderdi juridikotik eta oraingo egitura administratiboetatik haratago iristen dela ulertzea. Beste aldetik, Euskal Herriko hiritarrok geure bizitza, historia, hizkuntza, ohiturak, harreman sozial eta laboralak, aisialdia eta beste hainbat gauza elkarrekin goza ditzagun ezinbestekoa den euskarria lurraldea dela onartzea: hori da kontua. Lurraldea ez da elementu geografiko hutsa, Herri garen aldetik, gure errealitatearen euskarria baizik.

(152) Estatu espainiarrak eta frantziarrak gure lurraldearen administrazio politikoa-

Ultraliberalismoaren sindromepean egiten ari den politika fiskalak baliabide publikoak ito, ongizatea desagertu, ekimen enpresariala lehenetsi (lehentasunezkotzat jo) eta presio fiskala arintzea nahi du.

ren bidez egiten duten zatiketaren araberako lurralde-multzoa ezin dugu ulertu, ezin onartu. Lurraldea eta gizartea egituratzeko osotasunezko plana egin behar dugu, biak ezin bereizturik baitaude bat eginak.

(153) Lurraldea eta gizartea egituratzeko estrategiaren abiagunea, hortaz, gure nortasun nazionala da eta, horren ondorioz, lurralde-egituraketa horretan hainbat estrategia biltzen dira. Lurraldea eta gizartea batera egituratzeko politikek izan behar dute kanpo-erreferente zehatza, argia, europarra: Europako herri subiranoa da Euskal Herria eta, halakotzat, Europaren eraikuntzan esku hartu nahi du.

(154) Lurralde - eta gizarte - egituraketaren barne-osagai bat, Euskal Herriko lurraldeen bestelako antolamendu baten bitartez definitu beharra dago. Marko lokala hartu dugu abiagune, oinarrizko integrazio sozialaren egitura gisa: integrazio - eta garapen - proiektua osatzeko bezainbeste tresnaz hornitu beharra dago egitura hori. Jarduteko markoetako bat den neurrian, herrialdea egokitu behar da berezitasun historikoak bere horretan utzita; aldi berean, plangintza egin, elkarlanean jardun eta elkartasunez aritzeko espazio berri bat sortu ere sortu behar dugu, euskal erakunde nazionalaren eskutik.

(155) Nolanahi ere, EGSE egituratu eta, bide batez, euskal sektore publikoa sortzearen ikuspegitik erronka eta premia ugari ditugu gainean. Estatu espainiar eta frantziarrak adierazitako alor juridikoari loturik doan inertzia administratiboa indargabetu behar da. Eskuduntzak eduki edo ez, martxan jarri behar dugun plangintzaren helburuak hauek izango dira, derrigor: euskal lurralde nazional osoa jasotzea, bidezko plangintzak egitea eta hauek operatibo izan daitezen neurri egokiak hartzea.

### 3.3.4. Politika sektorialak

(156) Euskal sektore publikotik aurrekontuaren gastu - eta sarrera - kapituluak gestionatze hutsean ezin gara gelditu. Nazio-eraikuntzaren proiektuak aginduta planteatzen ari garen helburuak praktikan jartzeko, askozaz ere jarrera aktibo eta globalagoa hartu behar dugu, bi estrategia osagarriren inguruan: eskuhartzeko tresnak eta politika publikoak.

(157) Politika publikoak martxan hasi daitezen, gizartearen eskakizunak atenditzeko premiazkoak diren helburu eta lehentasunak finkatu behar dira lehenbizi, ekonomiaren plangintza zehaztu eta sakonduz; eta politika sektorialak arazo isolatuak izan ez daitezen ahalegintzea, osotasunezko estrategiaren osagaiak baitira.

(158) Besteak beste, euskal Administrazioak gaurtik bertatik premiatu behar ditugu industri politika egokitu, nekazaritza eta elikagaien industriaren garapena sustatu, gure

Estatu espainiar eta frantziarrak adierazitako alor juridikoari loturik doan inertzia administratiboa indargabetu behar da. Eskuduntzak eduki edo ez, martxan jarri behar dugun plangintzaren helburuak hauek izango dira, derrigor: euskal lurralde nazional osoa jasotzea, bidezko plangintzak egitea eta hauek operatibo izan daitezen neurri egokiak hartzea.

produktuen balioespen sozialaren alde jardun, produkzioaren kalitatea hobetu, lurraldea koherentziaz gestionatu, hainbat alorretako (komunikazioa, kultura, zerbitzu sozio-komunitarioak) azpiegiturak hobetu eta, eskualde eta herri zenbait gara ditzaten.

(159) Eskakizun sozialak asebetetzen dituen etxebizitza-politikaren aurrean sektore publikoak ezin du itsuarenak egin. Euskal gizarteak, euskal gazteriak, ezin jasan dezake zigor iraunkorrik, etxebizitzen prezio izugarria goraka ari den bitartean. Euskal Administrazioek neurri zorrotzak hartu behar dituzte ohiko lur-espekulazioa eta etxebizitza-gabezia ebitatzeko: babespen sozialeko etxebizitzak (publikoak izan, kooperatiba-erregimenekoak izan, alogerakoak izan, hustutako etxebizitzak izan) altxatzeko, udal lurrak ugaldu behar dira.

(160) Politika industriala. Euskal Administrazioek praktikatu duten politika industrialaren norabide nagusia pentsamolde ultraliberalak adierazi du, politika ekonomikoa ulertzen duen modu ber-berean. Hego Euskal Herriko bi Gobernuen estrategia industrialaren euskarriak "betikoak" dira: enpresarioen ekimena lehenestea, sektore publikoa morroin eta osagarri gisa utzita; atzerriko inbertsioari ateak zabaltzea; eta Euskal Herrian bertakotzat har litekeen politika industriala garatzeko hartu beharko liratekeen neurriak ez hartzea.

(161) Plangintzarik ez izate horren erruagatik era guztietako industria multinazionalak kokatu dira Euskal Herrian, euskal produkzio-ehunean nolako eragina izango zuten ebaluatu gabe eta behartuko zituzten lan-baldintzak kontuan hartu gabe. Euskal Administrazioek eginiko apustuaren ondorioz gure produkzio-ehunak ez du babesik eta hemengo industriaren lehiakortasuna hobetuko lukeen euskal gune ekonomikorik zehaztu gabe dugu, gainera.

(162) Jarduera horrek euskal produkzio-ehun orekagabea utzi digu, kontsumo-ondasunen sektorea larriki jota; oinarri-oinarrizko sektoreak bertan behera utzi dira; berrikuntza eta teknologiaren garapenaren alde ez da egin (90.etako hamarkadan I+D atalean eginiko gastua %1,51 eta %1,24 artean dagoela, Europar Batasuneko bataz bestekoa %1,8an dabil); euskal enpresen %60-%70ek teknologi maila apaleko produktuetan diharduenez, prezioetan aritu behar izaten dute lehian.

(163) Nabarmen dezagun, era berean, Hego Euskal Herriko Gobernuek praktikatu duten politika: industria eta zerbitzuetako enpresa publikoak pribatizatzea izan da. Politika industrialeko planek ez dute lortu industriako enplegua altxatzerik hamarkada honetan ere.

(164) "Cluster"-etan apoiatzen den lehiakortasun-programak ere - eskuduntza

Hego Euskal Herriko bi Gobernuen estrategia industrialaren euskarriak "betikoak" dira: enpresarioen ekimena lehenestea, sektore publikoa morroin eta osagarri gisa utzita; atzerriko inbertsioari ateak zabaltzea; eta Euskal Herrian bertakotzat har litekeen politika industriala garatzeko hartu beharko liratekeen neurriak ez hartzea.

urriek agindutako mugak gora-behera -, ez ditu helburuak zuzen adierazi: taldeak osatzeko egokitasuna eta estrategia, funtsean, esku pribatuetan utzi duenez, askotxotan (enpleguaren bizkarretik) enpresa birmoldatzeko politikekin batera doaz.

(165) Datu hauek guztiak kezkagarri direla ere, kezka nagusia beste hauxe da: langilea eta sindikatuak - oro har - zeharo bazterrean uztea, onetsitako plangintza industrialen diseinuan, gestioan eta ebaluazioan. Gasteiz eta Iruñeko Administrazioek beren politika industrialak enpresario batzuekin bakarrik kontsultatu izan dute (batzuetan, diru-laguntzen truke).

(166) Euskal sindikalistak, oro har, eta LABekoak bereziki, politika industriala planifikatu eta ebaluatzeko unean parte hartu nahi du; erabakiak hartzean eta partehartze hori zehaztu eta egonkortzeko beharrezkoak diren lanabes instituzionalak eratu nahi ditu; era berean, gure partehartzea derrigorrezkoa dela aldarrikatu nahi du, urte hauetan maiz egin duenez.

(167) Ezinbestekoa da plan industrial bakarra eratzea Euskal Herri osorako: ekimen publikoa eta pribatua dinamika koherentean integratu, geure burua azpiegiturez hornitzeko estrategia propioak eratu, industriaren eta produktuen dibertsifikazioa aztertu, produktuaren kalitatean, langilearen kualifikazioan eta oreka sektorialean inbertituko duena, monokultibo industrialen morrontzatik kanpoko ekonomia garatu ahal izan dezagun.

(168) Enpresa publiko industrialak, funtsezko elementua izan beharko luke merkatua baino, gizarte beharrak eta ekoizpen ereduaren kohexioa izan daitezen nola halako sektore "helduen" existentzia zuzenduko dutenak, hauen bidez sinergia positiboak garatu daitezen egondako birkonbertsio krisi jarraien zehar galdutako enpleguaren zati bat berreskuratu behar dituen sektore industrial batentzat.

(169) Energi politikaren plan nazionala egituratzea agintzen du politika industrialak, hurrengo elementu nagusietan oin hartuta: gaurkoz energia ondasun urria dela kontzientziatzea (beraz, energia aurreztu behar dela sozialki asumitzea); maila nazional zein lokalean, energia sortzeko ahalmenak guztiz aprobetxatzea; eta, gerorako alternatiba gisa, energi iturri berriztagarriak bultzatzeko neurriak hartzea.

(170) Finantza-Sistema. Ederki ezagutzen ditugu Europako moneta bakarrak ekarriko dizkigun berrikuntza handiak eta Europar Batasuna osatzen duten Estatuetan banku zentralek aurrerantzean izango duten eginkizuna.

(171) Europa eraikitzeko modu horren kontrako kritika egin dugu behin baino gehiagotan: finantza-kapitalaren hegemoniaren pean moneta-politikak kontrol politikoari ihes egitea, kapitalaren erabateko liberalizazioa eta espekulaziotik sorturiko kapitalaren kontrolik eza errazten ditu eta.

Ezinbestekoa da plan industrial bakarra eratzea Euskal Herri osorako: ekimen publikoa eta pribatua dinamika koherentean integratu, geure burua azpiegiturez hornitzeko estrategia propioak eratu, industriaren eta produktuen dibertsifikazioa aztertu, produktuaren kalitatean, langilearen kualifikazioan eta oreka sektorialean inbertituko duena, monokultibo industrialen morrontzatik kanpoko ekonomia garatu ahal izan dezagun.

(172) Berriro diogu Europa horrela eraikitzearen aurka gaudela eta, bide batez, moneta-politikari eta kapitalen mugimendu espekulatzaileei kontrol sozial eta politikoak ezarri behar zaizkiela.

(173) Horrenbestez, Euskal Herriak Euskal Banku Publikoa izan dezan eskatzen dugu: finantza-erakunde horrek gai izan beharko luke Europaren egituraketa ekonomikoan bere ahotsez esku hartzeko, Estatuetako bitartekaririk gabe, lurralde nazional honetan geure moduko finantza-politika sustatzeko, euskal aurrezkiaren norabidea zuzenduz eta gure ehun ekonomiko-soziala bultzatzeko eskura dauden finantza-tresna guztiak baliatuz.

(174) Finantza-kapitala eta industri kapitala elkarrengandik geroz eta urrutiago egoteak jarri du produkzio-ehun osoa kasik espekulaziozko irabazi errazak lortzeko nahiaren uztarpean: geure industriaren garapenean euskal finantza-erakundeak askoz ere gehiago inplikatzeko neurriak hartu behar direla agintzen digu errealitate horrek.

(175) Testuinguru territorial horretan, Euskal Banku Publikoa edo Euskal Aurrezki Kutxa sortzearen alde (elkartze-politika egokia gauzatuz, beharrezkoa balitz) aritzeak balio dezake proposatu ditugun helburuetan aurrera egiteko. Baina Hego Euskal Herriko Aurrezki Kutxen bateratze-prozesua inongo plan estrategikorik gabe egiten ari da, merkatuko eskakizunei bakarrik erantzuteko: kostuak aurreztea, helburu sozialik edo nazio-eraikuntzarik kontuan hartu ordez.

(176) Euskal finantza-sistemaren testuinguruan kokatu, lehenago planteatutako helburuetan oinarritu euskal eta - ordezkaritza eta gobernu-organoen egiazko demokratizazioari esker - inplikaturiko sektore guztien partaidetzaz gorpuztu beharra dago euskal kutxen bateratzea.

(177) Lurralde-antolaketa eta azpiegiturak. Lurraldea ordenatu edo antolatzean, gizarte honen geroaldiko garapenaren oinarriak finkatu eta politika sozioekonomikoaren norabide jakin batetik lurraldea zehazten ari dira. Gure ekinbide sindikalean funtsezkoa izan ez den arren, gai horrek berebiziko garrantzia hartu du egungo egoera soziopolitikoan, funtsezko bi arrazoirengatik: lurralde-antolaketa egundoko lanabesa da herri-eredua oinarritik egituratzeko; eta, bestetik, jarduteko ildo estrategikoak oraintxe ari direlako zehazten eta gauzatzen.

(178) Sektore publikoaren eskuhartze-estrategia bezala, lurraldea planifikatzeko premia onartzea, berez, aurrerapausua da. Adiera horretan, Lurraldea Antolatzeko Ildoak, Lurralde-Plan Partzialak eta sektorialak, printzipioz, planifikaziorako tresna eraginkorrak izan litezke, baldin eta lurraldearen antolamendua osatzen duten elementuak ikuspegi integratuago baten arabera beteko balira plan horiek. Ondasun urri bat (lurra) erabiltzean, pla-

Euskal Herriak Euskal Banku Publikoa izan dezan eskatzen dugu: finantza-erakunde horrek gai izan beharko luke Europaren egituraketa ekonomikoan bere ahotsez esku hartzeko, Estatuetako bitartekaririk gabe.

nen koordinazio koherentea egitean eta Euskal Herriaren egituraketa sozial eta territoriala gorpuztean, sektoreen arteko oreka egokia lortzea izango litzateke helburua. Horretarako, adostasun sozial handia bildu behar da, planak diseinatu eta betetzeari dagokionez.

(179) Helburu horiek lortzeko ezinbestekoa litzateke, sektore - eta lurralde - planak eta ildo nagusiak eratzean, eragile sozialek esku hartu behar dutela aitortzea. Beldur gara, ordea, behin betirako onesten ari diren planak (Bilbo Handiko Lurralde-Plan Partziala, Abiadura Handiko Trenaren proiektuan oinarriturik dagoen Trenbideen Sektoreko Lurralde-Plana, Araba Erdialderako Lurralde-Plan Partziala, Itoizko Urtegikoa eta beste batzuk) bestelako irizpideekin ez ote diren egin: nazioarteko merkatuaren balizko bilakaeraren araberako kanpo-eskakizuna gogoan izanik eta ez, ordea, geure premia eta baliabideetan oinarrituriko garapen endogenoa.

(180) Bide-azpiegiturek, bere aldetik, zerbitzu publikoarekin loturiko eginkizun soziala bete behar dute: erabilera polibalentea eta azpisistema guztien (errepidea, trenbidea) plangintza koherentea. Energiaren kontsumo txikiena lehenesten duen erabilera diseinatu behar da, proposamenen garapenean erakunde lokalak inplikatu eta peaje-politikari amaiera emanez.

(181) Hau dela eta, euskal trenbide-sistemaz hornitzearen aldeko da LAB; horrela, Euskal Herriko garraiobidearen errealitatetik abiatuta, sistemaren gestioa eramango lukeen euskal erakunde bakarra sor liteke: gure lurraldea kanpo zein barnera begira egituratzeko beharrezkoa den azpiegitura garatuko lukeena. Era berean, garraiobide horrek bidaiari eta merkantziak eramango lituzke. Ingurugiroan izan lezakeen eragina gizarteak baloratuko luke eta abiadura kontutan hartu beharreko faktorea izanik ere, ez litzateke bideen taxuera baldintzatzeko bezain garrantzitsua.

(182) Geure baliabide naturalen defentsa proiektuan integraturik antolatu behar da lurraldea. Garapen-eredu iraunkor eta endogenoak eskatzen du, gutxienez, baliabide naturalak (lurra, ura, basoak) zaindu eta gizabidez erabiltzea; ekosistema naturalak sortu eta babestea; arrantza-tresnak arraintokien iraupenari egokitzea; eta energia gutxi kontsumitzen duten garraiobide kolektiboak indartzea.

## 3.4. Elkartasuna Euskal Gune Sozio-Ekonomikoan: hurrengo urteetako funtsezko helburua

(183) Fase politiko honetan Euskal Herrian hasten ari den prozesu eratzailean euskal hiritarrari zor zaizkion eskubide indibidual eta kolektibo guztiak aitortu behar zaizkio;

Bide-azpiegiturek, bere aldetik, zerbitzu publikoarekin loturiko eginkizun soziala bete behar dute: erabilera polibalentea eta azpisistema guztien (errepidea, trenbidea) plangintza koherentea. Energiaren kontsumo txikiena lehenesten duen erabilera diseinatu behar da, proposamenen garapenean erakunde lokalak inplikatu eta peaje-politikari amaiera emanez.

era berean, ezagutu behar zaio komunitate-izaera bera urratu gabe eskubide horiek ezin ezabatuzkoak dituela.

(184) Eskubide zibilak, politikoak, sozialak eta herrien eskubideak, gizakiaren osotasunezko errealitateari kontsustantzialak dira eta premisa nagusia, era berean, gizabanako hori gizartean integratu eta bertan esku har dezan. Eskubide horiek guztiak aitortu behar zaizkio gizakiari eta praktikan jarri ahal izateko modukoak izan behar dute, gainera.

(185) Eskubide horiek - ekonomi eredu depredatzaileak eta estrategia ultraliberalak bazterrean dituztenak, batik bat: eskubide sozialak, alegia - errealitatean bete ahal izateko, tresna juridiko, politiko eta ekonomiko egokiak eduki behar ditugu.

(186) Egun, euskal hiritarrari zor zaizkion eskubide sozial guztiak honetan labur daitezke: era autonomo eta duinean, gizartean norberari dagokion eginkizuna erabat garatu ahal izateko beharrezkoak diren bizi-baldintza duinak izatea. Bizi-baldintza duin horien ordainetan, herritarrak bere lanaren bitartez jardun behar du, gizartea osatu eta hobetzeko.

(187) Esandako eskubideak aitortu eta praktikan jarri ahal izateko, behar-beharrezkoak ditugu gizartearen adostasun eta mobilizazioa eta, areago, baliabideez hornituriko euskal sektore publikoa egituratzea, demokratikoki gestionatua, garden eta deszentralizatua: horixe kokatu behar dugu politika sozial eta ekonomikoen jardueraren erdigunean.

(188) Sistema ekonomikoaren ebaluazio sozialak ezin saihestuzko test gogorra du aurrean, bere jarduera demokratikoa aintzat hartuko bada. Eskubide horiek bermatzeko bezainbeste baliabide eskura izateko, eskubideak berak errealitate bihurtuko dituzten zerga eta aurrekontu politikak jarri behar dira martxan. Politika soziala ez da zuzendu beharreko produkzio-prozesuaren emaitza; alderantziz, sistema ekonomikoak premia sozialak bete ditzan egin behar den plangintzaren funtsezko parte bat da.



## 3.5. Euskal Osasun sistema

(189) Urte hauetan ultraliberalismoak gordinkeriaz eraso die osasun-sistema publikoei, OMCren bitartez iragarritako liberalizazioa dela bide; aurrerantzean multinazionalek borroka egingo dute ikerkuntza eta garapena kontrolatzeko, berariaz produktu biologikoen mesedetan: era horretan, merkatuaren arabera mugitzen den merkantzia izango da gure osasuna.

(190) Edozein herritarri zor zaion oinarrizko eskubideetako bat da osasuna. Produkziozko eta produkzioz kanpoko alor ekonomiko-sozialekiko erlazio dinamiko eta jarraia dutenez, osasun-adierazleetara jotzen da maiz herri baten garapen maila ezagutzeko.

Politika soziala ez da zuzendu beharreko produkzio-prozesuaren emaitza; alderantziz, sistema ekonomikoak premia sozialak bete ditzan egin behar den plangintzaren funtsezko parte bat da.

(191) Osasuna aipatzean, politika, ekonomia, kultura... aipatzen da. Ikuspegi horretatik, borroka ideologikoko trintxera modukoa da osasuna: mugaz alde batera pentsakera merkantilistaren aldekoak daude; bestera, osasuna pertsonaren funtsezko eskubidetzat eta, dudarik gabe, funtzio publikoaren arduratzat hartzen dugunok.

(192) Doaneko osasun-sistema unibertsalek gainean duten mehatxua ikusirik, euskal zerbitzuak euskal gizartearen benetako premia eta lehentasunen arabera antolatu, gestionatu eta finantzatzea ahalbideratuko diguten baliabideez hornitu behar dugula agintzen digute, hainbat faktore kontuan izaki: sexua, demografia, ezaugarri soziolinguistikoak, kultura, etab.

(193) Gizarte-segurantza gestionatzeak osasun-asistentziaren finatzaketa egokia garantizatu behar du, euskal herritarren osasun-egoerak eskatzen dituen premia eta lehentasun sozialen arabera; era berean, osasun-zerbitzu eta prestazio publiko eta pribatu guztiak egokiro koordinatu behar dira. Organismo eta erakunde pribatuetako osasun-atentzioari dagokionez, kasuan kasuko egiaztapen eta homologazio-araua xedatuko litzateke.

(194) LABen aldarrikatzen dugun osasun-eskubidea errealitatean gauzatu behar da, plangintza estrategiko baten bitartez: euskal gizarte zuzen eta solidarioa lortzeko bidean, gizakia hainbat alderdik -biologikoa, sexuala, psikologikoa eta soziala - osaturiko elementutzat joko duen plangintza, alegia.

(195) Osasun-sisteman diharduten enpresa multinazionalen interes ekonomiko batzuen aurka, jarduera sendatzaile guztiak integratu behar dira: medikuntza tradizionaletik hasita, alternatibazko sendabideetaraino.

(196) Hitz batez, osasun-sistema publikoa bizkarrezurra izaki, euskal osasungunea sortu beharra dago: eskakizun guztiak bete ahal izateko, erakundeen eta asistentzi zerbitzuen arteko koordinazio egokia eskainiko duena. Funtsezkoa da, era berean, heziketa jarraia indartzea, sistemaren premia estrategikoa den neurrian, giza baliabideak etengabeko aurrerakuntza zientifiko-teknikoetara egokitzeko.

## 3.6. Euskal Hezkuntza sistema

(197) Euskal Herria nazio bat da. Eta nazio guztiek bezala eskubide osoa du, subirotasuna oinarrian, bere egitura politiko, ekonomiko, sozial eta kultural guztiak finkatzeko. Egitura hauen artean, Hezkuntza Sistemak berebiziko garrantzia du herri baten etorkizuna bermatzeko. Hau dela eta, nazio bezala garatu ahal izateko Euskal Herriak ezinbestekoa du hezkuntza sistema propioaren jabe izatea.

Hitz batez, osasun-sistema publikoa bizkarrezurra izaki, euskal osasun-gunea sortu beharra dago: eskakizun guztiak bete ahal izateko, erakundeen eta asistentzi zerbitzuen arteko koordinazio egokia eskainiko duena.

(198) Izan ere, Euskal Hezkuntza Sistema, besteak beste, beharrezko dugu: gure herriaren behar ekonomiko, sozial eta kulturalei erantzuteko, euskal identitatea ezagutzeko eta birsortzeko, eta biztanle guztiak kohesionatzeko. Jakina, bakar bakarrik kultur identitate trinko eta propio batetik zabal gaitezke besteetara.

(199) Euskal Hezkuntza Sistemaren berezko ezaugarria da euskalduna izatea, eta honek esan nahi du Euskal Herriarentzat dela, alegia, euskal herritar ororentzat; halaber, beronek euskal gizartea etengabean birsortzea izan behar du helburu. Hau dela eta, Hezkuntza Sistemak, besteak beste, bi funtzio bete behar ditu: euskararen bitartez, euskal eleaniztunak prestatu eta, euskal kulturaren bitartez, gizarteratu eta euskal kulturaniztunak hezitu.

(200) LABen ustez, bada garaia gure herrian Euskal Hezkuntzaren Gunea garatzen hasteko. Berau, zeresanik ez, etorkizuneko Eskola Nazionalaren bidean, urrats garrantzitsua izango litzateke.

(201) Ildo horretatik, azken urteetan, Euskal Hezkuntza Sistemaren garapena bultza dezaketen estrategiak adostu dira zenbait hezkuntza sektoren artean: sindikatuak, guraso elkarteak, erakundeak, irakasleek zein ikasleek hartutako konpromezuak... Sindikatuak oso positiboki baloratzen ditu ekimen hauek.

(202) LABek Hezkuntzari balio eraldatzailea ematen dio. Hau da, errealitatea hobetzeko eta aldatzeko tresna egokitzat jotzen dugu hezkuntza. Zentzu horretan, jarrera aurrerakoi batetik, besteak beste, bi dira ditugun erronkak: hezkuntza sarbidearen unibertsalizatzea eta ezberdintasuna eta aniztasuna aintzat hartzea.

(203) Izan ere, ezartzen diren irizpide selektiboak gero eta gehiago direnean, hezkuntza sarbidean unibertsalizazioaren aldeko aldarrikapena berrestera beharturik gaude. Argi dugu, unibertsalizazioaren esangura ez dela mugatu behar adin zehatz batera, ez eta hezkuntza maila batera. Birziklatze eta gaurkotze aukerek hezkuntza eskeintza iraunkorra izan behar dute.

(204) Giza, kultural, sexu... aldagai direla eta, gizartean dauden ezberdintasun eta aniztasunaren onartzeak balio behar du, hain zuzen ere, bereizkeriak ezabatzeko.

LABen ustez, bada garaia gure herrian Euskal Hezkuntzaren Gunea garatzen hasteko. Berau, zeresanik ez, etorkizuneko Eskola Nazionalaren bidean, urrats garrantzitsua izango litzateke.

# 4. Ekintza sindikala, euskal gizarte berria eraikitzeko

## 4.1. Sarrera

(205) Gizartea aldatzeko helburuz, ekintza sindikala garatzeko hamaika ahalegin egin izan dira; adiera horretan, enpleguaren, prekarietatearen eta bazterkuntza sozialaren inguruko diskurtsua eta ekintza sindikaleko dinamika batzuk antolatu ditugu guk, justizia sozial eta elkartasunaren aldeko borrokan euskal sindikalismoa aitzindari jarrita. Egindako ahalegina latza izan dela aitortuta ere, bide luzea dugu oraindik egiteko

(206) Planteatzen ari garen aldaketa soziala hurrengo estrategia osagarrien bitartez egituratu behar dugu:

(207) * Politika sozialak eratu eta ebaluatzeko garaian, euskal sindikalismoak interlokuzio eta interbentzioan erabateko garrantzia izatea. Euskal prozesu eratzailean legislatzeko eskuduntza osoa eta politika horiek gestionatzeko tresnak irabaz ditzagun, geroz eta indartsuago izango den erreibindikazio-estrategia martxan jartzea. Horretarako, premiazkoa da politika sozialeko plan estrategikoa ituntzea: euskal gizartearen egiazko eskakizunak kontuan izanik, prestazio sozialen euskal sistema publikoa antolatuko luke plan horrek.

(208) * Euskal sindikalismoa Euskal Langile Mugimendu osoaren erreibindikazioak bateratzeko tresna bihurtzea: bai lan munduan egonkor dauden langileen erreibindikazioak, bai laneko prekarietatea, bazterkuntza soziala edo ordaindu gabeko lan soziala eta antzekoak nozitzen dituzten sektoreenak ere.

(209) * Mugimendu sindikalak eta mugimendu sozialek elkarlanean eta elkar harturik jarduteko moduko esparrua antolatzea: aniztasunetik, gauza izan beharko dugu geure helburuak lor ditzagun proposamen eta mobilizazio bateratuak egiteko.

(210) Estrategia sindikalak behar-beharrezkoa du sindikatuaren egitura guztietan konkrezioa, alor konfederaletik hasi eta sekzio sindikaleraino, sektore eta lurralde markoetan barrena. Kontzientziazio - eta mobilizazio - kanpainak lantoki guzti-guztietan gauzatu eta zehaztu behar dira.

Euskal sindikalismoa Euskal Langile Mugimendu osoaren erreibindikazioak bateratzeko tresna bihurtzea: bai lan munduan egonkor dauden langileen erreibindikazioak, bai laneko prekarietatea, bazterkuntza soziala edo ordaindu gabeko lan soziala eta antzekoak nozitzen dituzten sektoreenak ere.

## 4.2. Enplegu osoko gizartea

### 4.2.1. Lana eta enplegua

(211) Lanaren kontzeptua era orokorrean erabili ohi da, harremanetan egonik ere, ezberdinak diren hiru kategoriri erreferentzia egiteko: jarduera (aktibitatea), enplegua, eta lana. Halaber, lanaren kontzeptua soldatapeko lan jarduerari soilik lotu ohi da, enpleguari, alegia; era honetaz ez da aintzat hartzen gizartean burutzen diren gainerako lan motak: lan soziala, bolondresa, eta batez ere, ekonomiaren oinarrietako bat den etxeko lana.

(212) Lanaren esangura zabala eta anitza lan merkatuan egiten den jarduerari, hau da, enpleguari, mugatzeak lanaren murrizketa kontzeptuala ezartzen du eta ondorio baztertzaileak ditu. Izan ere, lan merkatuan burutzen ez diren zenbait jarduerari etzaie balio sozial-ekonomikorik aitortzen eta enplegua ez den lanean jarduten duten pertsonei etzaie langile izaera ematen. Lan merkatutik at egiten den lana, Kontabilitate Sistemetan ez sartzeak, jarduera horietan sortzen den ondasunaren balorea aintzat ez hartzea, eta gizartearen sektore garrantzitsuek egiten duten ekarpen ekonomikoa enoratzea dakartza.

(213) Era berean, jarduera, enplegua eta lanaren esangura lan merkatilizatuan oinarritzea, batez ere, gizonezkoen gehiengoaren lan egoera aztertzeko baliogarria izan daitekeen bitartean, nekez balio dezake emakumezkoena aztertzeko, zeren eta, alde batetik, euskal emakumezkoen gehiengoa lan merkatutik kanpo baitago, eta bestetik, lan merkatuan diharduenak, gutxiengoak, etxeko lanaren zama baldintzatzailearen pean dago.

(214) Esan bezala, nagusi diren ikuspegi ofizialek gizartearen ekoizpen jardueraren zati bat baino ez dute islatzen: merkatuaren araupean burutzen den lan jarduera. Baina, era beran, aurretik aipatutakoarekin batera, kontuan izan behar dugu ere, lan merkatua bereiztu egiten dela ekonomia formalean - ofizialean - non egiten den jarduerak lansariaz gain, babes prestazioak eratortzen dituen, eta ekonomia ez formalean - murgilduan - non egiten den lana, kontratu barik, soldata baxuenekin eta prestaziorik gabe izaten den. Gainera, azken hau, hustirakuntza basatiena ahalbidetzen duena, gero eta gehiago hedatzen ari da.

(215) Hau dela eta, ezinbestekoa dugu enplegu eta lanaren berkontzeptualizazioa. Enplegua ezezik, gizartean gauzatzen diren gainerako lanen balio eta ekarpen ekonomikoa aintzat hartu eta balioztatzea gizarte justuagoa eraikitzeko aurrerapausua da. Adiera honetan ulertu behar da aldarrikatzen dugun lanaren eta ondasunaren banaketa. Klase ikuspegitik, euskal gizartearen ondasuna ezin dugu merkatuaren aldagai produktibo hutsen arabera neurtzea.

### 4.2.2. Lanaldia banatu eta enplegua sortzeko politikak

(216) Langabezia da Euskal Herriak duen arazo larriena. Enplegua sortzea, beraz,

Neoliberalismoaren errezetak - lan-merkatuaren malgutasunean oinarrituak - erruz aplikatu izan dira nonahi baina enplegu egonkor eta kalitatezkoa sortzea dela eta, porrot egin dute eta, gainera, funtsezkoa den kohesio soziala lortzeko ez dira baliagarriak.

mugimendu sindikalaren eta LABen eskakizun-ildoetan elementu nagusia da. Botere ekonomikoek eta patronalak eginiko aldarrikapenak gora-behera, ez batzuek ez besteak dute inongo interesik lanpostuak sortzea helburu duen politika ekonomikoa egituratzeko. Areago, langabezia handia horien klase-interesentzat mesedegarria da: fenomeno hori berebiziko tresna indartsua da langilea zigorpean jarri eta bere soldata eskakizunak beheraka arautzeko.

(217) Neoliberalismoaren errezetak - lan-merkatuaren malgutasunean oinarrituak - erruz aplikatu izan dira nonahi baina enplegu egonkor eta kalitatezkoa sortzea dela eta, porrot egin dute eta, gainera, funtsezkoa den kohesio soziala lortzeko ez dira baliagarriak. Ekonomiaren hazkuntzak, berez, bolada onetan arindu egiten du arazoa baina konpondu ez. Horixe gertatu da urte hauetan: hazkuntza ekonomiko ikusgarriak ez du Euskal Herriko langabezia nabarmenki murriztu.

(218) Panorama horren aurrean, LABek behin eta berriro esan du politika ekonomiko, fiskal, laboralaren eta babespen sozialaren norabidea aldatu beharra dagoela. Egoera sozioekonomiko larri honi konponbideak bilatzeko neurri-mordoska bat planteatu du gure sindikatuak, ELArekin batera. Euskal gehiengo sindikala osatzen dugun sindikatu guztiok onartuak ditugun neurri horiek, zuzenak ez ezik, martxan jartzeko modukoak ere badira, enpresa-etekin itzelak, sistemaren produktibitatearen gehikuntza latza eta (Europar Batasuneko herrietako enpresen aldean) Euskal Herriko enpresek dituzten kostu apalagoak kontuan izaki.

(219) Jakina denez, erreibindikazio nagusiak 1997ko uztailean Lan Harremanen Kontseiluan aurkezturiko enplegu-proposamenean sartu ziren. Gehiengo sindikalak erakutsitako proposamen - eta mobilizazio - ahalmenari esker, lorpen batzuk erdietsi ditugu: aparteko lanorduak desagertzeari buruzko akordioa eta plantilak berritu eta ordezkatzeari buruzkoa, esate baterako. Akordio horiek, zeharo operatibo izan daitezen, negoziazio kolektiboaren bitartez garatu behar dira, horri buruzko kapituluan adierazi dugun bezala. Gerora begira, ordea, lanaldia murriztea da euskal mugimendu sindikalak duen erronka gorria.

(220) Gure enplegu-proposamenaren funtsa lanaldia murriztea da. Enplegua sortzea eta beste helburu axolazko batzuk betetzea elkarren osagarri dira: bizi - eta lan - baldintzak hobetzea, etxeko lanetan gizonezkoek eta emakumeek berdintasunez aritzeko bidean aurrera egitea edo, arriskuak gutxituz, laneko osasuna hobetzea, adibidez. Gai honek gizarte-ereduarekin zerikusi zuzena du, noski: lanaldiaren murrizketa aplikatzeko modua egokia bada, etxeko eta etxez kanpoko bizimodua hobetu daiteke, etxeko lanen banaketa berdintasun

Gure enplegu-proposamenaren funtsa lanaldia murriztea da. Enplegua sortzea eta beste helburu axolazko batzuk betetzea elkarren osagarri dira: bizi - eta lan - baldintzak hobetzea, etxeko lanetan gizonezkoek eta emakumeek berdintasunez aritzeko bidean aurrera egitea edo, arriskuak gutxituz, laneko osasuna hobetzea, adibidez.

handiagoz egin daiteke, aisialdia hobeki gozatu eta kultura sakonagotik bizi daitezke.

(221) Lanaldiaren murrizketari ezetza emateko patronalak ematen dituen argudio ofizialak, funtsez, lehenaldikoen errepikatze hutsa dira, lehiakortasunean oin hartutakoak denak ere: zenbat eta lanaldi laburragoa, orduan eta kostu unitario handiago eta enpresen lehiakortasun eskasagoa. Beraz, enplegua desagertzeko mekanismoa litzateke hori (horrela diote beti CEN eta Confebask patronaletako bozeramaileek). Eskema gezurti horrek funtsezko datu bat isilpean utzi du: sistema ekonomikoaren produktibitatea handiagoa izango da aldakuntza teknologiko eta lan-antolamendu hobeari esker; beraz, lanaldia bere horretan mantenduz gero, produkzio bera ateratzeko edo zerbitzu berdinak emateko geroz eta langile gutxiago behar izaten dira. Industrializazioaren hasieratik, borroka sozial latzetan eta langileen larrutik pagatuz, teknologiaren garapenak lanaldia piskanaka laburragoa izatea ekarri du. Ondorioa garbi dago: produktibitatea hobetzetik datozen irabaziak, kapital-errentak ugaltzera bideratu ordez, enplegua sortzeko lanaldia murriztera zuzendu behar dira.

(222) Beste argudioetako bat: ekonomia "nazioartekotzen" ari den honetan, lanaldia laburtzea enpresen lehiakortasuna eragotziko luke, gurean baino lan-kostu dezente txikiagoak eta lan-merkatu "malguagoak" dituztelako beste herri batzuetan. Argudio horren aurrean, globalizazio ekonomikoaren eragina erlatibizatu behar dugu, truke komertzialen %90 inguru Europar Batasuneko Estatuen artean egiten direlako. Kontuan izan dezagun euskal enpresetako soldatak eta laneko kostu gehien-gehienak Europako bataz bestekoa baino askoz apalagoak direla. Malgutasun/zurruntasunei dagokienez, hemengo behin-behinekotasuna Europako batez bestekoaren hiru halakoa da, Estatu espainiarreko lan-merkatua malguenetako bat delako. Lanaldia, berriz, Europar Batasunaren erdialdeko herrietakoa baino dezente luzeagoa da. Bistan da: lehiakortasunaren faktore nagusiak soldata eskasak eta lanaldi luzeak balira, Alemania ez litzateke orain den potentzia ekonomikoa.

(223) Alor horretan aurrerapausurik ez da eman Estatu espainiarrean. Lanaldiaz negoziatzeko konpromisoari dagokion 1997ko Lan-Erreformaren Akordioak ezerezean geratu dira. Espainiako Lan Ministerioko Hitzarmen Kolektiboen Erregistroaren arabera, 1994tik honantz urteko lanaldia luzatu egin da. Politikaren alorrean, Espainiako Parlamentuan IU alderdia 35 lanorduko astearen aldeko Lege-Ekimen Herritarra ari da tramitatzen: erabat ezinezkoa izango da aurrera ateratzea, Estatuan maioritario diren talde parlamentarioak horren kontra daude eta.

(224) Koiuntura horretan, enplegua sortzeko baliozkoak izan litezkeen lanaldi-murrizketak jorratzean izaniko zailtasun larriak agertu dira negoziazio kolektiboaren balantzean. Alor

Alor horretan hitzarmen kolektiboek duten betekizuna gutxietsi gabe, bistan da berebiziko apustua dugula gainean: eskakizun hori betetzeko, patronalarekin luze eta gogor borrokatu beharko dugu. Borroka, gainera, ez da enpresa eta sektoreetara mugatzen: izaera sozial eta politiko nabarmena dauka.

horretan hitzarmen kolektiboek duten betekizuna gutxietsi gabe, bistan da berebiziko apustua dugula gainean: eskakizun hori betetzeko, patronalarekin luze eta gogor borrokatu beharko dugu. Borroka, gainera, ez da enpresa eta sektoreetara mugatzen: izaera sozial eta politiko nabarmena dauka.

(225) Martxoaren 21ean izaniko erantzun sindikal bortitza gora-behera, patronalak ez du aldatu bere jarrera. Lanaldia lantokiz lantoki negoziatzea nahiago du patronalak: lanorduen balizko murrizketa, horrela, marko horretan bakarrik itunduko litzateke, beti ere soldata eta bestelako lan-baldintzei loturik. Beste aldetik, enpresako balizko akordioek lehiakortasuna eta lan-kostu unitarioen iraupena errespetatu beharko lukete: horrek esan nahi du enpresa-etekinak ukitu ezinekoak direla eta produktibitate-gehikuntzaren ondorioak ez direla enpleguaren sorreran nabaritzen.

(226) Enpresaren planteamendua baztergarria da, erabat: lehendabizi, LABen ikuspegitik onartezinak diren elementu batzuk jasotzen dituelako (ia ordu guztietan lanean aritzeko prest egotea, lanaldiaren banaketa irregularra eta bestelako malgutze-plegu batzuk). Lanaldiaren arauketan eta horrek enpleguarekin duen erlazioan, oso logika desberdinen araberakoak eta, areago, kontrajarririk doazen bi ildo ikusten ditugu. Batetik, malguketaren aldeko apustua: lanaldiaren antolamendu malguagoa, enpresen produkzio-beharren arabera bakarrik egituratzeko joera duena. Bestetik, lanaldiaren banaketa egin nahi duena.

(227) Zail-zaila (areago: ezinezkoa) da, gure ustez, malgutzeko formulak aplikatuz, kontratu berrien bitartez enplegua sortzeko tarterik uztea. Osotasunean urteko lanaldiaren murrizketa gerta litekeen arren, praktikan produkzio-premiei egokitutako kokapenak neutralizatuko luke murrizketa hori. Enplegu gehiago sortzeko helburukoak ez, baizik enplegua dutenen lanaldia enpresen premiei era egokituagoan antolatzekoak diren neurri horiek langileak eta enplegatuak hobeto aprobetxatzea bideratuko lukete. Bistan daude, beraz, lanaldia antolatzeko eredu horren aplikazioaren ondorioak: langileen lan-baldintzak eta bizimodua okertu egingo lirateke, pertsona horiek lotuago egongo lirateke lako urtean irregularki banatutako 35 orduko lanaldiarekin asteko 40 orduko lanaldi finkoarekin baino.

(228) Enpresa-planteamendu horrekin bat, arestian hainbat akordio sinatu dira. Izenez "enpleguaren aldekoak" badira ere, euskal mugimendu sindikalaren premia eta eskakizunekin ez datoz bat, inondik inora. Hego Euskal Herrian Nafarroakoaz (baita Galizia eta Kataluinakoaz ere) ari gara. Propagandak "35 orduko lanaldia ezartzeko akordioak" zirela zioen arren, ez dira horrelakorik: enplegua sortuz, lanaldia berriro antolatu eta murriztea dela eta, enpresetan adostu daitezkeen itunak apoiatzeko finantza-mekanismoa

ezartzen duten akordioak dira horiek (Nafarroari dagokionez, pizgarri fiskalak dira eta Espainiako Gobernuak dagoeneko errekurtsoa jarria du horien kontra). Azpimarra dezagun kontzertazio-akordio horiek ez dutela arautzen lanaldiaren murrizketa bera, negoziazio kolektiboak alor horretan jarduteko beharrezkoak dituen pizgarriak baizik. Horrenbestez, enpresarioak ez du hartzen inolako konpromiso loteslerik. Horrela, hobeto ulertzen dugu CEN pizgarri horien alde agertzea eta Confebaskek LHKan horrelako zerbait sinatzeko prest azaltzea. Nolanahi ere, bide horrek huts egin duela esan dezakegu orain bertan. EAEn, antzeko edukia duen Dekretua dago oraindik indarrean (Ramon Jauregiren Lan-Kontseilaritzak 1996an sustatua) baina oraindik ez da aplikatu.

(229) Gure proposamena. Egungo euskal erakundeen gobernu - edo parlamentu - ekintzak ez du eskuduntzarik lanaldia arautzeko; ez eta – noski - lanaldia murrizteari buruzko Legea egiteko. Gauzak horrela izateak, dena den, ez du esan nahi geldirik egon behar dugunik, lan harremanen euskal guneari dagozkion eskuduntza sozio-laboralak noiz jasoko zain. Sektoreko edo enpresako negoziazio kolektiboaren markoa ere ez da eraginkorra - arau orokor bezala - bertatik funtsezko lanaldi murrizketa egiteko. Kontu hau jorratua dugu negoziazio kolektiboari dagokion atalean.

(230) Alderdien autonomia kolektiboaren markoan, Langileen Estatutuko 83. artikuluko Marko-Akordioa edo Lanbidearteko Akordioa negoziatzea da LABen proposamena, oinarrizko ezaugarri hauekin:

(231) a) Produkzio-sektore eta enpresa guztien lanaldiaren murrizketa inplikatu behar du. Enpresak duen jarreraren (negoziazioa lantokiz lantoki egitea) beste alderako planteamendua egin du LABek: marko-akordioan itundutakoa gutxienez aplikatzea eta, bestetik, erreibindikazio-egintza ez mugatzea protesta agertzeko indarrik dagoen enpresetara bakarrik.

(232) b) Eraginkortasun normatiboa izan behar du, lanaldi-murrizketa arautzen duen alderdia zuzenean ere jasoko duena. Lanbidearteko Akordioak lanaldia murrizteko eguna finkatuko du, murrizketa horren aplikazioaren erritmoak eta - enpresaren tamainaren arabera, beharrezkoa balitz - denboran barrenako graduazioa zehaztuz.

(233) c) Lanbideartean finkatutako neurriak nola garatu eta zehaztu behar diren, sektore eta enpresetako negoziazio kolektibora jakinarazi behar dute: esparru honetan hitzartu beharko da lanaldiaren antolamenduari dagokion guztia eta, batez ere, kontratu berriei buruzko konpromisoak. Hitz gutxitan, negoziazio-prozesua hainbat mailatan egituratu behar da, Marko-Akordioa den euskarriaren gainetik, nolanahi ere.

(234) d) Enpresak laguntzeko, Administrazio Publikoek emango dituzten pizgarri

ekonomikoak arautzeko oinarriak finkatu behar dira, lanaldiaren murrizketaren eta antolamendu berriaren ondoriozko enpleguaren sorrera politikoki eta ekonomikoki babestuz.

(235) Euskal botere publikoek, nolanahi ere, ezin saihestu dezakete enplegu-politikan duten ardura, hau da, ezin dira mugatu patronala eta sindikatuen artean aurretiaz finkatutako akordioen aplikazioa ekonomikoki saritzera. Enplegu-emaile den aldetik, bere enplegatuentzat 35 lanorduko jardunaldia indarrean jartzea exigitzen diogu Administrazio Publikoari, neurri hori sektore pribatuan eredu eta pizgarri izan dadin.

### 4.2.3. Enplegu Batzorde Lokalak

(236) Enplegu-batzorde lokala oso tresna egokia da enplegu-sorreraren politika eraginkorra eta garapen lokaleko politikak planifikatzeko: udal zerbitzu sozialak ugaltzea, naturaren zaintza, kultura - edo kirol - azpiegiturak, energia alternatiboak eta beste askori ateak zabaltzeko.

(237) Helburu horiek lortzeko nahitaezkoa da enplegu-batzorde lokalari udal aurrekontuan atal bat eskaintzea, goian esandako alorretan ekimen publikoak, sozialak eta kooperatiboak sortu eta martxan jarri ahal izateko.

(238) Jarduerari dagokionez, batzordeok ezin dira alderdi politikoen kontrolpeko udalaren luzapen hutsa izan, gure ustez: aitzitik, gizarteak eta sindikatuek eskuhartzea, eta bazterkuntza sozial eta langabeziaren ondorioak larrikien nozitzen dituztenekin etengabe harremanetan egotea ezinbestekoa da.

(239) Beharrezkoa da, beraz, enplegu-batzorde lokaletan gure eskuhartzea koordinatzea eta, bide batez, batzorde horiek bizkortzeko moduko gogoeta eta jarduteko planak martxan jartzea.



## 4.3. Enplegu egonkor eta kalitateduna

(240) Gizarte batek nolako politika ekonomikoa aukeratu duen zehazki adierazten dute lan-indarraren balorazioak eta egonkortasunak: lan-baldintzen eta soldata urrien desregulazioaren bitarteko ekonomia lehiakorra edo, bestela, aniztasunean, produktuaren kalitatean eta lan-indarraren kualifikazioan oinarritutako ekonomia.

(241) Lan-prekarietatearen kontrako borroka eta, horrenbestez, lan-indarraren kualifikazioa eta egonkortasuna eskatzea ez da erreibindikazio sindikal hutsa: alderantziz, nazioartean euskal produkzio-eredu kohesionatu eta egonkorragoa gorpuzteko aukerarik

errealistena da.

(242) Sistema kapitalistaren obsesioa (ahalik eta lasterren etekin handiena ateratzea) atzean utzirik, sozialki eraginkorra izango den ekonomi eredua ekarri behar dugu: bertan, planteatzen dugun produkzio-ereduaren aitzindari izango den sektore publiko ahaltsuak eta jarduera pribatuek elkarrekin bizi beharko dute.

(243) Lanaldiaren murrizketa eta berrantolamendua enpleguaren prekarietatea mantentzean edo lan baldintzen okertzean oinarritzea ere gaitzetsi egiten dugu. Hori ezin da justifikatu, ezta lanpostuak sortzeko promes enpresarialaren truke ere. Gure helburua argi eta garbi dago: enplegu egonkorra sortzeko politika eragileak, lan-indarra kualifikatzea eta lana zein aberastasuna banatzea.

### 4.3.1. Lanbide Heziketa

(244) LABen ikuspegitik, titulu baliagarri edo alferrikakoak banatzen dituzten erakundeek antolatutako birziklaia hutsa baino askozaz ere gehiago da lanbide-heziketa. Euskal produkzio-ehuna garatzeko, lan-harremanak demokratizatzeko eta prekarietate eta bazterkuntza sozialaren kontra borrokatzeko, funtsezko balio erantsia den aldetik, lanbide heziketaren izaera estrategikoa azpimarratzen dugu LABen.

(245) Beraz, lanbide heziketaren euskal plana eratzea eskatzen dugu: eragile sozial eta sindikalekin negoziatuko den plan horrek Euskal Herrian Lanbide Heziketa arautzeko baliabideez eta atalen arteko kohesioez hornitu behar gaitu.

(246) Lanbide heziketa jarraian eta sistemaren helburu diren neurrian, lanpostuak mantentzea, lanbide promozioa sustatzea, aukeren berdintasuna, lan harremanak eta produkzio ehuna euskalduntzea eta Heziketa Jarraia sindikalizatzea exigitzen ditugu.

Helburu horiek hurrengoen bitartez gauzatu behar dira:

(247) * EAErako Lanbidearteko Akordioan adierazi ziren helburuak lortzea ahalbideratuko duten heziketa-politikak aplikatu eta bestelako bitartekoak baliatzea. Era berean, Nafarroan Lanbide-Heziketa Jarraia garatuko duten akordioak hartzeko agertoki aproposa Nafarroan bertan antola dezagun beste bultzada sindikal bat ematea.

(248) * Lanpostuarekin eta lanbidearekin bat etorriko den eta bertan euskarri izango duen eskakizunaren araberako prestakuntza.

(249) * Adierazitako helburuak lortzea erraztuko duten tresnak eskuratzea: zentroen homologazioa eta diagnostikoa, besteak beste. Zeinahi heziketa-planek ezinbesteko oinarritzat hartu behar lukeela, diagnostikoak bermatuko du eskakizunen araberako prestakuntza izatea;

Euskal produkzio-ehuna garatzeko, lan-harremanak demokratizatzeko eta prekarietate eta bazterkuntza sozialaren kontra borrokatzeko, funtsezko balio erantsia den aldetik, lanbide heziketaren izaera estrategikoa azpimarratzen dugu LABen.

zentroak homologatzeari esker, berriz, prestakuntza horren kalitatea garantizatu ahal izango da.

(250) * Aukeren berdintasuna eskakizun testimonial izatetik egiazko praktika bihurtu beharra dago. Horretarako, lan-munduan gertatzen diren hamaikatxo diskriminazio-egoerak (sexuagatik, hizkuntzagatik, adinagatik, etab) gainditzeko heziketa-estrategiak xedatzea premiazkoa dugu.

(251) EAEko Lanbide-Heziketaren Planarekin erabat konforme ez gauden arren, LABen ikuspuntutik elementu onuragarriak ditu Plan horrek, goian esandako tresnak finkatzeko (Lanbide Heziketako hiru azpisistemak integratzea edota lanbide kualifikazioen sistema eta behategia martxan jartzea, adibidez); horrek, langileek parte hartzen duten prestakuntzazko egintzak aintzat eta halakotzat hartzea ondorioztatuko du eta, era berean, Heziketa Jarraian esku hartzeko pizgarri gisa balioko du.

(252) Lanbide-Heziketa Jarraiaren sindikalizazioa dugu lan-plangintzan garatu beharreko beste helburuetako bat. Bide horretan urrats batzuk eman baditugu ere (halaxe egiaztatzen dute kontsultek), lanean segi behar dugu, LHJaren planifikazioan eta ebaluazioan langileak gehiago inplika daitezen.

(253) Atal honi bukaera emateko, EAEn Hobetuz agertu izana onuragarritzat jotzen dugu eta LHJan erreferente bakarra izaten jarrai dezan espero dugu: bestelako eduki eta estrategiak izango dituena, hementxe zehaztu den moduan, eta gure esparruan Forcem-ekin kointzidituko ez duena, hain zuzen ere. Bistan da UGT eta CCOOen estrategia planteamendu honez beste alderakoa dela, Confebask akordioaren alde dagoela baina Forcemek bezalatsu funtzionatzea gustatuko litzaiokeela, eta EAEko Administrazioaren jarrera nahasiegi eta anbiguoegia dela, Hobetuzen finkatze-prozesuaren fase honi ez dagokiona.



### 4.3.2. Lan Osasuna

(254) Gure IV. Biltzar Nagusiaren ondorio gisa, LABen Lan Osasun eta Ekologiaren Gabinetea sortu genuen, lanpostuetan gure osasunaren alde jarduten hasteko helburuarekin. Lau urte pasata, Sindikatuan lan osasunari dagozkion arazoen jorraketa dezente igo dela pentsatzen dugu.

(255) Azken bi Biltzar Nagusien arteko aldi honetan lan baldintzen hondamen nabaria gertatu da. Hondamen horretan eragin handia dute kontratazioko prekarietateak, produkzioaren deszentralizazioak, esplotazioaren ugalketak eta lan erritmoek.

(256) Lantegietako osasunaren bilakaera negatibo horrez beste aldera, bizi - eta lan - baldintza hobeen eskakizunean sekula bezain indartsu ari dira langileak, ekintza sin-

Azken bi Biltzar Nagusien arteko aldi honetan lan baldintzen hondamen nabaria gertatu da. Hondamen horretan eragin handia dute kontratazioko prekarietateak, produkzioaren deszentralizazioak, esplotazioaren ugalketak eta lan erritmoek.

dikalari, prestakuntzari eta biziarekin ordaindu diren laneko istripuen ondoriozko mobilizazio eta salaketei esker.

(257) Lan osasunaren arazoa larria da, ordea: Biltzar Nagusi honetan ere beste bultzada bat eman behar zaio ekintza sindikalari, lan baldintza duinak garantizatu ahal izateko. Gure estrategia honetan aurrerapausuak eginez, martxan jarritako prebentzio-planen jarraipena egin beharko dugu, eta martxan jarri ez direnak salatu; siniestrabilitatea dela eta, mobilizazio - eta salaketa - dinamikak bizkortu; eta higiene, ergonomia eta lan-antolamenduari dagozkion arrisku eta erasoak atzeman eta horien kontra gogor jardun.

Lan osasunaren estrategian ditugun berehalako helburuak hurrengoak dira, beraz:

(258) * OSALAN EAEn eta I.N.S.L. Nafarroan garatzea eta, Hego Euskal Herriko lan osasun alorreko jarduerak koordinatzeko estrategia eratzea.

(259) * Euskal markoan Lan Osasunaren Fundazioa sortzea, jaio berri den fundazio estatalak dauzkan eskuduntza guztiak izango dituena edo, bestela, OSALAN eta I.N.S.L.an eskuduntza horiek integratzea.

(260) * LABeko tresna sindikal eta teknikoak egokitzea, gure eskuhartze-estruktu-ren, delegatuen eta afiliatuen ekintza sindikala asesoratzeko.

(261) * Lan osasunaz arduratzeko eredu propioa sustatzea: horren ardatz nagusia prebentzioan oinarritutako osasun sistema publiko, bakar, integrala izango da, enpresan jarduteko ahalmena izango duena.

(262) * Lan Harremanen Euskal Gunea, lan osasuna osatzen duten alderdi guztiak sustatu, kontrolatu eta zigortzeko, eta legeztatzeko ahalmen osoaz hornitzea.

## 4.4. Euskal gizartearen elkartasunezko eredua

### 4.4.1.Aberastasun banaketa. Soldata soziala

(263) Harreman merkantiletik kanpoko jarduera sozial baliagarriak (etxeko lanak, adibidez) kontuan hartu beharrekoak dira, lan banaketaz aritzean. Lana eta enplegua nahasteak emakume gehienen morrontza bere horretan mantentzeko balio du eta, gainera, egiazko arazoa enfokatzea galarazi egiten digu: lan banaketa bera bai, baina produktu sozialaren banaketa da benetako muina.

(264) Lan banaketa eskatzen dugun bezala, aberastasun banaketa ere exigitzen dugu. Banaketa hori zuzena izan dadin, kapital errentak zamatzeko neurri fiskalak hartu behar dira. Oraingo kezka larriena ez da aberastasuna sortzea, justiziaz banatzea baizik.

(265) Garapen ereduak, lanaldiaren murrizketa errazteaz gainera, gizarteko kide-

Enplegu ordaindua izaterik ez dagoenean, bizimodu duina garantizatuko duen diru-sarrera edukitzeko eskubide indibidual den neurrian, soldata soziala edo oinarrizko errenta jasotzearen aldeko jarrera du LABek.

ari (bestelako diru-sarrerarik ez badu ere) duintasunez bizi ahal izateko moduko soldata edo ordainketa unibertsala garantizatu behar dio.

(266) Soldata sozialak, enplegua sortu eta lana banatzeko estrategiaren osagarri den aldetik, bazterturiko pertsonen kohesio soziala sortu eta soldatapeko pertsona eta patronalaren arteko indar-erlazioa aldatzen laguntzen du, aberastasun banakuntza ekitatiboago baten mesedetan. Lan prekarietatearen kontrako borrokan tresna eraginkorra da eta, logika ekonomikoaren aurrean, logika sozial eta politikoa indartzen du.

(267) Enplegu ordaindua izaterik ez dagoenean, bizimodu duina garantizatuko duen diru-sarrera edukitzeko eskubide indibidual den neurrian, soldata soziala edo oinarrizko errenta jasotzearen aldeko jarrera du LABek.

(268) Era berean, EAEko Legebiltzarrean eta Nafarroako Parlamentuan Eskubide Sozialen Karta onestearen aldeko gara; horretarako aurrekontu-atalak zabaltzearen aldeko; eskubide horren sujetuak zehaztearen aldeko; lanbidearteko gutxieneko soldata (LGS = SMI) baino txikiagoak inondik ere izango ez diren muntak zehaztearen aldeko; eta ondoriozko zerga-politika moldatzearen aldeko gara LABen.

(269) Proposamen hauek negoziatzeak ez du salbo uzten euskal Administrazioa: premia larriz neurriak hartu behar dituzte hauek, Hego Euskal Herrian babes sozialari eskaintzen zaion (BPGaren %7a baino gutxiago) kopurua Europako bataz bestekora hurbiltzeko.

(270) Euskal markoan politika sozial eraginkorra aplikatzeko beharrezkoak diren legeztatzeko eskuduntza osoa eta baliabideak exigitu behar dituzte euskal erakundeek.

(271) Egiten dugun proposamena praktikan jarri ahal izateko behar-beharrezkoa da mobilizazio sozial handia eragitea, soldata soziala lortzea galarazten duten erresistentzia politiko eta instituzionalei aurre egiteko. Dena den, argi eduki behar dugu prestazio hori ez dela bazterkuntzaren betirako prezioa. Prestazio sozialen euskal sistema publiko baten osagaietako bat izan behar du soldata sozialak, eta herritar guztiek dute hori jasotzeko eskubidea.

### 4.4.2. Prestazio eta zerbitzu sozialak

(272) Herrialde garatuenetan, babes sozialaren parte dira gizarte-segurantzako sistemak. Babes sozialaren barnean daude: osasun-asistentzia, soldataren ordezko prestazio ekonomikoak, langabeziagatiko prestazioak, zerbitzu sozialak, familia, ezinduen, zaharren eta sistema kapitalistak bazterturiko beste sektore batzuen babesa.

Prestazioen unibertsalizazioa eta zerbitzu sozialak garantizatuko dituen euskal gizarte-segurantzaren sistema egituratzearekin batera, erreforma fiskal aurrerakoia eta gastu publiko redistributiboaren banakuntza jarri behar dira martxan.

(273) Gizarte-segurantzak banakuntza unibertsaleko sistema izan behar du, publikoa, erabat demokratikoa eta partaidetzazkoa. Prestazioen unibertsalizazioa eta zerbitzu sozialak garantizatuko dituen euskal gizarte-segurantzaren sistema egituratzearekin batera, erreforma fiskal aurrerakoia eta gastu publiko redistributiboaren banakuntza jarri behar dira martxan.

(274) Babes publiko hori (BPGrekin konparatuta) Europar Batasuneko herrialdeetako bataz bestekoa baino dezente apalagoa da Hego Euskal Herrian. Ondorioz, gastu sozialari dagokionez, Europar Batasuneko bataz bestekora iristeko, babes sozialaren aurrekontuetako atalak 7 puntutan igo behar dira, premia larriz igo ere. Babes sozialaren finantziazioa ugaldu beharra dago, bertako prestazio ekonomiko, sanitario eta sozialen kopurua eta kalitatea hobeak izan daitezen.

(275) Oraingoa ez bezalako finantziazio-eredua lortu beharra dago. Aspaldi honetan (1995eko Toledoko Itunaz geroztik, batik bat), babes sozialeko sistemaren finantziazioiturriak bereiztearen aldeko tesia indartzen ari da: horren arabera, kotizaziozko prestazioak langileen eta enpresarioen kotizazioekin ordaintzen diren bitartean, kotizazio gabeko babesgintza (osasun-asistentzia, zerbitzu sozialak, kotizazio gabeko pentsioak, gutxienekoen osagarriak eta seme-alabengatiko asignazioak) aurrekontu orokorretatik finantziatzen da. Eskema horren sakoneko jarrerarekin LAB ez dator bat. Bi finantzabideak bata bestetik bereizteak elkartasuna mugatzen du kotizatu gabeko alorrera, zergen bitartez finantziatzen den horretara. Kotizazioz bitartekoa, berriz, kotizazio sozialekin bakarrik finantziatu beharra dago, nahitaez. Horrelaxe ulertzen dira Gizarte Segurantzaren "defizit" haren iruzurrezko argudioaren oinarriak.

(276) Gaur egun kotizazio sozialak eszedentarioak dira, egia da hori; baina, lan-merkatuan eragina duten biztanleri piramidearen eta bestelako aldakinen bilakaera ikusita, baliteke aurki kotizazio horiek aski ez izatea. Esan dugun finantza-bereizketaren printzipioa onartuko balitz, gaur jaso nahi izan ez ditugun aurrekontu-transferentzia horiek bihar eskatzeko legitimitate politiko eta moralik ez genuke izango. Patronala eta botere ekonomikoak hasi dira kotizazioen murrizketa latza exigitzen, argudio xelebrea erakutsiz (oraingo margena nahikoa da eta, kotizazioen munta jaitsi ahala, enplegu gehiago sortuko da) eta murrizketa horren aldeko iritzia sortuz. Baina, dakigula, murrizketaren ondorio bakarra, enpresen lan kostuak jaistea eta irabaziak areagotzea litzateke.

(277) Ezagutzen dugun finantziazio-ereduak - lana faktorearen erabileraren gaineko kotizazioetan oinarritua, eta laneskuaren intentsitatea zigortzen duena - aberastasuna bestela banatzeko balio ez badu (aberastasun birbanatzaile ez bada), enpresek sorturiko

Euskal sistema publikoak benetako babes soziala garantizatu behar du eta, gainera, gestioan sindikatuek eta herritarrek parte har dezaten exigitu behar du, bai jarduteko irizpideak eta aurrekontuak finkatzeko unean, bai exekuzioa benetan kontrolatzeko garaian ere.

balio erantsitik hasita kotizazio batean oinarrituko den eredua lortu beharko dugu, zergazama edo karga inpositiboa erabilitako produkzio-balore guztien artean banatu dadin.

(278) Elkartasun sozialaren alde gaudela eta babes sozialaren sistema osotasunezko ikuspegitik begiratuta, beharrezko balitz, kotizaziozko pentsioak zerga orokorretatik ordaintzeko unean eragozpenik ez da topatu behar. Modu berean, behar bezainbeste edo soberako kotizazio sozial dagoela, kotizatu gabeko atala ere horiekin finantziatu ahal izan dadin.

(279) Euskal sistema publikoak benetako babes soziala garantizatu behar du eta, gainera, gestioan sindikatuek eta herritarrek parte har dezaten exigitu behar du, bai jarduteko irizpideak eta aurrekontuak finkatzeko unean, bai exekuzioa benetan kontrolatzeko garaian ere.

(280) Zuzeneko zerbitzu sozialak ugaldu eta hobetu egin behar dira: prekarietate eta bazterkuntza sozialaren ondorio larrienak nozitu ez ezik, bazterkuntza geroz eta gordinago jasaten ari diren kolektiboei (pentsionistak, ezinduak, gazteak, etorkinak, emakumeak, etab.) zuzendutako integrazio sozialeko programa eraginkorrak garatuz; desmaila indibidualeko egoerak konpontzeko - baina desmaila bere horretan mantentzen duten - egintza indibidualetan oinarritutako politika sozialetik, berdintasuna eta elkartasuna indartuko duen politika sozialera pasatzeko oinarriak finkatuko dituzten zerbitzu sozialak, alegia.

### 4.4.3. Giza bazterketa eta Ekintza Sindikala

(281) Ideologia neoliberala ahalegindu da ideia kurioso bat zabaltzen: enplegurik ez duen pertsona, nozitzen duen bazterketaren erruduna da. Bazterketa, ordea, ez da aukera pertsonal baten ondorioa: balio eskala, gizarte antolakuntza eta sistemak indarrez ezarritako produkzio erlazio jakin batzuen eraginez sortzen da, diru-metaketaren logika aberastasun banaketaren gainetik hobesten denean.

(282) Pertsona lan merkatutik kanpo geratzean isolaturik ere gelditzen da, harremanak urritu egiten ditu eta motibazio gutxiago ditu, azkenean zergatik eta zertarako bizi den erantzuten ez asmatzeraino iritsita. Gizartearekin zuen lokarririk sendoena (ordaindutako lana) desagertzean, gizarte horrexek beste alor kolektibo askotan ere parte hartzeko gaitasuna ukatzen dio langabetuari; beraz, pertsona baldintzaturik dago, bere partehartzean eta bere erreibindikazio gaitasunean.

(283) Egoera horretan, antolatzeko aukerak urritu egiten zaizkie gizarteko talderik ahulen eta zigortuenei, batik bat: asistentzi zerbitzuen morroi gelditzen dira, bizirik irautea

Ideologia neoliberala ahalegindu da ideia kurioso bat zabaltzen: enplegurik ez duen pertsona, nozitzen duen bazterkuntzaren erruduna da. Bazterkeria, ordea, ez da aukera pertsonal baten ondorioa: balio eskala, gizarte antolakuntza eta sistemak indarrez ezarritako produkzio erlazio jakin batzuen eraginez sortzen da, diru-metaketaren logika aberastasun banaketaren gainetik hobesten denean.

lehen helburua dute eta. Beste pertsonek kolaboratu nahi ez izatearren eta pertsona hori produkzio sistemari egokitu ezin izatearren, bazterturiko gizaki horiengan defentsarik eta gaitasunik ezaren sentsazioa nagusitzen da, piskanaka; egoera horren bukaeran morrontza dago beti.

(284) Bazterkeriaren kontrako borrokak, herritar guztiok parte hartzea agintzen digu, bazterturiko pertsonak gizartean integratzea lortzeko; halaz ere, elementurik garrantzitsuena beste bat izango da: baztertutako gizaki horrek parte hartu behar du bere buruaren bergizarteratze-prozesuaren zehaztapenean eta garapenean, ezinbestez.

(285) Beste alde batetik, LAB-Langabetuak arloa antolatzean bizi izan dugun eskarmentua ikusirik, ondorio garbi bat atera dugu: hasieran, arlo horren sorreran sentitu genituen asmo eta gogoak ez zirela oso zehatzak eta, beharrezko antolamenduari dagozkion ekintza sindikaleko kontuengatik eta bestelako arazo objetiboengatik, ez dugula asmatu.

(286) Horrenbestez, LABetik hurrengoa planteatzen dugu: bazterturiko pertsonen kolektiboaren partehartzea eta kapazitazioa garatzea; giza bazterketaren kontrako borroka, lehen mailako estrategia sindikaltzat asumitzea; eta, hirugarrenik, bazterturik dauden, prekarizatuta dabiltzan eta lan merkatuarekin harreman egonkorra duten langileek osatuko duten erreibindikazio espazio zabala sortzea.

(287) Ahaleginak egin behar ditugu bazterturiko pertsonek kalitatezko zerbitzuak jasotzeko eskubidea dutela kontziente izan daitezen; horri buruzko erantzunak exigitu eta jasotzeko aukera izan dezaten eta, noski, behar bezala antolatzeko premiazkoa den konfidantza eta nortasunaren jabe izan daitezen. Kontuan hartu behar dugu bazterturiko pertsonek osatzen dituzten talde guztiak ez direla homogeneoak eta, beraz, kasuan kasuko berezitasunak jorratu behar ditugula.

Helburu horiek lortzeko hurrengo hiru eskuhartze-atalak aurkeztuko ditugu:

(288) - Adin, sexu, arraza, jatorri eta sexu-orientazioagatiko diskriminazioaren kontra borrokan ari diren mugimendu sozialekin estrategiak koordinatu behar ditugu.

(289) - Gure dinamika sindikal konfederalean, sektorialean, territorialean eta lantokikoan, lan-prekarietatearen, gehiegizko lanaldien, azpikontratazioen, ABLEen eta abarren kontrako erreibindikazioak jasotzea, eta lan baldintza horiek nozitzen dituzten pertsonak gure ohiko marko organizatiboetan integratzea.

(290) - Ekintza sozial eta sindikaleko estrategia homogeinizatzea bazterketa munduko gure afiliazioarekin; horretarako, egokienak diren antolamendu tresnak eskuratu eta erabili behar ditugu: LAB-Langabetuak arloaren egokitzapena izan edo afiliatuek proposatzen duten bestelako alternatibak izan.

Ahaleginak egin behar ditugu bazterturiko pertsonek kalitatezko zerbitzuak jasotzeko eskubidea dutela kontziente izan daitezen; horri buruzko erantzunak exigitu eta jasotzeko aukera izan dezaten eta, noski, behar bezala antolatzeko premiazkoa den konfidantza eta nortasunaren jabe izan daitezen.

# 5. Ekintza Sindikalaren eredua

## 5.1. Ezaugarri orokorrak

(291) Gure estrategia sindikalaren funtsezko ezaugarriak aurreko kapituluetan agertu ditugu. Helburu horiek erdiesteko, hurrengo urteetan LABen ekintza sindikalaren eredua zehaztuko duten oinarrizko elementuak adieraziko ditugu ondoren.

(292) Alor honetan ditugun asmoak hitz gutxitan bildu beharko bagenitu, gure ekintza sindikalaren ereduaren oinarrian elkarren osagarri diren hiru estrategia daudela esango genuke.

(293) **Ekintza sindikal erreibindikatzailea**. Ez dugu onartzen, ez orain dugun garapen ekonomikoaren eredua, ezta -kapitalak aginduta - lan indarra merkantzia huts bezala tratatzea ere. Aberastasuna banatzeko mekanismoa justiziaz kontrakoa da. Onartezina da sindikalismoa euskal langileengan eragina duten funtsezko erabakietatik kanpo uztea. Horregatik da gure ekintza sindikala ERREIBINDIKATZAILEA: ezarritako ordenua hankaz gora jartzea, gauzen egoera hau errutik aldatzea du helburu, euskal langile mugimenduaren interesak tinko defendatzeko; mobilizazioa eta proposamena negoziazioarekin tartekatu eta osatzeko egokia izango da gure eredua.

(294) **Ekintza sindikal solidarioa,** hitzaren esanahi sakonean. Euskal Langile Mugimendu osoak nozitzen duen prekarietate eta bazterkuntza sozialaren aurka, solidarioa; prekarietatea eta bazterkuntza soziala, mugimendu sindikala mugiezin uzteko patronalak erabiltzen dituen armak direlako. Aparteko lanorduen, azpikontratazioaren, sexu - edo adin - arrazoiengatiko diskriminazioaren kontra eta aberastasuna banatu eta enplegua sortzeko politika aktiboen alde borrokatzean, lantokiz lantoki, negoziazio kolektibo sektorialean eta jarduera konfederaletan gorpuzten da elkartasun hori.

(295) **Ekintza sindikal oinarrikoa**. Estrategia konfederala ezinbestekoa bada ere, ondo dakigu ekintza sindikalaren etorkizuna geure ekintza sindikala lantokiraino iritsi eta bertan sustatzean datza, fabrikan bertan ere indartsu izan gaitezen. Marxen jarrera hura ere asumitzen dugu: enpresan ez dira merkantziak bakarrik produzitzen: langileak ere ugaldu eta hezitzen dira eta esplotazio-baldintzak perpetuatu egiten dira.

(296) Propaganda kanpainetan esaten dugunaren eta lantokian egin behar duguna-

Propaganda kanpainetan esaten dugunaren eta lantokian egin behar dugunaren arteko inplikazio koherentea lortzeko ahalegin handia eskatzen du ekintza sindikalak

ren arteko inplikazio koherentea lortzeko ahalegin handia eskatzen du ekintza sindikalak. Eskatzen dugun aldaketa ez da egingo oinarriko sindikalismorik gabe, gure estrategia sindikala landu, osatu eta ebaluazioan afiliatuak inplikatu gabe, prekarietatearen, emakumeek eta gazteek lanpostua hartzeko jasaten duten diskriminazioaren eta lan-baldintzen, aparteko lanorduen edota azpikontratazioaren kontrako estrategia zehatzak planifikatu gabe.

(297) Gure ekintza sindikala, hitz gutxitan, sekzio sindikalean oinarrituko da. Sekzio sindikala da enpresako langileengana LABen estrategia proiektatzen duen oinarrizko eskuhartze-gunea. Sekzio sindikala eskuhartze-gune oinarrizkotzat hartzeak ez du inola ere esan nahi lantokiko asanblada bertan behera utzi behar dugunik; zeharo alderantziz, aurrerantzean ere bultzatu egin behar dugu, gure indar metaketa eta enfrentamendu estrategiaren osagai garrantzitsu bat lantokiko asanblada baita.

Planteatzen ari garen ekintza sindikala lortzeko, tresna egokiak eskuratu beharko ditugu.

(298) Sindikatua, euskal langileen zerbitzurako tresna. Askotan egin izan ditugu honelako gogoetak eta gure balorazioa antzekoa izan da beti: erakundea bera ez da helburua, euskal langile mugimenduaren zerbitzurako tresna baizik.

(299) Euskal langileen interesak defendatzea da Sindikatu honen helburu nagusia. Horrek eskatzen du sindikatuaren egiturak eta afiliatu eta lantokien arteko harreman jarrai eta planifikatua eratzea; afiliatuen kopurua ugaltzea; eta formakuntza eta aholkularitza sindikaleko politika egokia garatzea.

(300) Sindikatua, lan-harremanak demokratizatzeko tresna. Aurreko Biltzar Nagusian genion demokraziak sekula ez duela zeharkatu enpresako atea eta lantokien barruan langileen esplotazioa sistematizatu egiten dela. Geure ereduan ez dugu amore eman, ez dugu nahi gauzek horrela segitzerik: gure jarrera tinko eta erreibindikatzaileari eutsita, ekintza sindikalak enpresaren funtsezko erabakien (estrategia enpresarialak, kontratazio politika, etekinen banaketa eta lan baldintzak, besteak beste) berri jaso eta horietan esku hartzeko, informazioa eskatu, bildu, eta partaide jokatu behar dugula planteatzen dugu.

(301) Bistan denez, esplotazio huts eta gordinean, lan indarraren deskualifikazioan, lan harremanen desregulazioan, lan segurantziarik ezean edo sindikatuen kontrako pertsekuzioan oinarritutako enpresa panorama honetan ezin bete daiteke gure ekintza sindikalaren ereibindikazio hori.

(302) Egungoa - enpresaren antolamendua enpresarioaren eskuetan bakarrik uztean oinarritua - baino askozaz ere zuzenagoa, integratuagoa, partaidetza handiagokoa izango den eredu berriaren egituraketa bideratzeko, Euskal Herrian lan harremanen aldaketa bultzatzeko, prest gaude.

Egungoa - enpresaren antolamendua enpresarioaren eskuetan bakarrik uztean oinarritua - baino askozaz ere zuzenagoa, integratuagoa, partaidetza handiagokoa izango den eredu berriaren egituraketa bideratzeko, Euskal Herrian lan harremanen aldaketa bultzatzeko, prest gaude.

(303) Formakuntza sindikala, kualifikaziora iristeko estrategia. Bistan da ekintza sindikal hori praktikan jarriko bada, gure Sindikatuak militanteak prestatu eta trebatzeko plan estrategikoa antolatu behar duela; militante horien eskakizunei erantzuna emango dien prestakuntza planifikatu behar du. Baina plan horren oinarrian, afiliatu guzti-guztiek gogoa ipini behar dute.

(304) Erresistentzi Kutxa: borroka eta erresistentziako elkartasunezko estrategia. Ponentzia honetan zehar planteatzen dugun ekintza sindikalaren eredua errealitatean gorpuzteko, alor konfederalean, sektorialean eta enpresan bertan presio sindikala eta estrategia konfederala tartekatu eta bata bestearekin osatzea nahitaezkoa izango dugu. Estrategia hori planifikatu eta presio-helburuak aukeratu beharko ditugu: kontu horretan, LABen erresistentzi kutxa sortzea lagungarri izan liteke.

(305) Horrela bada, gure estrategia sindikala indartzeko lanabes den aldetik, LABeko Erresistentzi Kutxari buruzko proposamen zehatza egiteko egokitasuna aztertuko dugu.

## 5.2. Euskal Langile Mugimendua egituratzeko ekintza sindikala

(306) Estrategia sindikal bakarrean, kolektibo isolatuetan sakabanaturik - baita, askotan, elkarren aurka - dauden langileak bildu eta egituratzea da LABen ekintza sindikalaren helburuetako bat. Lan-merkatuan duten kontratu-harremanaren bidez elkarrengandik apartatutako langileak, langabetuak, sasi-autonomoak, kooperatibistak, pentsionistak... talde adierazgarri horiei LABek erantzuna eman behar die, denek bateginik ekintza sindikalean esku har dezaten.

(307) Euskal Langile Mugimenduaren batasuna egituratzeko osotasunezko estrategiaren bitartez, sektorean sektoreko erreibindikazio zehatzak biltzeko topagunea izan behar du LABek, eskakizun horiek bere eginez eta beharrezkoak diren antolamenduzko tresnak ezarrita. Aurreko Biltzar Nagusian Gazte, Emakume eta Langabetuen arloak martxan jartzea erabaki genuen moduan, oraingo honetan LAB Pentsionistak antolatzea deliberatu dugu, herritar horien eskakizunak gure estrategia sindikalaren barnean sartzeko.

(308) Helburu horrexekin, hamaikatxo sasi-autonomo sortzeko motiboa den lan-prekarietateari erantzuna eman behar dio LABek. Prekarietatea eta bazterkuntza soziala galarazten ahalegintzen garen kemen berarekin eragotzi behar dugu lan-azpikategoria horren ugalketa, bai alor konfederaletik, bai enpresa eta lantokietatik ere.

(309) Ohiko lan merkatuarekin loturarik ez duten langile autonomoek osatutako sektore horren gainerako zatiari buruz ere gogoeta egin beharra dago gure ekintza sindi-

kaletik, sektore horretako langileekin eta gune horretan sortzen ari diren erakundeekin topaketak egin eta erreibindikazio estrategiak koordina ditzagun.

## 5.3. Negoziazio Kolektiboa, estrategia

(310) Lan baldintzak kolektiboki erregulatu, beste eskubide batzuek lortu, langile guztien arteko elkartasuna sendotu, partehartzeko gaitasuna indartu eta - afiliatuak ugalduz eta ordezkaritza finkatuz - sindikatua bera bizkortzeko, lanabes nagusi eta ordezkaezinak ditugu hitzarmen kolektiboak: hauek dira (hauek izan behar dute, hobe esateko) soldatapeko langilearen egiazko erreferentzia hainbat kontutan: lanaldia, soldata, lan osasuna, lanbide kalifikazioa eta beste askotan. Lan eskubideak zabaltzeko tresna dira, hitz batez, eskubide horien edukia handitu eta hobetzeko.

(311) Negoziazio kolektiboaren alorrean eragina duten neoliberalismoaren politika ekonomiko, sozial eta laboralen aplikazioaren ondoriozko joerei dagokienez, hurrengoak azpimarratuko ditugu: garantia sozial eta laboralak murrizteko presioa egitea; produkzio ehunean aldaketak egitea; produkzioa deszentralizatzea eta zerbitzuak pribatizatzea; azpikontratazioa eta zerbitzu-enpresak ugaltzea; lana antolatzeko sistema berriak indarrean jartzea; eta lan harremanak indibidualizatzea.

(312) Erreibindikazioaren helburuak. Asteko lanaldia 35 ordura murriztea. Kontu hau ponentzia honetako 3.3 atalean jorratu dugunez, besterik ez dugu errepikatuko orain. Gogora dezagun hemen lan jardunaldiaren banaketa arretaz jorratu behar dutela itun eta hitzarmen kolektiboek, lan egutegiaren bitartez ordutegia, egunean eta astean ohiko jardunaldiaren gehieneko iraupena, eta lanaldien arteko edo lanaldi bertako atsedenaldiak finkatuko direlarik.

(313) Lanaldia murriztea aipatzen dugunean, egiazko lan-jardunaldiaz ari gara, ez lanaldi formalaz. Kontua da lanorduen murrizketa benetakoa izatea, aparteko lanorduak ugaldu gabe. Garrantzi handiko eskakizuna dugu hau. Jarrera teorikoak eta lantokietako errealitate praktikoen arteko kontraesanek sarri lausotzen duten arazo korapilatsu honi aurre egiteko baditugu Lan Harremanen Kontseiluan 1999ko urtarrilaren 15ean aparteko lanorduak desagertzeaz sinatu zen Akordioa eta antzeko beste Akordio bat, geroago Nafarroako Enpleguaren aldeko Akordiora gehitu zena.

(314) Akordio Interkonfederalaren ahalmena faktore bat baino gehiagok baldintzatuko dute: sekzio sindikalek eta enpresa-batzordeek eragiten duten presioa, koherentzia sindikala, hitzarmen eta itunen negoziazioa lantzean agertzen dugun ziurtasun eta zuzen-

Gogora dezagun hemen lan jardunaldiaren banaketa arretaz jorratu behar dutela itun eta hitzarmen kolektiboek, lan egutegiaren bitartez ordutegia, egunean eta astean ohiko jardunaldiaren gehieneko iraupena, eta lanaldien arteko edo lanaldi bertako atsedenaldiak finkatuko direlarik.

tasuna eta, esan beharrik ez, patronalaren erresistentzia.

(315) Beste sindikatu batzuekin batera, aparteko lanorduak desagertzeari buruzko akordioaren aplikazioa bizkortu du LABek hainbat hitzarmen kolektibo eta enpresa-akordiotan. Norabide horretan segi behar dugu, lantokian aparteko lanorduak gutxituz eta gutxituz, ordu bakar bat sartzen ez dela egiaztatu arte.

(316) Soldaten eros-ahalmena hobetzea. Ekonomiak lehiakortasunik ez izatearen erruak soldatei leporatzen dizkien (eta, ondorioz, soldatak ez igotzea gomendatzen duen) eraso ideologiko neoliberalaren aurka, soldatak eros-ahalmena berreskuratu eta hobetu behar duela aldarrikatuko dugu LABen, soldatarik apalenez eta emakumeak alor honetan ere nozitzen duen diskriminazioaz bereziki arduratuz.

(317) Ezin dugu onartzerik erru guztiak berriro soldatek ordaintzea. Negoziazio kolektiboan hitzartu beharreko soldata-politikan ere, sorturiko aberastasun banaketa zuzenago eta ekitatiboagoa egin dadin exigitzen dugu. Aldarrikapen hau, Europako sindikaturik indartsuenen soldata-erreibindikazioekin bat dator. Europako sektore-sindikaturik garrantzitsuena den Alemaniako IG-Metall izenekoak, 2,4 milioi langilerengan eragina duten 1999ko soldata-negoziazioetan %6,5eko igoera eskatu du (Alemaniako kontsumorako prezioen indizea baino ia 6 puntu handiagoa, alegia).

(318) Soldaten atalean ezin utz dezakegu aztertu gabe aspaldikotasun-osagarriaren tratamendua; negoziazio kolektiboko punturik eztabaidatu eta liskartsuenetako bat horixe baita. 1994ko lan-erreformaz geroztik, patronala osagarri hori beheratzeko edo, areago, kentzeko proposamena egiten ari da, era beligerantean gainera. Sasi-elkartasunezko argudio zakarrak baliatuz, lan kostuak merkatzea nahi du patronalak, inolako kontrapartidarik eskaini gabe. Planteamendu hori hankaz gora botatzeko, LABek ateak zabalik utziko dizkio gai horren negoziazioari baina, hori bai, funtsezko oinarri batetik: soldata-masaren barnean antzinakotasun osoa mantentzea, soldata egitura oreka handiagoz eratzeko formula alternatiboak itunduz.

(319) Nabarmen dezagun, azkenik, arras kaltegarria den fenomeno bat, langileria barreiatu, sakabanatu egiten duena: kontratazio berrietan gertatzen den lan baldintzen (bereziki, soldataren) diskriminazioa da hori. Hasiera batean langile berriek nozitzen zuten desberdinkeriazko tratamendua abantaila sozial batzuetatik kanpo uztea bakarrik bazen ere, orain patronalaren jarrera "ausartagoa" da: aurrerantzean kontratatu beharreko langileek lehenagotik plantilan daudenek baino soldata txikiagoa jasotzea proposatzen du, enplegu sorrera aitzakia erabiliz. Areago, proposamen horiek askotxotan sindikatuen babesa aurkitzen dute: inoiz edo behin, sartu berri diren langileei bakar-bakarrik aplika-

Gogora dezagun hemen lan jardunaldiaren banaketa arretaz jorratu behar dutela itun eta hitzarmen kolektiboek, lan egutegiaren bitartez ordutegia, egunean eta astean ohiko jardunaldiaren gehieneko iraupena, eta lanaldien arteko edo lanaldi bertako atsedenaldiak finkatuko direlarik.

tu beharreko lan maila eta kategoriak sortu izan dituzte iruzur gordinez, juridikoki legez kanpokoa eta sindikalismoaren ikuspegitik tamalezkoa den itunari arrosa kolorez makilatzeko. Patronalaren horrelako maniobren zain egon beharko, erne, zelatan, elkartasunezko ekintza sindikalaz beste aldera doazen tranpazko neurri horien aurrean.

(320) 1999ko urtarrilean Lan-Harremanen Kontseiluan (LHK) izenpetu zen Plantilak Ordeztu eta Berritzeari buruzko Lanbidearteko Akordioa (eta horren osagarri den Apirileko Batzorde Paritarioaren Akordioa, txanda-kontratua ere jaso zuena) bultzatu beharra dago, nahitaez.

(321) Gai horiei buruz LHKan izenpetu ziren Akordioen aplikazioa sustatuko du LABek, eta sektoreetako hitzarmenen eta, batez ere, enpresetako akordioen bitartez horietako betebeharrak garatuko ditu. Ordezkatze eta txanda hartzeari buruzko mekanismoa martxan jartzea, azken finean, eragindako langile eta enpresarioen nahiaren kontua dela kontuan izanik, plantilak berritze-prozesua izaera kolektiboaz jantzi beharra dago, ezinbestez. Alor honetan, LHKko Akordioak hitzez hitz aplikatuak izan daitezen exigitzeak egundoko garrantzia du, horien edukia desnaturalizatzeko eta kontratu estatala ezartzeko enpresarioek egin dituzten saioak salatuz eta indargabetuz. Jakina denez, txanda-kontratuak - legezko egituraketan - aldaketa sakonak izan ditu EAEn, LHKaren baitan integratu eta egokitu egin delako. Hitzartutakoa beteko dela garantizatu behar dugu, beraz.

(322) Txandakako jardueran dabilen langileari, berriz, behin-behineko txanda-kontratua automatikoki bihurtuko zaio muga gabeko txanda-kontratu, aurrenekoaren indarraldia amaitzean. Bestetik, denbora osorako zerbitzuak emango ditu, eta ez denbora-zati batekoak, legezko arauak ahalbideratzen duen bezala. Ordezkatuari edo ordezkariari dagokionez, enpresatik behin betirako irtengo dela eta, era berean, bere soldata garbiaren %85etik 100era bitarteko errenta (beti ere, eguneratua) jasoko duela bermatzeko mekanismoak jarriko dira. Kontuan izan dezagun horrek guztiak aginduko diola enpresari osagarri ekonomiko handi bat bere poltsikotik ezartzea, aldez aurretik jubilatutako langilearen kotizazioa laburra izan denean. Modu berean, ordezkatuak kalera joateko baldintzen homogeneizazioa kolektiboki erabaki beharko da, diskriminaziorik (agian, klientelismo sindikalaren ondorioz) gerta ez dadin. Azkenik, kontratatu berriek tratamendu berdina izango dutela bermatu behar dugu, soldata eskala bikoitzak, laukoitzak etab. arbuiatuz (Esteban Orbegozo, S.A. enpresan gertatu da horrelako bat).

(323) Kontratazioa. Lan prekarietatearen kontrako borroka. Langileriaren desegituraketan eta klase horren sektore batzuen - batez ere, emakume eta gazteen - gainesplotazioan eragin handi-handia izan duen faktoreetako bat da prekarietatea. Esana dagoenez,

Gai horiei buruz LHKan izenpetu ziren Akordioen aplikazioa sustatuko du LABek, eta sektoreetako hitzarmenen eta, batez ere, enpresetako akordioen bitartez horietako betebeharrak garatuko ditu.

lan harremanen funtsezko alderdietako bat kontratazio politika da eta, beste aldetik, negoziazio kolektiboak betetzen duen eginkizuna, Estatuko lege-arauen uztarpean doa beti.

(324) 1997ko lan erreformaren osagai nagusia izan zen Enpleguaren Egonkortasunaren aldeko Akordio Interkonfederalaz geroztik, kontratazioa arautzeko beste marko bat ezarri da indarrean. CC.OO. eta UGT sindikatuek (Akordio hartan indarrean finkatutako langile-kanporaketaren errazte eta merkatzean izan zuten ardura larriaz jabeturik, noski), PPko Gobernuarekin batera, prekarietatearen kontrako borrokan erabaki hark dituen ontasunak hedatzeko propaganda-kanpainari ekin diote. Muga gabeko kontratuak - estatistika hutsetik ikusita - ugaldu direla egia bada ere, gogoan izan dezagun behin-behinekotasunak aldaketarik gabe bere horretan segitzen duela ere. Arautegi berriak ez du balio enplegu finkoa sortzeko, ekonomiaren gorakada honetan plantilak egonkor bihurtzeko baizik: adiera horretan, hein handi batean iruzurrezkoak ziren behin-behineko kontratuak muga gabeko bihurtzen ari dira.

(325) Nolanahi ere, panorama beltz horrek ez digu itxaropena galarazi behar. Ekintza sindikalak, beste eragile sozial batzuen - gazte-mugimendua, batez ere - ekimenekin batera, denak eta bi eman behar ditu prekarietatearen aurkako borrokan. Eta negoziazio kolektiboak ere norabide horretan bultzatu behar du. Erronka nagusia, behin-behineko kontratuak muga gabe bihurtzea da. Patronala kinka larrian jarri behar dugu: hitzarmen kolektiboetan eta enpresako itunetan, ahal diren langile gehienak kontratatu edo finko bihur ditzaten behartu behar dugu enpresarioa. Horretarako, bidezkoa balitz, behin-behineko eta mugagabeko langileen arteko proportzionaltasun zehatz bat jarri dezakegu, erreferentzia gisa. Administrazio Publikoei dagokiela, kontratuen aldakuntza hori erraz eragin dezakete: obren edo zerbitzu-eskaintzen enkantera aurkezten diren enpresei (nahikoa ez den plantila finkorik ez badute) zigorra ezarriz edo muga gabeko kontratazio-kopuru bat egin dezan exigituz. Dena den, Administrazioaren zerbitzuan dabilen pertsonalaren behin-behinekotasuna murriztea ezin geroratuzko eskakizuna dugu.

(326) Aipamen berezia merezi du, kontratu egonkorra dela eta, patronalak - Adegik, gehienbat - behin eta berriro egiten duen eskariak. Lan kontratuak amaitzeko zergatiak erabat ezabatzea (horrela, enpresarioaren gogoaren arabera iraungo luke kontratuak, inongo kontrol judizial edo administratiborik gabe) lana prekarizatzea helburu duen mekanismo horri aurre egingo dio beti LABek.

(327) Azpikontrataturiko eta "zerbitzu-enpresa" izenekoetako pertsonalaren lanbaldintzak negoziazio kolektiboaren bitartez bideratzen ahaleginduko gara. Horretarako, hitzarmenak behartu behar du azpikontrata egin duen enpresak edo zerbitzu-enpresak,

Ekintza sindikalak, beste eragile sozial batzuen - gazte-mugimendua, batez ere - ekimenekin batera, denak eta bi eman behar ditu prekarietatearen aurkako borrokan. Eta negoziazio kolektiboak ere norabide horretan bultzatu behar du. Erronka nagusia, behin-behineko kontratuak muga gabe bihurtzea da.

akordioan finkatutako gutxieneko lan-baldintzak aplika ditzan (bertan hitzarmen kolektiboa ez badago indarrean). Bestetik, langileen legez kontrako lagapenik gerta ez dadin erne egongo gara, fenomeno hau maiz antzean gertatzen delako horrelako enpresetan. Bidezkoa denean, Lan-Agintaritzak esku har dezan exigituko dugu.

(328) Negoziazio-estrategia eta negoziazio kolektiboaren barne-dinamika. Negoziazio kolektiboen barne-dinamika hankaz gora eta buruz behera jarri behar dugu. Negoziazio kolektiboaren inertziak astintzeko beharra sarri aipatu izan dugu. Horren aurrean, errezeta bakarra dugu: geure erakundea indartu eta lan-metodoak hobetzea. Dinamika sindikala bat-batean antolatzen zeneko garaiak pasata, afiliatuak egiteko politika bizkorra eginez, sektore-egitura sendo eta errotuak sortu eta finkatzeko unea dugu hauxe. Hitzarmen eta itun kolektiboen negoziazioan funtsezko eginkizuna betetzen dute sekzio eta sektore sindikalek, eta ez alferrik.

(329) LABen egiturek negoziazio kolektiboen prestakuntza arreta bereziaz zainduko dute, sindikatuarteko plataforma eta bilerak egitean ahalegin guzti-guztiak bildu gabe. Beharrezkoa da, batez ere, kasuan kasuko langileekin lehenagotik zuzeneko harremanak landu eta beraien kezkak jasota, eginiko lana sakon eta arreta biziz jorratzea, langile horiek negoziazio kolektiboa beraiena den zerbait bezala bizi dezaten, beren burua benetako protagonista senti dezaten, ez liberatu sindikalen gestio egoki edo desegokiaren emaitzen hartzaile huts bezala.

(330) Negoziazio kolektiboaren prestakuntza egokia bezain funtsezkoa dugu jarraipena egitea. Kontua ez da hitzarmen ona negoziatzea bakarrik: goitik behera dendena betetzea lortu beharra dago. Horrez gainera, lorturiko emaitzak ebaluatu, hasierako plataformaren edukiaren aldean nolako aurrerapen edo atzerapenak egin diren erakutsi, patronala tematu den gaiak nabarmendu, dinamika sindikalaren zuzentasuna ebaluatu eta gure antolamendu-osasuna aztertzeko balioko duen balantzea egin beharra dago. Gero, noski, beharrezko eta bidezkoak diren ondorio guztiak atera beharko ditugu.

(331) Negoziazio kolektiboa udazken aldera - hitzarmenen indarraldia amaitu aurretik - hasi beharra dagoela uste du mugimendu sindikalak; LAB ere bat dator iritzi horrekin, helburu handi bat lortzeko: patronalak nola edo hala lortu nahi duen atzerapenaren, langileen ondoriozko etsipenaren, eta "egiazko zerbait" (soldataren igoera, generalean) bermatzeko obsesioaren eraginez, plataformetako funtsezko kontu batzuk bazterturik ez uztea.

(332) Estrategiako elementu den aldetik, hitzarmen kolektiboen denbora-mugak razionalizatzeak ere garrantzi handia du, herrialdez herrialdeko hitzarmen sektorialen

LABen egiturek negoziazio kolektiboen prestakuntza arreta bereziaz zainduko dute, kasuan kasuko langileekin lehenagotik zuzeneko harremanak landu eta beraien kezkak jasota.

iraupenak eta enpresako hitzarmen eta itunenak egokituz, erantzun-fronte homogenoea egitura dezagun. Horri loturik, hortxe dugu hitzarmen kolektiboen iraupenaren problematika. Kezkatsu ikusten dugu hitzarmen eta itun gehienek urte bat baino gehiago irauten dutela: batzuetan neurrigabe luzatzen dira, bost urtera arte ere. Harik eta larriagoa da hori, epe luze horietarako ituntzen diren gaiak ekintza sindikalaren funtsezko ardatzak direnean (lanaldia, esate baterako). Dagokigun partez, autokritika zorrotza egiten dugu LABen, inongo dudarik gabe. Negoziazio kolektiboa suspertzeko planteamenduak, edozein dela ere, kontu horrekin talka egiten du, are eta gehiago patronalari maila guztietatik (konfederaletik, sektorialetik eta enpresatik) erantzun egituratua eman nahi diogun honetan. Beraz, itun eta hitzarmen hauek indarraldi laburra izan behar dute, gure ikuspegitik: urtebetekoa, ahal dela. Bestela, negoziazio kolektiboak ahalmen handia galduko luke.

(333) Negoziazioetan dabilen sektore bakoitzaren egoera xehekapenez ezagutzeko beharra ere azpimarratzekoa dugu: garrantzi handia du horren radiografia zorrotza egiteak, funtsezko enpresak (negoziazio-mahaiko patronalaren aulkian erabateko betekizuna dutenak) zein diren zehazteko: dudarik gabe, gure eskuhartze sindikalak hariz eta zorrotzagoa izan behar du enpresa horietan. Horregatik komeni da energia biltzea patronalaren puntu ahulenetan.

(334) Aurreko gogoetak eginik, panorama soziolaboralean –ultraliberalismoak eginiko malgutzeari buruzko proposamenak eta sindikalismo espainiarraren jarrera paktista ikusirik - mobilizazioak eta enfrentamendu-estrategiak egundoko garrantzia dauka orain. Errealitatean baino itxuraz eraginkorrago diren eduki eskaseko akordioetan oinarritutako kontzertazio-praktiken kontra agertu behar du beti LABek, bere filosofia sindikalari jarraiki. Negoziazio-esparru bakoitzean nolako indar-erlazio dagoen ikusi behar dugu lehendabizi, noski, ahalik eta erantzun sendoena proposatu eta emateko helburuarekin: batik bat, gure proposamenak bideragarriagoak diren erreferentziazko hitzarmenetan. Nolanahi ere, negoziazio kolektiboen osotasunean erreferentziazko hitzarmen horiek duten eragin ekarlea izan behar dugu gogoan beti.

(335) Bestetik, arazo kolektiboak konpontzeko mekanismoen bidez, negoziazioak instituzionalizatzea helburu duen "negoziazio kolektibo iraunkorra" auzitan jartzen du LABek. Balizko kasu batzuetan (blokeo luzeak gainditzea dela eta, gehienbat) PRECOk eta antzeko erakundeek bete dezaketen eginkizun mesedegarria aintzat hartuta ere, negoziazio kolektiboan sortzen diren arazoen konponketa prozedura horietara bidaltzea gaitzesteko moduko jokaera da, inondik inora; are gehiago, ia sistemaz gertatzen bada, lan-baldintzak teorian "eredu kooperatibo" antzeko zerbait ulertzen direlako. Beraz, arazoak konpontzeko formula

orokor bezala derrigorrezko arbitrajea erabiltzearen kontra eta, sektore eta enpresetan, erreibindikazioen ordezko gisa, bitartekaritza hasiera-hasieratik erabiltzearen kontra gaude.

## 5-4.Ekintza sindikala genero ikuspuntutik

### 5-4-1.-Gizarte eredu ez patriarkala lortzeko ekintza sindikala

(336) Euskal Herria libre, sozialista eta ez sexistaren eraikuntzan aurrera egin dezagun sindikalgintzatik lan egin behar dugu, euskal emakume langileen zapalketa ahalbidetzen duen gizarte eredu kapitalista-patriarkala gainditzeko.

(337) LABek burutzen duen ekintza sindikalak genero ikuspuntua barnera dezan esparru ideologikoan zein instrumentalean jardutea eskatzen du. Beste era batez esanda, egun, emakumezkoen menpekotasun ekonomikoa eta soziala iraunerazteko antolatuta dauden lan merkatua, etxeko lana, eta giza babesa era ezberdinez antolatzea ezinbesteko da aukera berdintasuna errealitate izan dadin. Halaber, lan eremu bakoitzean ematen diren baztertkeria egoera anitzak azalarazteko eta desagertzeko neurriak garatzea beharrezkoa da.

### 5-4-2.- Sindikalgintzaren zeregina

(338) Sindikalgintzak berebiziko zeregina du itxurakeria alboratu eta egiazko eraldaketak bultza daitezen. Hau da, euskal emakume langileen zapalketa azalarazi eta ezabatzen joan dadin hamaika txostenetan jasota dagoena plangintza zehatzen bidez gauzatu beharra dago. Besteak beste, ekimenek honako jardunbide hauek izan behar dituzte irizpide:

(339) - Emakumezkoen menpekotasun ekonomiko eta soziala ezartzen duen sexuen araberako lan banaketa desager dadin estrategiak bideratzea.

(340) - Emakume eta gizonen arteko harremanak, sozialak zein laboralak, era berdinkidean eman daitezen neurriak oldartzea.

(341) - Emakumezko langileen ekarpenak, bai gizarte baloreen esparruan, bai egite eraren esparruan aintzat hartuak, balioztatuak eta barneratuak izan daitezen bitartekoak jartzea.

### 5-4-3.- Sexu-genero zapalketa egoeraren azterketa lan munduan. Ezaugarri nagusiak

(342) Sexuaren araberako lan banaketa gizarte eredu baztertzailearen sortzailea

Lan eremu bakoitzean ematen diren bazterkeria egoera anitzak azalarazteko eta desagertzeko neurriak garatzea beharrezkoa da.

da beronek dikotomia sortarazi du lan merkantilizatua eta ez merkantilizatuaren artean; bi lan kategoriekin batera, besteak beste, bi giza talde bereizten dira, hots, gizonezkoena eta emakumezkoena, legeriaren ikuspegi formaletik eskubide berdinen jabe, baina errealitatean, bizimodu, enplegu eta babes espektatiba ezberdinekin. Sexuaren araberako lan banaketa gizarte eredu baztertzailearen zutabea da eta gizarte alor guztietan ondorio baztertzaileak ezarri eta birproduzitzen ditu: esparru ekonomikoan, laboralean, sozialean, kulturalean...

(343) Emakumezkoen sarbidea lan merkatu ofizialean nekez eta era diskriminatuaz ari da gauzatzen; lehenik eta behin, lan merkatuaren izaera, egitura eta arauak gizonezkoen enplegua lehenesteko egina daudelako; bigarrenik, familia guneetan emakume eta gizonen ardura eta eskuhartzea etxeko lan eta zainketa jardueretan, maila zeharo ezberdinetan gauzatzen delako; eta hirugarrenik, kapitalarentzat emakumezko langileak koste sozial eta ekonomiko gutxiko erreserba boltsa direlako.

(344) Lan merkatua eta sexu zapalketa.- Lan merkatuari sexu zapalketaren ikuspuntutik begiratzen badiogu, euskal emakume langileen ezaugarri nagusiak esklusioa eta bazterkeria direla nabaria da. Izan ere, Hego Euskal Herriko emakumezkoen gehiengoa lan merkatutik at dago, inaktibotzat edo langabetutzat jotzen dira. Hala ere, haietariko gehienek etxeko lanean eta zainketa arduretan dihardute.

(345) Esklusioaren soslaia.- Etxeko lana, lan ikustezina dela salatu ohi da; izan ere, ez da estatistiketan agertzen, ez da Barne Produktu Gordinean kontabilizatzen (BPGren %50aren inguruan kokatzen da) eta sistema ekonomikoaren oinarriko osagaia izan arren gai marginala, pribatua eta emakumezkoena, berezkoa bezala kontsideratu eta aztertu ohi da.

(346) Etxeko lanaren ikustezintasuna ez da mugatzen emakumezkoek beren etxeetan egin ohi duten lanari; etxetik kanpora ateratzen den jarduera denean ere, ikustezina izaten jarraitu ohi du, baina, orduan, lan murgildua da. Kapitalak lan murgildua helburu bikoitzaz erabiltzen du, mozkin tasak berreskuratzeko eta langileriarekiko kontrola areagotzeko langabeziaren koste soziala gutxituz. Erabat prekarioa den lan murgilduaren izenaren azpian jarduera anitza eta langile mota asko biltzen dira, gehiengoa emakumezkoak.

(347) Argi dago euskal langileriak jasaten duen klase hustirakuntzan eta, zehazki, lan problematika orokorraren barruan emakume langileena espezifikoa dela eta berebiziko larritasuna duela. Halaber, egoera hau izkutuan mantentzearen erantzule zuzenak, botere politiko-ekonomikoak badira ere, sindikalgintzak beroni ematen dion onespen pasiboa desagertu beharra dago.

(348) Lan merkatu ofizialean dihardutenak.- Lan merkatuaren egitura guztiz segre-

Argi dago euskal langileriak jasaten duen klase hustirakuntzan eta, zehazki, lan problematika orokorraren barruan emakume langileena espezifikoa dela eta berebiziko larritasuna duela. Halaber, egoera hau izkutuan mantentzearen erantzule zuzenak, botere politiko-ekonomikoak badira ere, sindikalgintzak beroni ematen dion onespen pasiboa desagertu beharra dago.

gatuta dago sexuaren arabera. Honek sortarazten dituen lan baldintza baztertzaileak, berezko oztopoak dira emakumezkoen presentzia lan merkatuan areago dadin.

(349) Segregazioa eta bazterkeriaren adierazleak anitzak dira. Emakumezkoak gehiengoa dira etxeko lan asistentzialaren jarraipena diren lanbide eta lanpostuetan (sozialki zein ekonomikoki gutxien baloratuak); aitzitik, maskulinotzat jotzen diren lanbide eta lanpostuetatik kanpo uzten dira. Era berean, kontrataziorik prekarioenak eta kategoriarik baxuenak emakumezkoei atxikitzen zaizkie, baita ere, sexu jazarpena, soldatarik kaxkarrenak, promoziorako aukera gutxi, giza eta lan babesik murritzena, eta kaleratzeko lehentasuna. Aurrekoaz gain, emakumezkoek lanaldi bikoitza deritzonari aurre egiten diote; hau da, lantokiko lana eta etxeko lana baterakide egin ditzatela bultzatzen da. Hauxe dugu lanaldi partzialeko kontratuen xedea (kontratazio mota oso segregatua), hain zuzen ere.

(350) Neoliberalismoa bortizki ari da astintzen euskal langileriak borrokari esker eskuratu zituen hainbat lorpen. Langabezia eta prekarietatea neurririk gabe hedatzen ari dira; honekin batera, lan baldintzak txartu eta hobekuntza sozialak atzera doaz. Hau dela eta, gero eta gehiago dira gain-esplotazioa eta babesik eza pairatzen dituzten sektoreak. Hauen artean emakumezkoak dira egoerarik larrienak jasaten dituztenak: miseriazko pentsioz bizi direnak eta seme-alaben ardura dutenak pobreziaren feminizazioaren adierazleak ditugu; era berean, emakume gazteek pairatzen dituzten langabeziak eta prekarietateak alarmagarriak dira guztiz.

(351) Emakumezkoen eta gizonezkoen lan egoera eta babes egoera ez dira, berdinak. Sindikalgintzak ezberdintasun hau aintzat hartu behar du, nahitaez, euskal langileriaren eskubideen defentsaren alde jardun nahi badu, eta ez soilik gizonezko langileen alde.



### 5-4-4.- Sexu-genero diskriminazioari aurre egiteko Ekintza Sindikala

(352) Emakumezko langileen lan eta babes egoera, gizonezko langileen kasuan ez bezala, lan merkatuko jarduerak, etxeko jarduerak eta bien arteko interrelazioak esanguratu eta baldintzatu egiten dute.

(353) Euskal emakumezko langileen diskriminazioa eta giza bazterketa egoerari aurre egiteko, besteak beste, hiru jardunbide nagusi elkarrekin lotu beharra dago: lehenik, lan merkatuan sartzeko eta aritzeko estrategiak hedatzea; bigarrenik, etxeko lana eta ardurak bizikideen artean elkar banatzeko eta gizarteratzeko baldintzak jartzea eta giza zerbitzuak sortzea; eta hirugarrenik, giza babes-prestazio duinak eta propioak bermatzeko neurriak eta baliabiadeak ahalbidetzea.

Lana eta ondasuna banatu! Baina, era berdintsuan guztien artean, hots, emakumezkoen eta gizonezkoen artean. Aldarrikapen honetan sustatzen da LABek, gizarte sektore anitzekin batera, bultzatzen duen enplegu eta giza babesaren aldeko proposamena.

(354) Hiru eremu hauetaz egindako azterketa, azaldutako beharrak eta proposamenak anitzak dira; aitzitik, oso gutxi dira gauzatzera ailegatzen direnak. Patriarkadoa sistema kapitalistaren osagaia da, baina langileriarengan ere indarrez errotuta dago. Konplizitate horretatik uler daiteke neurriak bideratzeko izaten diren eragozpenak.

(355) Lan ildoak.- Lana eta ondasuna banatu! Baina, era berdintsuan guztien artean, hots, emakumezkoen eta gizonezkoen artean. Aldarrikapen honetan sustatzen da LABek, gizarte sektore anitzekin batera, bultzatzen duen enplegu eta giza babesaren aldeko proposamena. Egitasmoak baldintzak eta neurriak planteatzen ditu langileriak nozitzen duen dualizazioa gainditzen joan dadin eta euskal gizarte libreago eta solidarioagoa gara daitekeen.

(356) Enplegua sortuko duen lanaldi murrizpena (35ordu) eta soldata soziala ezinbesteko neurriak dira esklusioari aurre egiteko. Baina, hauek eraginkorrak suerta daitezen kontuan eduki behar da esklusioaren osagai nagusia emakumezkoak direla.

(357) Eite hau, nahitaez, oinarrian egon behar du bideratuko diren estrategietan: etxeko lanaren ardura konpartitua izan dadin neurriak ezartzea eta lanpostuak eskuratzeaz aparte, lan-baldintza baztertzailerik egon ez dadin bermeak jartzea; halaber, prekarietatea mugatu eta desagertarazteko urratsak finkatzea. Aurrekoarekin batera, lanposturik ez duten emakumezkoei berezko eskubidea aitortu behar zaie oinarriko errenta, edo prestazioen osagarria jaso dezaten.

(358) Enpresa itunek, negoziazio kolektiboak, akordio interprofesionalek, eskuduntza politiko-ekonomikoak eskuratzeak... tresna izan behar dute euskal emakume langileen egoera zapaldua gainditzeko.

## 5.5. Gazteria eta ekintza sindikala

(359) Euskal gizarteak nozitzen dituen lan prekarietate eta bazterkuntza sozialik gordinenak euskal gazteriak pairatzen, jasaten, ditu: horrek galarazten dio gazteari bizi-proiekturik soilena ere egitea.

(360) Eskuhartze sindikalean enpleguaren eta babes sozialaren aldeko politikak erreibindikatzeari eman zaion lehentasuna eta bizi-baldintzei buruzko eztabaidak gazteriarengan hartu duen nagusitasuna ez dira bilakatu gazteen egoeraren hobekuntza nabarmenik; halaz ere, lan merkatuaren gainbeherari buelta ematen eta aldaketa estrukturalak lortzen hasteko baldintzak sortzen ari dira.

(361) Prekarietate forma berriek, soldaten diskriminazioak, gehiegizko lanaldiek eta beste faktore batzuek, honez gero gainditutzat ematen genuen esplotazioa suspertu

Prekarietate forma berriek, soldaten diskriminazioak, gehiegizko lanaldiek eta beste faktore batzuek, honez gero gainditutzat ematen genuen esplotazioa suspertu dute berriro, biktima euskal gazteria izaki.

dute berriro, biktima euskal gazteria izaki. Produkzio gaitasuna alferrik galduta, langileen belaunaldi berriak esplotazioan eta deskualifikazio profesionalean zigortzen dituen sistema ekonomikoa onartezina da, hori Euskal Herriko geroaldi sozioekonomikoa baldintzapean jartzea delako. Sistemak, bere tresna guztien laguntzarekin, eredu neoliberalak egokia duen moduan prestatzen ari da gazteria. Etorkizuna da auzitan dagoena: guk bezain garbi dauka sistemak.

(362) Eskubiderik gabeko langileen eredua egonkor eta "normal" bilakatzen ari da: honek, gazteria lan-baldintza ezin okerragoekin zigortzeaz gainera, sindikatuen presioari, alderdien arteko negoziazioari eta Euskal Langile Mugimenduaren batasunari irabazitako lan-erregulazioa desegiten ari da.

(363) Gazteriari ezartzen zaizkion lan baldintzek, langileen esplotazioa areagotu ez ezik, prekarietatearen eta esplotazioaren kontra Euskal Langile Mugimendu osoaren erantzun koordinatua ematea ere galarazten dute.

(364) Gazteriarekin hartu dugun konpromisoaren funtsezkoa, gizarte-eredu berria ekartzeko apustua dugu. LABen eskaintza argi eta garbi dago: justizia sozialean oinarritutako Euskal Herria eraikitzeko proiektu politiko-sindikala dugu geure kapital nagusia. Horretarako, egungo errealitatea gainditzeko proposamen eta alternatiba zehatzak eskaintzen ditugu, langileriak etorkizun hobea izan dezan. Adiera horretan, eraso ideologikoa gazteriaren baitan sakondu eta areagotu behar dugu.

(365) Euskal Gune Sozioekonomiko eta LHEE apustuekin bat dator euskal gazteria, geure politika ekonomiko eta laborala garatzeko tresna egokiak baitira biak ere. Horrez gainera, gure alternatiba ekonomiko eta laboralaren definizioan aitzina egiten dugun modu berean, alor sozialean ere aurrera egin behar dugu. Ekimen gaitasuna aberastu behar dugu, proposamen eta alternatibak eskainiz. Oraingo eredu honek ez ditu asebetetzen gazteriaren premiak, ez ditu bermatzen oinarrizko eskubideak, ez ditu aukerak eskaintzen horietara iristeko.

(366) Eskubide horien defentsarako ekintza agresiboagoa bultzatuko dugu LABen, euskal langile gaztearen eskakizunak gure ekintza sindikaleko lehentasunezko kontu bihurtuz. Horrenbestez, gure apustuak agintzen digu gazteria borroka sindikalean inplikatu behar dugula; eta, nola ez, bazterkeriaren, prekarietatearen, diskriminazioaren eta azpikontratazioaren kontrako ekimenak lantokian bertan, eskualdean, sektorean eta alor konfederalean martxan jarri behar ditugula.

(367) Etxebizitza, ikasleen eskubideak eta gazteriak gizartean esku hartzea dira LABek bultzatu beharreko alderdiak, bai diskurtsoan, bai ekimenen bitartez. Urte hauetan

Gure apustuak agintzen digu gazteria borroka sindikalean inplikatu behar dugula; eta, nola ez, bazterkeriaren, prekarietatearen, diskriminazioaren eta azpikontratazioaren kontrako ekimenak lantokian bertan, eskualdean, sektorean eta alor konfederalean martxan jarri behar ditugula.

gauzatu diren dinamika sozio-politiko eta sindikalek, Sindikatuaren legitimitatea eta intziditzeko gaitasuna indarberritu dute; beraz, bide honetan aurrera jarraitu behar dugu.

(368) Enplegua sortzeak ardatz nagusia izan behar du: enplegua sortzen da benetan, gure iritziz, mugagabea denean. Langabeziaren kontra premiazkoa dugun alternatiba ez da, inondik ere, kontratuekin atzera eta aurrera ibiltzea. Lan merkatuaren etengabeko hondamendiaren aurka, eskatzen dugun neurria enplegu finkoa da, duintasunezko enpleguak funtsezko bereizgarria horixe baitu, finkotasuna.

(369) Lanaldia murriztearen, 35 lanorduko astearen eta aparteko lanorduak suntsitzearen osagarria, prekarietatearen kontrako ekintza sindikal eraginkorra izango da. Azken urte hauetan izaniko dinamikek, neurri hauen inguruan indarrak metatzeko egokieran kokatu gaituzte, aresti arte jarduera sindikaletik aparte zebiltzan sektore batzuk (gazteria, besteak beste) suspertu izanaren ondorioz.

(370) Gazteriaren bizi - eta lan - baldintzak funtsez hobetu ditzaketen eskakizunen inguruko borroka sindikalak berebiziko garrantzia du, euskal langileriaren geroaldira begira. Alor horretan, soldata soziala, lanaldiaren murrizketa, jubilazio aurreratua, gehiegizko lanaldiak desagertzea, ABLEak eta azpikontratazioa errotik ezabatzea, behin-behinekotasuna funtsez murriztea eta ezkutupeko ekonomia desagertzea mobilizazio estrategia iraunkorrak ditu LABek, euskal gazteria langilearen erreferente den neurrian.

(371) Enpresan norberak duen behin-behinekotasun eta etorkizun segururik ezaren ondorioz, langileriaren antolamendu-gune klasikoetatik gazteria urrutiratzen ari dela egiaztatzen bada ere, erronka horren euskarri sendoa izan behar du sekzio sindikalak.

## 5.6. Ekonomia soziala

(372) Gure erakundeak urte hauetan bizi izaniko eskarmentuak adierazten digunez, ekonomia soziala merkatuko ekonomia sozialerantz erortzen ari da: honetan, alor sozialaren adierazleek baino indar handiagoa merkatuak du eta gauzak honela izateak, jakina, laneko harreman eta baldintzen okertzean berehalako eragina du.

(373) Kooperatiba-munduak garatzen duen planifikazioari esker, enpresa kapitalistak baino askozaz ere jarduera kohesionatuagoa bidera dezake. Horrez gainera, bere sorburuaren eta enpresa-gorpuzkeraren arabera, bere (kasu honetan, Euskal Herriaren) inguru-ne geografiko eta politikoaren garapen ekonomikoarekin topaguneak sortu eta antolatzeko gauza da eta, bestetik, produkzio-inbertsiora enpresa-mozkin gehiago bideratzeko aukera du.

Enplegua sortzeak ardatz nagusia izan behar du: enplegua sortzen da benetan, gure iritziz, mugagabea denean. Langabeziaren kontra premiazkoa dugun alternatiba ez da, inondik ere, kontratuekin atzera eta aurrera ibiltzea.

(374) Honainokoa onuragarri badugu ere, tinko eta sendo kritikatu behar dugu kooperatiben eta elkarte laboraletan berezko estrategia sindikalik ez izateak, honek enpresa kapitalistan bezalatsuko lan-harreman hierarkikoak ugaltzea ekarri baitu; areago, ekonomiako sektore kapitalista tradizionaleko langileenak bezalakoak - askotan, okerragoak - diren lan-baldintzak zabaltzen ari dira. Errealitate horrek, kooperatiben eta elkarte anonimo laboralen markoan gure eskuhartzea jorratzeko beharra planteatzen digu, hurrengo helburu nagusien arabera:

(375) * Beste zeinahi lantoki publiko nahiz pribatutan dauzkan oinarrizko ezaugarriekin, LABen sekzio sindikala elkarte kooperatiboetan sortu eta garatzea. Horrek eskatzen du afiliazioa bizkortzea, gainontzeko langileekiko komunikazioa suspertzea, eta enpresako ekintza sindikala ekintza sindikaleko estrategia orokorretan txertatzea, lanaldia murrizteari, aparteko lanorduak eta azpikontratazioak desagertzeari, aukeren berdintasuna lortzeari, laneko osasunari eta beste askori dagokionez.

(376) LABek eskatzen duena ez da kooperatiben barne-ordezkaritzako oraingo organoak aldatzea, baizik horiexen bitartez planteatzen ari garen estrategia sindikala gauzatzea. Kooperatibak berezkoak dituen alderdi onuragarri horiek - aipatu berri ditugunak, besteak beste: planifikazioa, ingurunearekin identifikatzea, erreinbertsioa, etab. - enpresa horiek eta elkarte anonimo laboralek bertan behera utzitako elementuak dira, gehienetan, tamalez.

## 5.7. Ekintza sindikala eta euskararen normalizazioa

(377) Lan munduko euskararen zabalpen eta erabilera -berebiziko garrantzia ez duten eta indukzio-eragin nabarmena sortarazten ez duten salbuespen ezagunak izan ezik - testimonialismoaren ilunpetan amildurik daude oraino. Testimonialismo hori gainditu beharra dago, bestelako eragile sindikal, ekonomiko eta instituzionalen inplikazioa sustatuko duten plan eta ekimenak martxan jarriz. Gaur gaurkoz, zoritxarrez, lantoki gehienetan euskarak ateak itxita topatzen ditu.

(378) Euskal Herria egurastu duten haize sozio-politiko berriek euskara gizartean indar handiagoz ezartzeko konpromiso berriak sortu ditu aspaldi honetan. Kontseilu-ren jarduerak ("Bai Euskarari"), euskal gizarte osoan euskara normalizatzeko ahaleginetan enpresario, eragile ekonomiko eta sindikatuen konpromisoa - zeharo fenomeno berria izaki - hartu izanak, lantokietan euskarari dagozkion ekimen-kate planifikatu baten abiagune izan behar du.

(379) Hortaz, LABen ekintza sindikalean, geure lan sindikala egiten dugun alorre-

Ekonomia sozialerantz erortzen ari da: honetan, alor sozialaren adierazleek baino indar handiagoa merkatuak du eta gauzak honela izateak, jakina, laneko harreman eta baldintzen okertzean berehalako eragina du.

tan euskararen hizkuntza normalizazioari erabateko bultzada eman nahi diogu V. Biltzar Nagusi honetan.

(380) Jardun beharreko hainbat fronte ikusten ditugu: horietan guztietan, berariazko estrategia zehatzak finkatu nahi ditugu. Aurreko orrietan, Euskal Gune Sozio-Ekonomikoaren aldeko gure apustuaren izaera zehaztu ondoren, garapen iraunkorraren eredua dela eta, Gune hori egituratzeak daukan garrantzia azpimarratu dugu. Esan gabe doa, EGSE hori finkatuko bada, euskal nortasuna finkatuko duten harreman sozialak ezinbestekoak ditugula.

(381) Gure nortasunaren bereizgarriak indartu eta - nazio-eraikuntzaren proiektua ilusioz eta giza baliabideez hornitzeko - beharrezkoak diren sinergia sozialak sortzeko funtsezko elementua dugu euskara.

(382) Ikuspegi ekonomikotik bertatik ere, euskararen erabilera normalizatzea gure produkzio-ehunaren eta gure harreman sozial eta laboralen balio erantsitzat jo behar dugu: horrek aginduta, estrategia zehatzak praktikan jarri behar ditugu, gure hizkuntza errealitatean ipintzeko.

(383) Produkzio harremanen markoan euskararen plan estrategikoa egin beharra dago, ezinbestez - Kontseilu erakundearen plan estrategikoarekin sintonian -: erakunde sindikalek eta enpresarialek kontsentsuatuko lukete eta Administrazio Publikoek lehentasuna eman beharko liokete plan horri.

(384) Lan-esparruan euskararen erabilera normalizatzeko politikak planifikatu, gestionatu eta ebaluatzeko organo hirukoitz bat -Administrazioek, enpresarioek eta sindikatuek osatua - sortu beharra dago. Honen helburua, Euskal Herri osoko departamentuarteko, sektorearteko eta herrialdearteko ekimenak eta baliabideak bertan koordinatzeko.

(385) Plan estrategiko horrek jaso beharko ditu jendea euskalduntzeko eta euskararen erabilera indartzeko jarduera zehatzak, Lanbide Heziketa Jarraiera - Hobetuz-en bidez EAEn eta INEMen bidez Nafarroan - bideratutako fondoen bitartez.

(386) Euskalduntze-prozesua - bertan langileek emaniko denborak, horrenbestez - lanpostuak sortu eta mantentzeko finantzatu eta baliatu behar dira.

Produkzio harremanen markoan euskararen plan estrategikoa egin beharra dago, ezinbestez - Kontseilu erakundearen plan estrategikoarekin sintonian -; erakunde sindikalek eta enpresarialek kontsentsuatuko lukete eta Administrazio Publikoek lehentasuna eman beharko liokete plan horri.

# 6. Ekintza sindikalaren batasuna

(387) Ekintza batasuna langileen funtsezko tresna da, LABen ikuspuntutik, patronalarekin eta botere publikoekin edukiak eta estrategiak jorratzeko eta, nola ez, indarrak metatzeko. Bestela esateko, ekintza batasuna kapitaltzat hartu beharra dago, baldin eta bera bultzatzeko eta adierazitako lorpenak erdiesteko moduko estrategien eta edukien gainetik baldin badoa.

(388) Enpresaren markoan, esparru funtzional horretan beste erakunde sindikalek hartzen dituzten konpromisoen eta sintoniaren arabera helduko diogu ekintza batasunari. Ekintza konfederaleko batasunari dagokionez, LABek Euskal Herri osoa hartzen du esparrutzat. Izan ere, esparru horretan edukiera errebindikatzaileak eta mobilizazio estrategiaren inguruan bat etor gaitezke beste sindikatu batzurekin

(389) Horrenbestez, LABek aldarrikatzen eta bultzatzen duen ekintza sindikaleko batasuna ez da itxia, ez da irizpide esklusibisten arabera planteatua: irekia da, zabalik dago, gure Biltzar Nagusian zehazten ditugun estrategia eta eredu sindikalekiko koherentziaren arabera.

(390) Azken urte hauetako eskarmentuak eta egungo errealitateak agindurik, ELArekin dugun ekintza batasuna - ESK, STEE, EHNE eta HIRU erakundeekin batasunez jarduteko prest gaudela gogoan izaki -, Hego Euskal Herriko sindikatuen arteko elkarlanaren erdigune funtsezkoa da.

(391) Euskal Herriak bizi duen egoera soziopolitikoan (nazioaren eraikuntza prozesua zabalik dagoela) LAB eta ELAren inguruan mamitu den ekintza sindikalaren batasunak erabateko eginkizuna betetzen du. Martxan doan proiektu nazionala edukiz hornitu behar du sindikalismoak, gizarte gehiengo aurrerakoi eta ezkerzalea osatzen lagundu behar du eta, nola ez, Euskal Herriaren subiranotasunera eramango gaituen prozesu demokratikoa bultzatzeko, daukan protagonismoa asumitu behar du. ELArekin batasunean eta elkartasunean jardutea, parametro hauetan, ondasun estrategikoa du Euskal Langile Mugimenduak.

(392) LHEE eta EGSE lortzeak izaera erreibindikatibo funtsezkoa du, hurrengo

Euskal Herriak bizi duen egoera soziopolitikoan (nazioaren eraikuntza prozesua zabalik dagoela) LAB eta ELAren inguruan mamitu den ekintza sindikalaren batasunak erabateko eginkizuna betetzen du.

urteetara begira. Beraz, euskal gehiengo sindikala osatzen dugun erakundeen arteko ekintza sindikalaren batasuna lortzeak harik eta garrantzi handiagoa, interlokuzio-gaitasun handiagoa eta mobilizazio-ahalmen handiagoa irabaztea ezinbestekoa da, LHEE eta EGSE errealitate izan daitezen.

(393) Bestetik, 35 lanorduko astearen eta soldata sozialaren inguruan azken bi urte hauetan aurrera eraman dugun jarduera konfederalak, patronalarekiko enfrentamendua areagotzea eskatzen digu. Enfrentamendu horren aitzindaria, LAB, ELA, ESK, STEE, EHNE eta HIRUk osatzen duten euskal gehiengo sindikalak izan behar du.

(394) Alor konfederaleko erreibindikazio batzuetan aurrerapausuak eman ondoren, ELArekiko ekintza batasunak hutsune eta kontraesan askotxo agertzen ditu oraindik lantokietan, bertan jarrera sindikalak oso elkarren kontra segitzen dutelako.